

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KOMUNIKĀCIJAS ZINĀTNES NODAĻA

**JAPĀŅU IEKĻAUŠANĀS LATVIJĀ: INTERPERSONĀLĀ
KOMUNIKĀCIJA UN MEDIJU LIETOJUMS**

BAKALAURA DARBS

Autors: **Madars Ozoliņš**

Studenta apliecības Nr.: mo05008

Darba vadītāja: M.sc.soc. Ilze Šulmane

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba “Japāņu iekļaušanās Latvijā: interpersonālā komunikācija un mediju lietojums” mērķis ir izpētīt japāņu interpersonālās komunikācijas un mediju lietojuma specifiku, ierodoties Latvijā.

Bakalaura darba teorētiskajā daļā aplūkota literatūra saistībā ar starpkultūru komunikāciju, kultūršoku, akulturāciju, interpersonālo un mediēto komunikāciju, apskatītas lietojuma un apmierinājuma, kā arī mediju sistēmas atkarības teorija .

Metodoloģiskajā daļā tiek aprakstītas izvēlētās pētījuma metodes un pētījuma dizains.

Empīriskajā pētījumā izmantota aptauja, daļēji strukturētas intervijas, kā arī veikta fokusgrupas intervija. Lietoti arī etnogrāfiskās pieejas elementi, lai spētu piekļūt un dziļāk aprakstīt iebraucējus no Japānas Latvijā. Pētījuma daļā izdarīti secinājumi par japāņu iebraucēju valodu lietojumu, interpersonālās komunikācijas un kultūras atšķirībām ar Latvijas iedzīvotājiem, kā arī mediju lietojumu un citiem iekļaušanās procesa aspektiem.

Atslēgas vārdi: Japāņi, akulturācija, kultūršoks, mediētā komunikācija, interpersonālā komunikācija, mediju lietojums, mediju sistēmas atkarības teorija

ABSTRACT

The objective of Bachelor's thesis "Adaptation of Japanese in Latvia: interpersonal communication and media use" is to explore interpersonal communication and media use specifics of Japanese individuals after arriving in Latvia. The theoretical part of Bachelor's thesis deals with theories of intercultural communication, culture shock, interpersonal and mediated communication, discusses the uses and gratifications theory, as well as the media system dependency theory.

Methodological part clarifies and describes the chosen research methods.

Survey method, semi-structured interviews and focus group interview is used in the empirical study. Elements of ethnographic research method are used in order to better access and describe deeper the Japanese individuals who reside in Latvia. The research part of Bachelor's thesis draws conclusions about language use of Japanese individuals in Latvia, interpersonal communication and cultural differences, as well as the use of media and other aspects of the adaptation process.

Keywords: Japanese, acculturation, culture shock, mediated communication, interpersonal communication, media use, media system dependency theory

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	7
1. STARPKULTŪRU KOMUNIKĀCIJA	9
1.1. Starpkultūru komunikācijas raksturojums	9
1.1. Kultūras šoks	14
1.2. Akulturācija	17
1.3. Japāņu komunikācijas raksturojums	21
1.4. Latvijas iedzīvotāju komunikācijas raksturojums	24
2. INTERPERSONĀLĀ KOMUNIKĀCIJA	27
3. MEDIĒTĀ INTERPERSONĀLĀ KOMUNIKĀCIJA	29
4. MASU KOMUNIKĀCIJAS LOMA STARPKULTŪRU KOMUNIKĀCIJĀ ...	32
4.1. Jaunie mediji	32
4.2. Mobilie mediji	34
4.3. Mediju lietojums	36
4.3.1. Mediju lietojuma un apmierinājuma teorija	37
4.3.2. Mediju sistēmas atkarības teorija	38
5. METODOLOĢIJAS DAĻA	41
5.1. Aptauja	41
5.2. Daļēji strukturēta intervija	42
5.3. Fokusgrupas intervija	42
5.4. Pētījuma dizains	43
6. PĒTNIECISKĀ DAĻA	45
6.1. Latvijā dzīvojošo japāņu valodu lietojums un interpersonālā komunikācija	45
6.2. Akulturācijas iespējas	50
6.3. Latvijas iedzīvotāju un japāņu savstarpējā komunikācija	51
6.4. Kultūras atšķirības	54
6.5. Japāņu kultūršoka pieredze Latvijā	56
SECINĀJUMI	66
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	69

PIELIKUMI	75
1. pielikums	76
Latvijā dzīvojošo japāņu aptaujas paraugs	76
2. pielikums	84
Latvijā dzīvojošo japāņu aptaujas rezultātu kopsavilkums	84
3. pielikums	101
Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar tūrisma aģenti Čiho Muto (Chiho Muto)....	101
4. pielikums	107
Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar japāņu valodas skolotāju (anonīms)	107
5. pielikums	112
Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar Šotaro Hattori (Shotaro Hattori).....	112
6. pielikums	120
Fokusgrupas intervijas transkripts “Ohana-mi pikniks”	120
7. pielikums	133
Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar Hisako Inoue (Japānas vēstniecības darbiniece) un Juki (vārds mainīts)	133
8. pielikums	139
Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar Jukako Vītolu Hiratu (Yukako Vītols Hirata)	139

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

LVA – Latviešu valodas aģentūra

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

IEVADS

Latvijā arvien biežāk uz dzīvi apmetas daudzu Latvijai līdz šim neraksturīgu tautību pārstāvji tajā skaitā arī japāņi. Ierašanās jaunajā zemē bieži vien var sagādāt daudzas un dažādas neērtības gan vietējiem iedzīvotājiem, gan pašiem iebrucējiem. Ierašanās jaunajā valstī viņiem var sagādāt pārsteiguma brīžus komunikācijā un turklāt to var arī ietekmēt apkārt esošie apstākļi un veids kā Latvijas iedzīvotāji vada savas ikdienas gaitas. Turklāt Latvijā iebrucēji sastopas ar to, ka Latvijas iedzīvotāji ikdienas saziņā faktiski lieto divas valodas – latviešu un krievu, savukārt tas vēl vairāk var sarežģīt iekļaušanās procesu. Lai iekļautos jebkurā sabiedrībā liela nozīme ir valodu zināšanām un spējai saprasties ar jaunās mītnes zemes iedzīvotājiem, jāspēj pielāgoties arī pastāvošajām kultūru atšķirībām, kas pastāv gan starp iebrucējiem, gan pašu vietējo iedzīvotāju starpā. Mūsdienās plašais moderno tehnoloģiju lietojums var lieliski kalpot saiknes saglabāšanai ar dzimteni un atvieglo informācijas iegūšanu par notiekošo jaunajā mītnes zemē. Viedtālruni un plašais bezvadu interneta pieslēgumu klāsts nodrošina to, ka cilvēki spēj iegūt sev interesējošo informāciju un komunicēt tiešsaistē ar ģimenes locekļiem vai draugiem jebkurā pasaules malā. Tomēr tas, iespējams, var radīt arī pretēju efektu un pat kavēt vēlmi iekļauties un apgūt jauno.

Svarīgi likās izpētīt tieši japāņu iebrucēju interpersonālo komunikāciju un mediju lietojumu.

Aktualitāte: Japāņu iebrucēji Latvijā līdz šim nav plaši pētīti, tādēļ likās svarīgi veikt šāda veida pētījumu. Šis pētījums varētu kalpot arī kā izziņas avots turpmāku pētījumu veikšanai par Latvijas japāņu tautības iedzīvotājiem.

Vēlmi pētīt tieši šo tematu ietekmēja arī dziļa personiska interese, jo autora dzīvesbiedre arī ir japāņu tautības pārstāve. Tas sniedz unikālu iespēju piekļūt japāņu tautības Latvijas iedzīvotājiem, kas citos apstākļos varbūt pat nebūtu iespējams.

Pētnieciskā problēma: Apmešanās uz dzīvi jaunā valstī var radīt kultūršoku, vairot vai mazināt dažādu mediju lietojumu un tas savukārt atstāj iespaidu uz iebrucēju komunikāciju ar tuviniekiem un līdzcilvēkiem gan dzimtenē, gan jaunajā mītnes zemē.

Darba mērķis: Izpētīt kā Japāņu ekspatriātu mediētā un interpersonālā komunikācija kavē vai veicina akulturāciju, kultūršoku, kā nodrošina saikni ar iepriekšējo mītnes zemi, tuviniekiem un draugiem, un kā visi minētie procesi palīdz iekļaušanās procesā dzīvei Latvijā.

Darba uzdevumi:

- aplūkot dažādu autoru darbus un izveidot darba teorētisko daļu par pamatu ņemot akadēmisko literatūru starpkultūru komunikācijā, kultūršoku, akulturāciju, mediēto un interpersonālo komunikāciju;
- izveidot pētījuma dizainu, tiešsaistes aptaujas, veikt aptauju ar Latvijā dzīvojošajiem japāņu respondentiem;
- pēc aptauju veikšanas atlasīt piemērotākos respondentus daļēji strukturētu interviju un fokusgrupas intervijas veikšanai;
- Apkopojot iegūtos teorētiskos un pētnieciskos datus izdarīt secinājumus par japāņu iekļaušanos Latvijā

Pētnieciskie jautājumi:

- Kādas ir Latvijā dzīvojošo japāņu valodu zināšanas un lietojums ikdienā?
- Kādi faktori kavē vai veicina iekļaušanos Latvijas sabiedrībā?
- Kādas ir interpersonālās komunikācijas un kultūras atšķirības ar Latvijas iedzīvotājiem?
- Kādus medijus un komunikācijas kanālus visbiežāk lieto Latvijā dzīvojošie japāņi un kāda ir to nozīme viņu ikdienas dzīvē?

Pētījuma objekts: Latvijā dzīvojošie japāņi.

Pētnieciskais lauks: Latvijā dzīvojošo japāņu interpersonālā un mediētā komunikācija.

Darba struktūras plānojums: Šī bakalaura darba struktūra sastāv no trīs daļām: teorijas, metodoloģijas un empīrijas. Darba teorētiskajā daļā aplūkoti autoru darbi saistībā ar starpkultūru komunikāciju, kultūršoku, akulturāciju, interpersonālo un mediēto komunikāciju, apskatītas lietojuma un gandarījuma (*Uses and gratifications theory*), kā arī mediju sistēmas atkarības teorija (*Media systems dependancy theory*).

Metodoloģiskajā daļā tiek skaidrots izvēlēto pētījuma metožu un elementu pamatojums.

Pētījuma daļas izstrādē izmantota aptauja, kā kvantitatīvā pētniecības metode, kvalitatīvā pētniecības metode – daļēji strukturētas intervijas, kā arī veikta fokusgrupas intervija. Pētījuma gaitā lietoti etnogrāfiskās pieejas elementi lai spētu piekļūt un dziļāk aprakstīt Japāņu iebraucējus Latvijā. Empīriskajā daļā aprakstīti un analizēti pētījumā iegūtie dati, tiek salīdzināti iegūtie rezultāti, kā arī izdarīti secinājumi un priekšlikumi līdzīgu pētījumu izstrādei nākotnē.

1. STARPKULTŪRU KOMUNIKĀCIJA

1.1. Starpkultūru komunikācijas raksturojums

Starpkultūru komunikācijas pētnieki ilgstoši mēģinājuši rast atbildi uz jautājumu: „Kā indivīdi viens otru saprot tad, ja tie nedala līdzīgu kultūras pieredzi?” „Vēl pavisam nesen šis jautājums lielākoties satrauca tikai diplomātus, ekpatriātus un starptautiskus ceļotājus, taču mūsdienās situācija ir mainījusies. Tā kā šobrīd indivīdi dzīvo multikulturālās sabiedrībās, kas plašākā mērogā tiek raksturotas kā globāli ciemati, tad liela daļa pasaules iedzīvotāju noteiktā līmenī saskaras ar šo jautājumu ik dienas”.¹ Globalizācija noved pie tā, ka indivīds cenšas atrast savai, patērnieciskuma iespaidā par nestabilu kļuvušajai, identitātei atbilstošākas mājas, eksperimentēt ar savu piederību dažādām kopienām, kultūrām un reliģijām. Cilvēks izvēlas nevis gatavu, kādā sabiedrībā dominējošu recepti, bet pats mēģina rast piemērotāko no plašā pasaules piedāvājumu klāsta.² Respektīvi aizvien paug sabiedrības mobilitāte un vēlme apgūt dažādu pieredzi, tādejādi palielinot arī starpkultūru kontaktu skaitu. Turklāt mūsdienās vērojams daudz plašāks motivatoru klāsts, lai dotos uz ārvalstīm, nekā tas bijis jebkad agrāk.

Esot tik ciešā starpkultūru saskarē, aizvien aktualizējas jautājums par to, kā tad raksturojama starpkultūru komunikācija? Starpkultūru komunikācija ir raksturojama kā komunikācija starp dažādu kultūru pārstāvjiem. Būtībā iespējams apgalvot, ka dažādu kultūru pārstāvji saskaras ar dažādu realitātes atspoguļojumu un dienas kārtību, līdz ar to šiem indivīdiem kļūst neskaidrs, tā kā tie atrodas ārpus savas pazīstamās kultūras, kā citi uztvers viņa ziņu – ir teju neiespējami paredzēt vai reakcija būs pozitīva vai negatīva.³ Līdz ar to indivīds nav spējīgs pilnvērtīgi funkcionēt jaunajā vidē, turklāt dominantās kultūras pārstāvji attiecīgi nav pārliecināti, kā varētu veidoties komunikācija ar iebraucēju. Tiek uzskatīts, ka komunikācija pati par sevi ir samērā sarežģīta un to ietekmē plašs faktoru loks, tomēr komunikācija var kļūt vēl komplicētāka gadījumos, kad komunikācijā piedalās divi indivīdi no divām dažādām kultūrām – problēmas sagādā ne tikai valodas barjera, bet arī tas, ka neverbālā komunikācija, kā žesti, var būt ar ārkārtīgi dažādu nozīmi dažādās kultūrās. Spilgts piemērs tam, ir sekojoša situācija – Rietumu

¹ Bennett, M., J. (2013). *Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles & Practice: Selected Readings*. Boston: Intercultural Press. p 6.

² Zariņa, A. (2010). *Mediju loma māju priekšstatu veidošana Latvijas medijos*. No Lasmane, S., Šķilters, J. (red.) (2011). *Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā*. Pieejams tiešsaistē: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/185266.pdf>. 56. lpp.

³ Bennett, M., J. (2013). *Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles & Practice: Selected Readings*. p 9.

pasaulē, bērna galvas noglāstīšana un viegla papliķēšana tiek uzskatīta par maiguma izpaušmi, savukārt Taizemē šāds žests ir teju neiedomājams – tādejādi var tikt traumēts bērna gars (tas atrodas bērna galvā). Savukārt, piemēram, atklāta mīlestības izrādīšana bērnam publiski, ASV var tikt uzskatīta par seksuālas vardarbības, kas vērstā pret bērnu, pazīmi, taču Grieķijā vai Serbijā šāda izturēšanas tiek uzskatīta par normālu mīlestības izpaušmi⁴. Var secināt, ka starpkultūru komunikācijā daudz vienkāršāk, kā jebkura cita veida komunikācija var rasties pārpratumi – „starpkultūru komunikācijas ietvaros barjeras un izaicinājumi lielākoties rodas reālas pasaules notikumu iespaidā un ikdienas starpkultūru interakciju konfrontāciju iespaidā, veroties caur personiskas pieredzes un novērojumu prizmu”.⁵

Tādēļ iespējams secināt, ka, lai nodrošinātu veiksmīgu starpkultūru kontaktu, nepieciešami daudzi priekšnosacījumi, savukārt neveiksmīgai komunikācijai ir iespējami daudzi nepatīkami iznākumi, taču par spīti visiem izaicinājumiem, kas saistāmi ar pasaules nepārtrauktu mainību, tiem starpkultūru komunikācijai ir arī neatsverami ieguvumi. Komunikāciju un attiecību veidošana ar indivīdiem no atšķirīgām kultūrām var radīt ārkārtīgi daudz priekšrocību, piemēram, veselīgākas sabiedrības, uzlabotu starptautisko, nacionālo un vietējo uzņēmējdarbību, samazinātu konfliktsituāciju skaitu, kā arī indivīdu personisko izaugsmi un tolerances attīstību.⁶

Protams, lai spētu pilnvērtīgi raksturot starpkultūru komunikāciju, nepieciešams, šo terminu „dalīt” divās daļās un aplūkot šos jēdzienus „kultūra” un „komunikācija” katru atsevišķi. Ir ārkārtīgi sarežģīti atrast vienotu, visaptverošu termina „komunikācija” skaidrojumu – praksē pastāv vairāk kā 126 definīcijas vārdam „komunikācija” vien. Tajā pašā laikā arī ir pavisam skaidrs, ka komunikācija vai, citiem vārdiem sakot, iespēja indivīdiem dalīties ar saviem uzskatiem, vērtībām, idejām un jūtām ir ikviena cilvēciska kontakta pamatā.⁷ Lai arī termins „komunikācija” šķiet vispārzināms un skaidrs jēdziens, tomēr pastāv noteikti sarežģījumi jēdziena „komunikācija” precīzas definīcijas iegūšanai, piemēram, viens no aspektiem ir komunikācijas visuresošā daba, ko ir samērā komplicēti definēt. Kaut arī nepastāv vienotas, akadēmiski atzītas definīcijas, lielākā daļa akadēmiķu tomēr atzīst, ka pastāv vairākas vienojošas komunikācijas dimensijas, kas raksturo tās dabu. Šīs dimensijas vai definīcijas raksturo

⁴ Bakić-Mirić, N. (2012). *An Integrated Approach to Intercultural Communication*. Newcastle: Cambridge Scholars Pub. 8 p.

⁵ Patel, F., Sookninan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage. 140 p.

⁶ Neuliep, W. J. (2012). *Intercultural communication: a contextual approach*. Thousand oaks, California: Sage Publications. 7 p.

⁷ Bakić-Mirić, N. (2012). *An Integrated Approach to Intercultural Communication*. 9 p.

komunikāciju kā procesu, dinamisku, interaktīvu-transaktīvu, simbolisku, ar nodomu, kontekstuālu, visuresošu, kulturālu⁸

Savukārt, aplūkojot jēdzienu “kultūra”, „tas ir saistāms ar tādiem konceptiem kā elastīgs un dinamisks, šī koncepta nozīmes var atšķirties, atkarībā no ikviena individuālās perspektīvas. Termins “komunikācija” savā ziņā ir līdzīgs, jo arī to ietekmē katra indivīda interpretācija. Turklāt kultūra un komunikācija patstāvīgi ietekmē viena otru, tomēr ir nozīmīgi apzināties šo jēdzienu būtību, lai izprastu šo jēdzienu savstarpējās kompleksās attiecības”.⁹ Kultūru var definēt kā kompleksu atskaites sistēmu, kas sastāv no tradīciju, uzskatu, vērtību, normu, simbolu un dalītu nozīmju modeļiem, kuri atšķirīgos līmeņos rodami visu sabiedrības locekļu mijiedarbībā.¹⁰ Līdzīgi kā komunikācija, arī kultūra ir visuresoša un tai ir milzīga ietekme uz cilvēkiem – kultūra ir vienlaicīgi gan neredzama, gan arī ietekmējoša. Tā kā ikdienā kultūras ietekme nav fiziski redzama, lielākā daļa indivīdu neapzinās kultūras ietekmi uz dzīvi.¹¹

Gūstot izpratni par jēdzieniem „kultūra” un „komunikācija” iespējams apgalvot, ka starpkultūru komunikāciju iespējams definēt kā „informācijas apmaiņu atšķirīgos izpratnes un kontroles līmeņos starp vismaz diviem indivīdiem no dažādām kultūras vidēm. Indivīdu kultūras vide sevī ietver gan nacionālās kultūras atšķirības, gan arī atšķirīgus uzskatus, kas pastāv nacionālas vienības ietvaros, saistībā ar indivīdu dalību dažādās aktivitātēs”.¹² „Starpkultūru komunikācija ir ziņu sūtīšana un saņemšana, pārkāpjot dažādu kultūru robežas. Starpkultūru komunikācija uzskatāma arī par sarunu, kas risina jautajumu par indivīda pieredzes nozīmību socialās sistēmās un sabiedrībās.”¹³

Nozares eksperti apgalvo, ka starpkultūru komunikācijas komplicētību rada tieši smalkā saikne starp kultūru un komunikāciju. Lai starpkultūru komunikāciju darītu saprotamāku, tās dalībniekiem būtu jāuzdod sekojoši jautājumi¹⁴:

- Kas tiek pateikts?
- Kāpēc tas tiek teikts?

⁸ Neuliep, W. J. (2012). *Intercultural communication: a contextual approach* (6th ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications. 11 p.

⁹ Turpat, 10 p

¹⁰ Ting-Toomey, S. (1999). *Communicating across cultures*. London: The Guilford Press. 9 p.

¹¹ Neuliep, W. J. (2012). *Intercultural communication: a contextual approach* (6th ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications. 17 p.

¹² Allwood, J. (1985). *Intercultural Communication. Papers in Anthropological Linguistics 12*. University of Goteburg. Pieejams tiešsaistē: http://immi.se/eiw/texts/Intercultural_Communication_-_Jens_Allwood.pdf 3 p.

¹³ Arent, R. (2009). *Bridging the Cross-Cultural Gap: Listening and Speaking Tasks for Developing Fluency in English*. Michigan ELT. Pieejams tiešsaistē: <http://www.press.umich.edu/pdf/9780472033577-ch1.pdf> 2 p.

¹⁴ Patel, F., Sooknandan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage. 16 p.

- Kas to saka?
- Kur norisinās komunikācija?
- Kad norisinās komunikācija?
- Kāda ir ziņas nozīme?
- Kāpēc tas tiek pateikts tieši šādā veidā?
- Ka šī ziņa tiek interpretēta?

Protams, “atbildot uz šiem jautājumiem, indivīds pēkšņi tiek “ierauts” komunikācijas partnera kultūrā un viņa uzmanība pārsverās no satura uz sarunas partnera kulturālo identitāti. Respektīvi, otras kultūras pieklājības un uzvedības normas, un to ievērošana, kļūst nozīmīgākas kā pati saruna”.¹⁵ Šie jautājumi atspoguļo tos faktorus, kas jāņem vērā, risinot starpkultūru komunikāciju, kā arī ļauj konstruēt reālas situācijas un mēģināt tās paredzēt, piemēram, apzinoties, ka būs jāveido komunikācija ar citas kultūras pārstāvi, tā kultūras un komunikācijas iepazīšana ir samērā nozīmīga, lai atvieglotu komunikāciju. Turklāt, jo biežāka un intensīvāka ir saskarsme ar citas kultūras pārstāvi, jo kvalitatīvāka tā ir, jo vieglāk konkrētajam indivīdam būs komunicēt ar šīs kultūras pārstāvjiem nākotnē – “starpkultūru komunikācija ir spēcīgi atkarīga no tā cik kvalitatīva starpkultūru saskarsme indivīda personālajā un profesionālajā vidē”.¹⁶ Tātad starpkultūru komunikācijai visā pasaulē būtu nepieciešams uzlaboties nepārtraukti un, iespējams, pienāks brīdis, kad starpkultūru komunikācija sabiedrībai būs tieši tik pat ierasta kā komunikācija ar savas kultūras pārstāvjiem. Turklāt jāņem vērā arī, ka starpkultūru komunikācija ir starpdisciplināra joma - “starpkultūru komunikācija ir starpdisciplināra joma, kurā saplūst zināšanas un pieredze no antropoloģijas, socioloģijas, ligvistikas, sociālā darba, pedagoģijas un psiholoģijas nozarēm.”¹⁷ Respektīvi, ikvienā no šīm nozarēm starpkultūru komunikācija tiek pastiprināti pētīta un analizēta, taču tā kā starpkultūru komunikācija ir samērā jauna nozare, turklāt, mainoties procesiem dažādās sabiedrībās un kultūrās, attiecīgi mainās arī starpkultūru komunikācija. Starpkultūru komunikācijas, kā zinātnes, saknes meklējamas agrīnajos Edvarda Hola (*Edward Hall*) darbos – padziļināti šai jomai starpkultūru komunikācijas pamatlicējs

¹⁵ Patel, F., Sooknanan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage. 16 p.

¹⁶ Turpat, 22 p.

¹⁷ Ose, L., Lazda-Mazula, I., Viša, K. *Apmācību kursa “Starpkultūru komunikācija” rokasgrāmata*. Sabiedrības integrācijas fonds. Pieejams Tiešsaistē: http://cilvektiesibas.org.lv/.../rokasgramata_starp_kulturu_komunikacija.pdf 4. lpp.

pievērsās, kad pievienojās Ārlietu Dienesta Institutam (*Foreign Service Institute*), kur diplomāti tika apmācīti, lai vērstu par labu pagātnes kultūras un komunikācijas pārpratumus.¹⁸

Pētnieki, padziļināti izpētot starpkultūru komunikācijas praksi, ir secinājuši, ka „indivīdus no dažādām kultūrām vieno un atšķir noteikti raksturlielumi, lielākoties vienojošie un atšķirīgie elementi ir tieši saistīti ar kultūras attieksmēm, indivīdu sociālajām normām un paradumiem, uzskatiem un vērtībām.”¹⁹

Augstākminētie raksturlielumi, lielākoties ir pakārtoti „vēsturei, tradīcijām, izglītībai, reliģijai un ģimenes struktūrai - šīs vērtības un uzskati tiek iemacīti un nodoti no paaudzes paaudzei, izmantojot plašu komunikācijas procesu klāstu. Šie procesi ietver masu medijus, valodu, izglītību, stāstus, teikas, mitoloģiju un sakāmvārdus”.²⁰ Ikvienam indivīdam ir sava kultūras identitāte, kurā indivīds sniedzas pēc padoma, lai veiksmīgi spētu funkcionēt konkrētajā kultūrā, “sarežģītība starpkultūru komunikācijā rodas tāpēc, ka pastāv ne tikai atšķirīgi komunikācijas signāli, bet arī atšķirīga jēdzienu uztvere un interpretācija. Interakcijas laikā ir svarīgi ne tikai izprast, ko mums vēlas pateikt, bet arī izprast ar teikto saistītos nodomus, lai varētu paredzēt iespējamās reakcijas.”²¹ Tātad iespējams secināt, ka dažādas kultūras identitātes, atsevišķi skaidro arī komunikācijas procesus. “Ja starp ziņas sūtītāju un saņēmēju viss līdz galam nav saprasts un abām pusēm tas ir skaidrs, tad var teikt, ka ir nesaprašanās. (...). Radies pārpratoms nozīmē, ka saprašanās ir bijusi tikai šķietama. Tas balstās uz kļūdainu pieņēmumu, ka saņemtā ziņa tiek saprasta un interpretēta atbilstoši nosūtītajai.”²²

Aplūkojot šo elementu kopumu, kas ietekmē starpkultūru komunikāciju, top skaidrs, ka komunikācija starp dažādu kultūru pārstāvjiem var būt sarežģīta un ārkārtīgi komplicēta, dažos gadījumos pat teju neiespējama. Aktuāls kļūst jautājums – kā tad reaģē indivīdi, nonākot vidē, kas ir sveša, bez pazīstamiem kultūras rāmējumiem un dienas kārtības, bez pazīstamām zīmēm un simboliem. Rezumējot, starpkultūru komunikācijā pārpratami var rasties valodas barjeras, neverbālo kodu, žestu, kultūras vērtību, normu, simbolu un tradīciju ietekmē. Atbildes uz šiem jautājumiem mēģināts rast turpmākajās nodaļās.

¹⁸ Bakić-Mirić, N. (2012). *An Integrated Approach to Intercultural Communication*. Newcastle: Cambridge Scholars Pub. 43 p.

¹⁹ Patel, F., Sooknandan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage. 18 p.

²⁰ Turpat.

²¹ Ose, L., Lazda-Mazula, I., Viša, K. *Apmācību kursa “Starpkultūru komunikācija” rokasgrāmata*. Sabiedrības integrācijas fonds. Pieejams Tiešsaistē: http://cilvektiesibas.org.lv/.../rokasgramata_starp_kulturu_komunikacija.pdf 60.

lpp.

²² Turpat, 58. lpp.

1.1. Kultūras šoks

Starpkultūru komunikācijas kontekstā pavisam noteikti ir jāaplūko arī jēdziens „kultūras šoks”. Šis termins tiek bieži un plaši pielietots, attiecinot to ne tikai uz kultūrām tradicionālajā izpratnē, bet arī uz mūsdienu dažādu subkultūru izpausmēm. Taču pamatā kultūras šoks tiek uzskatīts par procesu, kas skar indivīdus, kas nonākuši citā valstī. Kultūras šoks var tikt skaidrots kā process, kura laikā norisinās sākotnējā pielāgošanās jaunai videi – šis psiholoģiskais konstrukts tiek izmantots, lai skaidrotu pielāgošanās procesa emocionālo, psiholoģisko, uzvedības, kognitīvo un fizisko ietekmi uz indivīdu. Multikulturālā kontekstā iespējams apgalvot, ka kultūras šoks ir saistīts ar indivīdu neziņu – kultūras šoks norisinās, ja indivīdi nav pārliecināti par to, kas no viņiem tiek gaidīts un ko gaidīt no citiem.²³

Interesants šķiet kultūras šoka salīdzinājums ar kaiti - kultūras šoku iespējams salīdzināt ar pārejošu slimību indivīdiem, kas pēkšņi nokļūst ārzemēs. Kā lielākajai daļai kaišu, arī kultūršokam ir raksturīga noteikta etimoloģija, simptomi un zāles.²⁴ Šādam salīdzinājumam gan oponenti latviešu pētnieces, kas apgalvo, ka “Kultūršoks nav slimība, bet gan aizsardzības reakcija no ietekmes, ko izraisa svešā kultūra.”²⁵

Tad, kad indivīdi pirmo reizi pēkšņi nokļūst nepazīstamā kultūras vidē, tie patstāvīgi cieš no emocionāliem traucējumiem – tie var būt dažāda līmeņa, taču tie pastāv. Kad pārceļšanās ir strauja un jaunā kultūra ir ārkārtīgi atšķirīga no indivīda oriģinālās kultūras, top skaidrs, ka indivīdam nāksies saskarties ar daudzām grūtībām un sarežģījumiem. Indivīdus var satraukt jaunās kultūras atšķirīgums un jaunas pieredzes apjoms, ko nāksies apgūt.²⁶ Respektīvi, indivīds nonāk šokā no tā, cik svešs un nepazīstams ir viss visapkārt, no neziņas kā rīkoties, kas ir pieņemami un, kas ne. Kultūras šoks norisinās gadījumos, ja indivīdi novēro uzvedību, kas ir diametrāli atšķirīga no pašu indivīdu uzvedības. Attiecīgi atšķirīgas normas, pasākumi vai dzīvesstils, šķiet sveši un indivīds sastopoties ar tiem, pārdzīvo kultūras pārsteigumu.²⁷

Arī jēdziens kultūras šoks ir samērā jauns – pirmo reizi tas tika lietots 20. gadsimta 60. gados, taču kopš šī termina parādīšanās, tas ir piedzīvojis strauju popularitāti. Jēdzienu 1954.

²³ Pedersen, P. (1995). *The Five Stages of Culture Shock: Critical Incidents Around the World*. Westwood: Greenwood Publishing Group. 1 p.

²⁴ Dutton, E. (2012) *Culture Shock and Multiculturalism: Reclaiming a Useful Model From the Religious Realm*. New Castle: Cambridge Scholars Publishing. 95 p.

²⁵ Ose, L., Lazda-Mazula, I., Viša, K. *Apmācību kursa “Starpkultūru komunikācija” rokasgrāmata*. Sabiedrības integrācijas fonds. Pieejams Tiešsaistē: cilvektiesibas.org.lv/.../rokasgramata_starp_kulturu_komunikacija.pdf 70. lpp.

²⁶ Mumford, D., B. (1998) *The Measurement of culture shock*. *Social Psychiatry Epidemiol*, No. 33:149-154. 149 p.

²⁷ Parvis, L. (2013). *Understanding Cultural Diversity in Today's Complex World*. New York: Parvis. 7 p.

gadā ieviesa K. Oberg un savukārt kopš Oberga raksta 1960. gadā termins “kultūršoks” no termina, kas pazīstams vien antropologu vidū, kļuvis par visai sabiedrībai atpazīstamu idiomu.²⁸

Lai arī termins bieži vien tiek lietots samērā plaši, tomēr uzskatāms, ka ne vienmēr tas tiek lietots adekvāti, un indivīdiem nav skaidras tā izpausmes. Kā tad īsti izpaužas kultūras šoks? Kultūras šoku pamatā izraisa trauksme, savukārt trauksmi izraisa indivīda nonākšana jaunā kultūras vidē, kurā visas pazīstamās sociālās saskarsmes zīmes un simboli ir kļuvuši nelietderīgi. Šīs zīmes nodrošina indivīdiem vadlīnijas, kā rīkoties ikdienas situācijās – kad un kā sasveicināties ar tikko satiktiem indivīdiem, kad un kā atstāt dzeramnaudu, kā runāt arī apkalpojošo personālu, kā iepirkties, kad pieņemt un, kad atteikt ielūgumu. Šīs zīmes var būt vārdi, žesti, sejas izteiksmes, paradumi vai normas, ko ikviens indivīds apgūst pieaugot un, gluži tāpat kā valoda un uzskati, ir daļa no kultūras.²⁹

Kopumā pastāv vismaz seši indikatori, kas liecina par kultūras šoka klātbūtni, pirmkārt, indivīds ir zaudējis pazīstamās zīmes, kas vada sociālo interakciju, vai arī tās ir mainījušas savu nozīmi. Otrkārt, mainās vērtīborientācija – vērtības, ko indivīds līdz šim ir uzskatījis par labām, iekārojamām, skaistām un vērtīgām, jaunajā kultūrā netiek cienītas. Treškārt, kultūras šoks dezoierentē indivīdu, šis stāvoklis izraisa trauksmi, depresiju vai pat naidīgumu. Ceturtkārt, indivīdi ir neapmierināti ar jauno lietu kārtību un idealizē to “cik labi bija agrāk”. Piektkārt, prasmes, kas tika izmantotas iepriekš, lai tiktu galā ar šo stāvokli, nedarbojas. Sestkārt, indivīdu pavada sajūta, ka šis dezorientācijas stāvoklis ir ilgstošs un nepārejošs.³⁰

Praksē tiek izdalīti seši galvenie kultūras šoka aspekti³¹:

- Satraukums, ko veido piepūle, veicot nepieciešamās psiholoģiskās adaptācijas;
- Zaudējuma un attālinātības sajūta saistībā ar draugiem, statusu, karjeru un īpašumiem;
- Indivīds jūtas atraidīts no jaunās kultūras locekļu puses vai arī gluži pretēji – pats noraida jaunās kultūras locekļus;
- Apmulsums saistībā ar indivīda lomu sabiedrībā, gaidām, vērtībām, jūtām un identitāti;
- Pārsteigums, trauksme un pat nepatika var tikt asociētas ar jaunās kultūras atšķirībām;

²⁸ Dutton, E. (2012) *Culture Shock and Multiculturalism: Reclaiming a Useful Model From the Religious Realm*. New Castle: Cambridge Scholars Publishing. 95 p.

²⁹ Oberg, K. *Culture Shock*. Presented to the Woman's Club of Rio de Janeiro, Brazil, August 3, 1954. The Bobbs-Merill Reprint Series in the Social Sciences. Pieejams tiešsaistē: <https://books.google.lv/books?id=BVzFFgTCbx4C&pg=PA1&dq=Oberg+We+might+almost+call+culture+shock&hl=lv&sa=X&ei=06X9VLuSFarnygP3wIBY&ved=0CCcQ6AEwAQ#v=onepage&q=Oberg%20We%20might%20almost%20call%20culture%20shock&f=false> 2 p.

³⁰ Pedersen, P. (1995). *The Five Stages of Culture Shock: Critical Incidents Around the World*. Westwood: Greenwood Publishing Group. pp. 1-2

³¹ Carr, S., C. (2010) *The Psychology of Global Mobility*. Auckland: Massey University. P. 31

- Nepilnvērtības sajūta, jo indivīds nespēj tikt galā ar jaunās vides veidoto situāciju.

K. Oberg ir izdalījis arī četras kultūršoka fāzes – medusmēneša fāze, krīze, atlabšana un pielāgošanās fāze. Medusmēneša fāze tiek uzskatīta par indivīdu sākotnējo reakciju – indivīdiem raksturīgas tādas izpausmes kā milzīgs entuziasms, apbrīna, interese, draudzīgums, virspusēju attiecību veidošana. Nākošā fāze ir krīze – krīzes laikā sākotnējās atšķirības, kā, piemēram, valoda, koncepti, vērtības, pazīstamas zīmes un simboli, indivīdam rada negatīvu emociju gammu – tas jūtas neadekvāts, izjūt neapmierinātību, trauksmi un dusmas. Atlabšana ir saistīta ar krīzes radīto problēmjaūtājumu atrisināšanu – ar dažādu metožu palīdzību atlabšana norisinās kā valodas un kultūras apguve – indivīds atgūst pārliecību par savām spējām adekvāti funkcionēt sabiedrībā.³²

Protams, nozīmīgu lomu kultūras šoka norises procesos spēlē arī tas, vai nokļūšana jaunajā kultūras vidē ir norisinājusies plānveidā, pēc paša indivīda vēlmes, vai arī tā notikusi piespiedu kārtā. Ja tā norisinās labprātīgi, indivīdam ir iespējams šai pieredzei sagatavoties, turklāt jaunā vide šķiet saistoša un interesanta. Nedaudz atšķirīga situācija ir gadījumos, kad šī pieredze ir norisinājusies piespiedu kārtā, piemēram, indivīdi, kas nokļūst jaunajā kultūras vidē tā iemesla dēļ, ka bijuši spiesti pamest savu valsti, bieži vien uzskata, ka problēmu ir radījusi šī jaunā mītnes valsts. Indivīdam ir vieglāk uz šo jautājumu raudzīties no šāda skatpunkta, nevis asociēt savu kultūru ar negatīvām asociācijām.³³

Taču, lai arī tiek uzskatīts, ka kultūras šoks ir saistāms ar negatīvu indivīda pieredzi, tam iespējams ir arī pozitīva ietekme – tiek uzskatīts, ka tie, kas pārcietuši kultūras šoku, spēj veiksmīgāk adaptēties un iekļauties jaunajā sabiedrībā ilgtermiņā. Dažiem indivīdiem šis process tiek saistīts ar zaudējumu sajūtām – indivīdiem šķiet, ka apgūstot jaunu kultūru, idejas un saskaroties ar atšķirīgu domāšanas un uzvedības veidu, tie zaudē daļu savas nacionālās identitātes. Citi indivīdi to saista ar gluži pretēju procesu – apgūstot jauno kultūru, tie sajūt pozitīvo mācīšanās ietekmi un adaptē savā kultūrā jaunās kultūras elementus vai arī atsevišķos gadījumos tiek izjauta vēlme pilnība aizstāt līdzšinējo kultūru ar jauno.³⁴

³² Oberg, K. (1960) *Cultural Shock: Adjustment to new cultural environments*. Practical Anthropology, Vol. 7. Pieejams tiešsaistē: http://www.transkulturellepsychiatrie.de/pdf/cu29,2+3_2006_S%20142-146%20Repr%20Oberg%20%25.pdf 143 p.

³³ Eleftheriadou, Z. (2010) *Psychotherapy and Culture: Weaving Inner and Outer Worlds*. London: Karnac Books Ltd. 100 p.

³⁴ Turpat, pp. 99-100.

1.2. Akulturācija

Kā vēl viens nozīmīgs starpkultūru komunikācijas process jāmin akulturācija. Akulturācijas fenomens ir izraisījis milzīgu interesi antropologu un humanitāro zinātņu akademiķu vidū – pavisam īsā laikā, kopš gadsimtu mijas, pieejamās literatūras par tēmu apjoms ir pieaudzis iespaidīgi.³⁵ Rietumu zinātne par akulturāciju sāka interesēties tikai XX gadsimta pirmajā pusē. Tiek uzskatīts, ka jēdzienu „akulturācija” pirmo reizi 1910.gadā lietoja vācu zinātnieks V. Krikenbergs. Savukārt angļu valodā minēto jēdzienu pirmais lietoja arī vācu zinātnieks slavenais etnosociologs Rihards Turnvalds. Tas notika 1932.gadā pēc viņa emigrēšanas uz ASV. Žurnālā “*American Anthropologist*” 1932. gadā publicēja R.Turnvalda rakstu “Akulturācijas psiholoģija”.³⁶

Pēc jaunāko pētījumu rezultātu izpētes iespējams secināt, ka akulturācijas pētniecības attīstībā ir norisinājušies divi savdabīgi procesi – pirmkārt, ir norisinājušās izmaiņas pētniekus interesējošās kultūrās – sākotnēji pētniekus interesēja tieši Ziemeļamerikas indiāņu un Eiro-Amerikāņu attiecības, taču pēdējā laikā visaktīvāk uzmanība tiek pievērsta Āzijas un Klusā okeāna reģiona iedzīvotāju, kā arī Latīņamerikāņu etniskajām grupām, kas uzturas ASV. Otrkārt, akulturācija aizvien skaidrāk pozicionē sevi kā starpdisciplīnu pieeju – šo jēdzienu sākuši aktīvi izmantot arī socioloģijas, psihiatrijas un psiholoģijas nozarē.³⁷

Autors, iepazīstoties ar literatūru, secināja, ka atšķirīgos avotos akulturācija tiek dēvēta arī par asimilāciju. Termini “asimilācija” un “akulturācija” jau no pašiem pirmsākumiem uzlūkoti kā pielāgošanās jeb piemērošanās process, kas notiek starp divu dažādu sociālo zinātņu disciplīnām. Antropologi deva priekšroku terminam “akulturācija” jau no pašiem pirmsākumiem šie termini uzlūkoti kā sinonīmi, bet no divām dažādām sociālo zinātņu disciplīnām. Antropologi dod priekšroku terminam “akulturācija”, bet sociologi – terminam “asimilācija”. Turklāt antropologi lietoja terminu “akulturācija” galvenokārt saistībā ar to, kā tā saucamās primitīvās sabiedrības pēc kontakta ar apgaismotu cilvēku grupu mainījās, lai kļūtu civilizētākas. Turpretim sociologi terminu “asimilācija” jeb “akulturācija” vairāk izmantoja attiecībā uz “imigrantiem”, kuri, kontaktējoties ar “vietējiem tautiešiem”, pakāpeniski pielāgojās vietējo iedzīvotāju

³⁵ Reichman, J., S. (2006). *Immigration, Acculturation and Health: The Mexican Diaspora*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 15 p.

³⁶ Priedītis, A. (2014). *Neadekvāto donoru integrācija vēlēšanu kontekstā*. Pieejams tiešsaistē: <http://blog.artursprieditis.lv/?p=2057>

³⁷ Reichman, J., S. (2006). *Immigration, Acculturation and Health: The Mexican Diaspora*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 16 p.

dzīvesveidam.³⁸ “Cilvēki socializējas un mijiedarbojas ik dienas savā lokālajā vidē – ciemā, pagastā, mazpilsētā, pilsētā, rezultātā radot sociālo tīklu, ar apkaimē esošajiem ļaudīm. Cilvēki tiecas pie savas kopienas, jo tā veido piederības izjūtu, arī kopienas, kultūras identitātei jo caur savu kopieni, viņi var tuvoties/iekļauties lielākās un nozīmīgākās kopienās.”³⁹

“Klasiskā akulturācijas definīcija norāda uz ārēju “kontakta starp divām kultūras grupām” kā izmaiņu priekšnoteikumu. Taču, runājot par psiholoģisko akulturāciju, tajā izmaiņas var skart tādas personības īpatnības kā vērtības, attieksmes un identitāti.”⁴⁰

Akulturācija norisinās, indivīdam nonākot pilnīgi jaunā kultūrā. Kultūra ir komplekss jēdziens tā iemesla dēļ, ka tā ir konstanti mainīga, piemēram, migrējošajām populācijām nepieciešams pieņemt jaunas idejas un vērtības, kas raksturīgas dominantai kultūrai, pretējā gadījumā migrējošā kultūra nespēj funkcionēt jaunieņemtajā vidē. Turklāt, lai arī migranti saglabā savu oriģinālkultūru, taču tajā pašā laikā tie integrē savā kultūrā arī dominantās kultūras iezīmes. Šī jaunās vai dominantās kultūras adaptācija tiek dēvēta par akulturāciju. Jāņem gan vērā, ka visas kultūras ir integrētas sistēmas, jo tās neeksistē vakuumā, citiem vārdiem sakot, kultūras ir cieši saistītas, tiek ietekmētas un ir atkarīgas no dažādām sistēmas daļām un procesiem.⁴¹ Tātad iespējams apgalvot, ka akulturācija ir dominantās kultūras iezīmju adaptācija oriģinālkultūrā. Indivīdi maina dzīvesvietu dažādu apstākļu ietekmē – vēsturiski galvenie iemesli bijuši tirdzniecība un iekarojumi. Cilvēku kustība ir pastāvējusi vienmēr, galu gala cilvēku vidū valda sakāmvārds, ka “zāle otrā žoga pusē ir zaļāka”, citi vēlas doties prom no konkrētiem indivīdiem. Sarežģītāka situācija ir ar tiem, kas ir spiesti doties prom – indivīdu dzīvesvieta atrodas karadarbības stāvoklī, valda ilgstošs sausums, plūdi, slimības, taču tikpat labi indivīdi var tik vajāti to reliģisko vai politisko uzskatu dēļ. Indivīdi dodas prom no dzimtās vietas arī, lai meklētu labākus ekonomiskos apstākļus, kas nodrošinātu arī labākus dzīves apstākļus indivīdam. Nozīmīgs aspekts ir arī izglītības jautājums – bieži vien ārvalstīs iespējams gūt labāku vai specifiskāku, vai ekonomiski izdevīgāku izglītību. Šie indivīdi var plānot šo uzturēšanos īslaicīgu, taču galu galā pieņemt lēmumu palikt jaunajā kultūrā pavisam.⁴²

³⁸ Sems, D., L. *Akulturācija: konceptuālais pamats un pamatkomponenti*. Pieejams tiešsaistē: http://www.patverums-dm.lv/svs/uploads/files/Materials_par_akulturaciju.pdf 3. lpp.

³⁹ Zelče, V. (2005). *Lokālā prese – kopienas informācijas vides veidotāja. Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums*. Rīga: Zinātne. 146. lpp.

⁴⁰ Sems, D., L. *Akulturācija: konceptuālais pamats un pamatkomponenti*. 5. lpp.

⁴¹ Patel, F., Sooknandan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage. 18 p.

⁴² Carr, S., C. (2010) *The Psychology of Global Mobility*. Auckland: Massey University. 24 p.

Pastāv divas galvenās teorētiskās perspektīvas tam, kā grupas un indivīdi vada akulturācijas procesu – viena no tā ir “stress, samierināšanās un adaptācija” pieeja, savukārt otra – “kultūras apguves perspektīva”⁴³ Tātad indivīdu pielāgošanās jaunajai kultūrai var norisināties divos veidos – ar negatīvām emocijām vai arī gluži pretēji pozitīvām. Turklāt tiek uzsvērts, ka pilnīgam akulturācijas procesam vienmēr būtu jābūt jāsākās indivīdu līmenī, mēģinot izprast jaunās kultūras raksturīgākās iezīmes un dažādus paradumus, paralēli tam jābūt jāmācās tolerance.⁴⁴ Līdz ar to iespējams secināt, ka visadekvātākā pieeja akulturācijas procesam būtu kultūras apguves perspektīva, kuras ietvaros indivīds apgūst jauno kultūru ar prieku un interesi, tādejādi atvieglot pielāgošanos un iederēšanos jaunajā vidē.

Akulturācijas procesā izšķir trīs pamata elementus: kontakts, abpusēja ietekme un izmaiņas⁴⁵:

- “Kontakts. Svarīgs akulturācijas priekšnoteikums ir kontakts pēc vismaz divu kultūras grupu vai indivīdu “satikšanās”, “ilgstošā” un “tiešā” veidā. Lai gan mūsdienu sabiedrībās ir daudz dažādu kontakta veidu (piem., dzīvošana vienā dzīvokļu mājā, komunikācija internetā vai masu mediju apraide), divas raksturīgākās akulturatīvā kontakta iezīmes ir “ilgstošs un tiešs”. Varētu teikt, ka īsta akulturācija notiek tad, kad indivīdi vai grupas “mijiedarbojas” vienā laikā un telpā, nevis caur pastarpinātu pieredzi (...) vai netiešu kontaktu (...). Pietam šai mijiedarbībai jānotiek ilgāku laika periodu”
- „Abpusēja ietekme. Varas atšķirību dēļ, runājot par ekonomisku, militāru vai skaitlisku varu, viena grupa (t.i., nedominējošā grupa) bieži vien tiek pakļauta lielākai ietekmei nekā otra (t.i., dominējošā grupa), bieži vien tiek kļūdaini pieņemts, ka izmaiņas skar tikai nedominējošo grupu. Iespējams, ka šis pieņēmums veicinājis vienpusējo viedokli par akulturāciju kā izmaiņām, kuras notiek tikai nedominejošajā grupā.”
- “Izmaiņas. Raksturīgs aspekts ir izmaiņas, kas sevī ietver gan procesu, kas ir dinamisks, gan arī rezultātu, kas ir samērā stabils.”

“Akulturācija sevī ietver kontaktu, kas notiek gan grupas, gan indivīda līmenī, novedot pie izmaiņām, kuras indivīdam paredz afektīvas, uzvedības un kognitīvas izmaiņas (vai to, ko var dēvēt par uzvedības izmaiņām un akulturatīvo stresu) un tām sekojošu psiholoģiskās

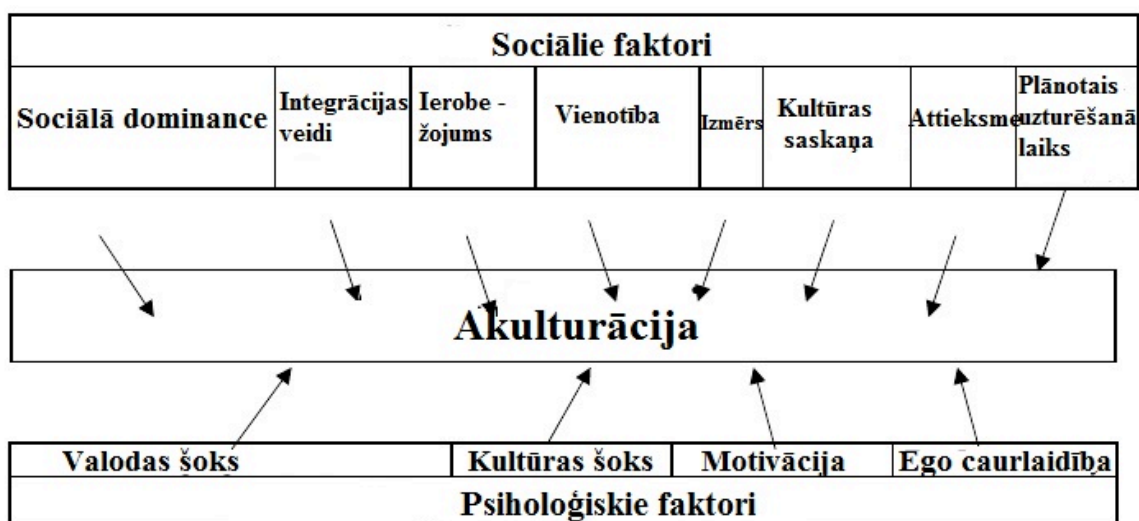
⁴³ Sam, D., L., Berry, J., W. (2006). *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press. 22 p.

⁴⁴ Bakić-Mirić, N. (2012). *An Integrated Approach to Intercultural Communication*. Newcastle: Cambridge Scholars Pub. 65 p.

⁴⁵ Sems, D., L. *Akulturācija: konceptuālais pamats un pamatkomponenti*. Pieejams tiešsaistē: http://www.patverums-dm.lv/svs/uploads/files/Materials_par_akulturaciju.pdf 4.-5. lpp.

sociokulturālās adaptācijas pārveidošanu ilgtermiņā.⁴⁶ Tāpat milzīga nozīme akulturācijas procesā ir tieši indivīdam, ārējo faktoru ietekme nav tik nozīmīga, kā procesi individuālajā līmenī.

Nozīmīga akulturācijas sastāvdaļa ir tieši valoda un tās apguve akulturācijas procesā. Šo jautājumu padziļināti ir pētījis Džons Šūmans (*John Schumann*), kas ir radījis akulturācijas modeli, kas skaidro otrās valodas apguves procesu. „Tā svarīgākais elements ir otrās valodas apguvēja adaptēšanās jaunā kultūrā. Modeļa pamatā ir ideja, ka valoda ir viens kultūras aspekts, un attiecības starp abām kultūrām otrās valodas apguvē ir ļoti svarīgas.”⁴⁷

1.2.1.att. Akulturācijas modelis Dž. Šūmans.⁴⁸

Attēlā 1.1. atspoguļoti akulturāciju ietekmējošie faktori. Sociālie faktori, kas raksturīgi drīzāk grupai nekā indivīdam un veicina valodas apguvi, ir šādi⁴⁹:

1. Abi valodas kolektīvi (pirmās valodas kolektīvs – tas, pie kā pieder valodas apguvējs, otrās valodas kolektīvs – apgūstamās valodas runātāji) pēc pašvērtējuma ir sociāli vienlīdzīgi. Jo lielāka distance (dominējošs vai subordinēts otrās valodas kolektīvs), jo mazākas izredzes apgūt otru valodu.

⁴⁶ Sems, D., L. *Akulturācija: konceptuālais pamats un pamatkomponenti*. Pieejams tiešsaistē: http://www.patverums-dm.lv/svs/uploads/files/Materials_par_akulturaciju.pdf 25. lpp.

⁴⁷ Baker, C. *Bilingvālisms un otrās valodas apguve. Bilingvisma un Bilingvālās izglītības pamati*. Pieejams tiešsaistē: atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/beikers/beikers.doc 8. lpp.

⁴⁸ *Džona Šūmana akulturācijas modelis*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.slideshare.net/cupidlucid/acculturation-model-presentation>

⁴⁹ Baker, C. *Bilingvālisms un otrās valodas apguve. Bilingvisma un Bilingvālās izglītības pamati*. 9. lpp.

2. Gan otrās valodas kolektīvs, gan pirmās valodas kolektīvs vēlas pirmās valodas runātāju asimilāciju apgūstamās valodas kolektīvā.
3. Gan otrās valodas kolektīvs, gan pirmās valodas kolektīvs vēlas, lai pirmās valodas kolektīvs pārņemtu otrās valodas kolektīva vērtību sistēmu.
4. Pirmās valodas kolektīvs ir neliels, nav saliedēts un var asimilēties otrās valodas kolektīvā.
5. Abu valodas kolektīvu kultūras ir samērā tuvas.
6. Abu valodas kolektīvu attieksme vienam pret otru ir pozitīva.
7. Otrās valodas apguvēju grupa (piem., imigranti) vēlas ilgāku laiku dzīvot kopā ar otrās valodas kolektīvu.

Tāpat tiek izdalīti arī vairāki psiholoģiski faktori, kas ietekmē otrās valodas apguves procesu. „Starp tiem svarīgākie ir: apjukums, lietojot otru valodu (valodas šoks); stress, trauksme, dezorientācija kultūru atšķirības dēļ (kultūras šoks); valodas apguves motivācijas līmenis, pašapziņas kritums, kas valodas apguves laikā bieži novērojams pusaudžiem.”⁵⁰ Tātad iespējams secināt, ka valodas apguve atrodas divu dominanto spēku varā no vienas puses to aktīvi ietekmē sociālie faktori, tajā skaitā dominances faktors, tas, kādi integrācijas veidi ir pieejami, taču ārkārtīgi nozīmīgs faktors ir tieši tas laiks, ko indivīds plāno pavadīt jaunajā kultūrvidē – ja indivīds neplāno uzturēties ilgstoši, tad visbiežāk iztrūkst arī motivācija apgūt jaunu valodu, turklāt apgūt to labi. Protams, jāņem vērā arī milzīgā psiholoģisko apstākļu ietekme – ikviens indivīds, nonākot jaunā vidē un gūstot jaunu pieredzi, gūst plašu emociju spektru, taču, gadījumos, kad saskarsme ar dominantās kultūras pārstāvjiem izraisa stresu vai trauksmi ārkārtīgi sarežģī valodas apguvi.

1.3. Japāņu komunikācijas raksturojums

Japāņu sabiedrība funkcionē samērā atšķirīgi no Rietumu sabiedrības – japāņiem raksturīgas vertikālas interpersonālās attiecības, kuru ietvaros milzīga nozīme ir dzimumam, vecumam, ieņemamajam stāvoklim sabiedrībā. Tipiska japāņu komunikācija visbiežāk ir atkarīga tieši no šiem aspektiem – tie nosaka, cik pieklājīgi vai rupji tiks komunicēts ar sarunas biedru.⁵¹

⁵⁰ Baker, C. *Bilingvālisms un otrās valodas apguve. Bilingvisma un Bilingvālās izglītības pamati*. Pieejams tiešsaistē: atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/beikers/beikers.doc 10. lpp.

⁵¹ Nishiyama, K. (2000) *Doing Business with Japan: Successful Strategies for Intercultural Communication*. Honolulu: Hawai'i Press. 6 p.

Iepazīstoties ar japāņu komunikāciju, pārsteidz verbalās komunikācijas minimālisms, kas izpaužas visdažādākajās situācijās.

Japāņiem ir raksturīgs ārkārtīgi specifisks komunikācijas stils – klusums, jeb „*ma*” – tas ir viens no raksturīgākajiem japāņu komunikācijas elementiem. Japāņi uzskata, ka klusuma pauzes, kas tiek ievērotas starp vārdiem, ir nozīmīgas tā iemesla dēļ, ka ir nepieciešams laiks, lai ziņas saņēmējs spētu pareizi iztulkot vēstījumu. Turklāt japāņiem raksturīgs arī plašs epitetu un netiešu izteikumu lietojums, kas var būt mulsošs Ziemeļeiropas kultūram un ASV, kur cieņā ir tieša runa un cilvēki ir raduši teikt to, ko domā.⁵² Tātad jau valodas stils ir milzīga robežšķirtne, kas nošķir japāņus no citām kultūrām. Nozīmīgs ir ne tikai klusums, bet arī tas, kā tiek runāts brīžos, kad tiek runāts. Japāņu komunikācijai raksturīga iezīme ir klusa intonācija – maiga balss, japāņu izpratnē, ir labu manieru atspulgs, savukārt, labas manieres ļauj uzturēt sociālo harmoniju, kas ir divas ārkārtīgi nozīmīgas vērtības japāņu kultūrā un komunikācijā.⁵³ Taču jāņem vērā, ka, lai arī japāņi savā komunikācijā uz valodu paļaujas teju otršķirīgi, valodas nozīme nemazinās – valoda ir galvenais kultūras avots – neviena vēsturiska relikvija, paraža, rituāls vai norma nespēj izpaust to nozīmi un vērtību bez valodas palīdzības.⁵⁴

Pretstatā Rietumu komunikācijas stilam, japāņu komunikācija balstās vairāk uz neverbālo komunikāciju un mazāk uz verbālo. Protams, vārdi ir nozīmīgi, taču milzīga nozīme ir tieši ķermeņa valodai, žestiem, balss tonim, sejas izteiksmēm, pozai, kā arī “skaņām, kas nav vārdi” kā piemēram šņākšanas skaņa, ko japāņi lieto, kad sastopas ar nepatīkamu piedāvājumu vai situāciju. Japāņu komunikācija ir pazīstams arī termins “*haragei*”, kas nozīmē komunikācija, kas norisinās intuitīvā manierē – sarunas laikā pateikts tiek maz, sarunas biedram jāspej intuitīvi sajūst, kas tiek pateikts.⁵⁵

Japāņu sabiedrībai visā pasaulē ir slava kā kultūrai, kas spēj uzsūkt sevī dažādu valstu paražas un normas, taču pielāgojot tās savai kultūrai un padarot šos jaunieguvumus unikāli japāniskus.⁵⁶ Tas liecina, japāņi izsenis ir apzinājušies dažādu kultūru elementu pozitīvo ietekmi uz savu kultūru un veiksmīgi asimilējuši japāņu kultūrā šos elementus, tajā pašā laikā nezaudējot

⁵² Bakić-Mirić, N. (2012). *An Integrated Approach to Intercultural Communication*. Newcastle: Cambridge Scholars Pub. 82 p.

⁵³ Turpat, 109 p.

⁵⁴ Mainard, S., K. (1997) *Japanese Communication: Language and Thought in Context*. Honolulu: University of Hawai'i Press. 9 p.

⁵⁵ Kopp, R. (2013). *Non-Verbal communication in Japanese business*. Japan Intercultural consulting. Pieejams tiešsaistē: <http://www.japanintercultural.com/en/news/default.aspx?newsID=256>

⁵⁶ Cooper, R. *Japanese communication research: The emphasis on macro theories of media in an “information-based” environment*. Journal of Broadcasting & Electronic Media. Spring 07, Vol. 41, Issue 2.

savu būtību. Tas pats attiecināms arī uz japāņiem, kuri nonāk jaunā kultūras vidē - „Japāņu akadēmiskie migranti un to ģimenes, nonākot jaunā kultūras vidē, nepārtraukti nodarbojas ar jaunā kultūras konteksta interpretāciju un nozīmju veidošanu tajā. Taču, izpratne par jauno kultūru ne vienmēr tiek izmantota, lai uzlabotu kultūras adaptācijas uzvedības vai afektīvās jomas.”⁵⁷

Lai gan japāņi spēj adaptēt dažādas komplicētas tehnikas un prakses no citiem reģioniem, daudz sarežģītāk japāņiem ir pieņemt citas kultūras un zaudēt savu identitāti. Japāņiem raksturīga izolētība (ģeogrāfiskais izvietojums, vēsturiskā attīstība), turklāt šai nācijai raksturīgs augsts psiholoģisko problēmu skaits (īpaši pilsētās, piemēram, Japānā ir vieni no augstākajiem pusaudžu pašnāvību rādītājiem pasaulē), kas kopumā japāņiem sagādā problēmas iejusties jaunā vidē.⁵⁸

Tāpat japāņu neinteresētība un nevēlēšanās apgūt jauno kultūru meklējama vairākos faktoros, taču lielu lomu spēlē tieši psiholoģiskais faktors. „Daudzi japāņi redz starpkultūru komunikāciju kā ārkārtīgi nepatīkamu pieredzi un iespēju robežās mēģina no tās izvairīties – šī nepatika skaidrojama ar vairākiem faktoriem – Japānas izolētību, valodas barjeru un vispārēju japāņu interpersonālu kautrīgumu.”⁵⁹ Šo faktoru kopums nosaka to, ka japāņiem adaptācijas process jaunā vidē ir komplicēts un visbiežāk no komunikācijas ar citas kultūras pārstāvjiem japāņi izvairās pēc iespējas vairāk. „Japāņi var šķist naidīgi, jo Japānas kultūra ir ļoti spēcīga, turklāt ekspatriāti apzinās to, ka agrāk vai vēlāk atgriezīsies Japānā.”⁶⁰

Komunikāciju ar japāņiem vēl jo vairāk apgrūtina arī šīs kultūras etnocentriskā būtība. „Japāņu kultūras etnocentriskās dabas dēļ, japāņu ekspatriāti vēlas, lai kolēģi izprastu Japāņu paražas un kultūru, taču tajā pašā laikā neuzskata par vajadzīgu uzzināt, ko vairāk par vietējo kultūru, paražām un tradīcijām”.⁶¹ Kā arī jāņem vērā valodas barjera - „valoda ir nopietna problēma – japāņi angļu valodu pārvalda viduvēji, labākajā gadījumā, un lielākoties uzņēmumu darbinieki Rietumos nepārvalda japāņu valodu – šajā gadījumā problēmas sagādā tas, ka ne

⁵⁷ Mahalingam, R. (2006). *Cultural Psychology of Immigrants*. NJ: Lawrence Erlbaum. 338 p.

⁵⁸ Zhou, X. (2009). *A Study of Cross-Cultural Adjustment of Japanese and American Expatriates in China*. *International Journal of Business and Management*. Vol. 4, No. 12. 203 p.

⁵⁹ Kowner, R. (2002). *Japanese communication in intercultural encounters: the barrier of status related behavior*. *International Journal of Intercultural Relations*, Nr. 26. 339 p.

⁶⁰ Krentzel, E. (2004). *Helping Japanese expats adjust in Europe*. *Expatica*: Pieejams tiešsaistē: http://www.expatica.com/hr/hr-skills/Helping-Japanese-expats-adjust-in-Europe_20526.html

⁶¹ bin Ismail, R. (2013). *The Japanese Expatriates In Malaysia: Interactions And Adaptation in The Cultural Diverse Environment*. *International Journal of Business and Management Studies*. Vol. 5, No. 1. 305 p.

ekspatriātam, ne arī vietējiem darbiniekiem angļu valoda nav dzimtā valoda.”⁶² Tādejādi komunikācijas process tiek sarežģīts, jo vājās valodas zināšanas neļauj pilnvertīgi nedz nodot ziņu, nedz arī atbilstoši interpretēt saņemto.

Iespējams secināt, ka japāņi, ierodoties jaunā kultūras vidē, piedzīvo emocionālu stresu, kas saistāms ne tikai ar japāņu nevēlēšanos iedziļināties jaunajā kultūras vidē, vāmajām valodas zināšanām, kautrīgumu un atturīgumu, bet arī japāņiem kā nacionalitātei raksturīgām psiholoģiskām problēmām un etnocentriskumu, kas rada nevēlēšanos komunicēt ar lokālās kultūras pārstāvjiem. Atšķirības ar Latvijas iedzīvotājiem komunikācijā iespējamas paralingvistisko, ekstralingvistisko un verbālo kodu lietojumā, kas zināmā mērā skaidrojams ar Japāņu piederību augsta konteksta kultūrām. Nākamajā nodaļā aprakstīta divu lielāko Latvijā dzīvojošo tautību komunikācija ar nolūku, ka ieceļotāji Latvijā var sastapties gan ar latviešu, gan krievu tautību pārstāvjiem, kas japāņu iebraucēju situāciju vēl vairāk sarežģī.

1.4. Latvijas iedzīvotāju komunikācijas raksturojums

Iepazīstoties ar pieejamo literatūru par tēmu, autoru pārsteidza fakts, ka Latvijā regulāri, sistemātiski netiek veikti pētījumi, kas analizētu Latvijā dzīvojošo latviešu un krievu komunikāciju. Īpaši ņemot vērā medijos tik bieži atspoguļoto valsts iedzīvotāju sadrumstalotību, valodas un kulturālo jautājumu konfliktsituācijas, kā arī šībrīža politisko un ekonomisko situāciju.

Latvijā dzīvojošo latviešu un krievu savstarpējo komunikāciju ierobežo vairāki faktori – vēsturiskais aspekts, kurā katrai pusei ir savs skatījums un pārliecība, valodas barjera – ilglaicīgi dzīvojot Latvijā krievu tautības iedzīvotāji nav apguvuši vai arī nelieto latviešu valodu, savukārt daudzi latvieši nepārvalda krievu valodu. Atsaucoties uz LVA 2009. gadā veiktu pētījumu, var minēt, ka 48% respondentu, kuru dzimtā valoda ir krievu, vērtē savas latviešu valodas zināšanas kā labas, 16% ir pamatzināšanas un pārējie valodu nepārvalda nemaz. Savukārt latviešu respondentu vidū 76% atzīst, ka krievu valodu pārvalda labi un 18% respondentu prasmes vērtējamas kā viduvējas. No šiem datiem var secināt, ka pastāv krasas atšķirības valodu prasmju ziņā, savukārt tieši sarunvalodas izvēle var radīt problēmas ikdienas komunikācijā.

⁶² Lincoln, J., R., Kerbo, H., R., Witt'enhagen, E. (1995). *Japanese Companies in Germany: A Case Study in Cross Cultural Management*. Pieejams tiešsaistē: http://digitalcommons.calpoly.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1049&context=ssci_fac 6 p.

Latviešiem un krieviem piemīt atsevišķas raksturierzīmes, kas komunikāciju apgrūtina. Krievu tautības pārstāvjiem nav raksturīgs emocionālais balanss, viss tiek darīts strauji, savukārt latvieši ir ļoti emocionāli līdzsvaroti un visi procesi tiek veikti bez steigas, tos divreiz apdomājot.⁶³ Savukārt, latviešiem raksturīga noslēgtība un introvertums, kā arī ētiskums uzņēmējdarbības attiecībās, taču dažkārt ar latviešiem, šo iemeslu dēļ, ir sarežģīti komunicēt. Krievi pretstatā ir ārkārtīgi atvērti, un labprāt uzsāks sarunu.⁶⁴ Arī Brigita Zepa pētījuma „Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija” ietvaros apgalvo, ka „Pētījuma rezultāti atklāj, ka latviešu attieksme pret krievu tautības pārstāvjiem ir atturīgāka nekā krievu un cittautiešu attieksme pret latviešiem.”⁶⁵ Tāpat pētījumā tiek uzsvērts tāds faktors kā starpkultūru kontakta biežums un tā kvalitāte: „tiem latviešiem, kuriem jau ir ciešs kontakts ar citu tautību pārstāvjiem (...), saskarsme ar dažādu tautību pārstāvjiem šķiet patīkama. Cittautiešu vidū šāda sakarība nav novērojama – neatkarīgi no tā, cik biežs vai rets ir cittautiešu kontakts ar citu tautību pārstāvjiem, viņiem saskarsme ar dažādu tautību pārstāvjiem šķiet patīkama.”⁶⁶

“Sadzīves līmenī komunikācija starp it kā dažādām sabiedrībām sekmīgi funkcionē un ārkārtīgi asas situācijas nerodas. Vienīgais, kas sadala iedzīvotāju prioritātes, ir masu saziņas līdzekļi.”⁶⁷ Pētījuma „Kvantitatīvs un kvalitatīvs pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem” ietvaros tika iegūti sekojoši dati: „Pētījuma gaitā iegūtā informācija liecina, ka sadzīviskā līmenī nepastāv nesaskaņas dažādu tautību indivīdu starpā. Arī fokusa grupas diskusijās izskan viedoklis, ka ikdienā nepastāv problēmas starp latviešiem un krieviem (citu tautību pārstāvjiem), tomēr dažkārt krasi labējās un kreisās partijas veicina saasinājumu rašanos.”⁶⁸

Kopumā autors secina, ka Latvijā dzīvojošo latviešu un krievu tautības iedzīvotāju komunikācija ir veiksmīga, tam rodams apstiprinājums arī tādās jomās, kā, piemēram, ģimenes dzīve - Inese Ozoliņa pētījumā „Valodas lietojums un starpkultūru komunikācija Latvijā” ietvaros, noskaidrojusi, ka Latvijā jauktās laulības ir samērā izplatīta prakse – 20% pētījuma

⁶³ Savluka, V. (2012). *Specific Features of Latvian and Russian Communication Styles When Working Across Cultures. Cross-Cultural Communicatio in the European Countries*. Collection of abstracts. Pieejams tiešsaistē: http://bsa.edu.lv/docs/ccs_fb2013.pdf 27 p.

⁶⁴ Turpat, 28 p.

⁶⁵ Zepa, B. (2004). *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. Pieejams tiešsaistē: cilvektiesibas.org.lv/site/record/docs/ 16. lpp.

⁶⁶ Turpat.

⁶⁷ Sologuba, J. (2011). *Izplūdusī robeža mūsu tautā*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.publika.lv/prese/4940-izpludus-robea-msu-taut>

⁶⁸ SIA „AC Konsultācijas”. (2008). *Kvantitatīvs un kvalitatīvs pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem*. Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts. Pieejams tiešsaistē: [http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/petijumi/Cela_uz_pilsonisku_sabiedribu_06112008\[1\]\[1\].pdf](http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/petijumi/Cela_uz_pilsonisku_sabiedribu_06112008[1][1].pdf) 53. lpp.

dalībnieku, krievu tautības pārstāvju, laulātais partneris ir latvietis/-e savukārt teju katrai otrajai krievu ģimenei ir radnieki latvieši (49,6) un 68% latviešu draugu un paziņu lokā ir krievvalodīgie.⁶⁹ Savukārt, runājot par valodas lietojumu ģimenē tiek uzsvērts sekojošais: “Kas attiecas uz valodu, ģimenēs jau ir noteikta savstarpēja komunikācijas valoda. Tas arī nosaka, kā tiks audzināti bērni, kādā valodā viņi runās, kādā virzienā domās,” saka A. Tomsons.”⁷⁰

Tātad iespējams apgalvot, ka Latvijā samērā veiksmīgi līdzāspastāv divas kultūras, ikdienā vadot starpkultūru komunikāciju un praktizējot neitrālu saskarsmi. Tomēr tādēļ arī nav iespējams runāt par veiksmīgu Latvijā dzīvojošo krievu tautības iedzīvotāju akulturāciju, jo abu kultūru mediju sistēmas Latvijā ir pašpietiekamas, un tām ir atšķirīgas prioritātes mediju izvēlē, ko galvenokārt nosaka valodas lietojums un politika.⁷¹ Un ja tā patiešām ieskatās sabiedrībā, tad top skaidrs, ka konflikti savstarpējā komunikācijā lielākoties saasinās katrai kultūrai nozīmīgās svētku dienās, kā arī mediju ietekmē, taču realitātē nesaskaņu nav daudz, par ko liecina arī nacionālā naida noziegumu skaits - “pie mums nav aukstasinīgu slepkavību uz nacionālo nesaskaņu pamata un kustību, kas novestu pie skumjām sekām. Bet diemžēl mums ir pietiekami daudz piemēru, kad nacionāla naida kurināšana notiek ar internet tīmekļa vai preses palīdzību.”⁷²

⁶⁹ Ozolina, I. *Language Use and Intercultural Communication in Latvia*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.immi.se/intercultural/nr2/ozolina.htm>

⁷⁰ Žigajeva, A. (2012). *Referendums – pārbaudījums laulībām*. Latvijas Avīze. Pieejams tiešsaistē: <http://m.la.lv/referendums-parbaudijums-laulibam/>

⁷¹ Muižnieks, N. (Red.). (2010). *Mediji un integrācija. Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits*. LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 227.lpp.

⁷² Sologuba, J. (2011). *Izplūdis robeža mūsu tautā*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.publika.lv/prese/4940-izplidus-robea-msu-tau>

2. INTERPERSONĀLĀ KOMUNIKĀCIJA

Interpersonālā komunikācija ir vērtējama kā komplekss un sarežģīts process, precīzāk par dažādu, savstarpēji saistītu procesu kopu, ko nepieciešams uzmanīgi vadīt. Šis process sevī ietver ziņas veidošanu, ziņas apstrādi (saņemšana), interakcijas koordinācijas un sociālo uztveri un izvērtējumu.⁷³ Tāpat jāuzsver, ka interpersonālā komunikācija ir arī sociāls process – tā pamata procesus pilda divi vai vairāki indivīdi, kas attiecīgajā situācija ir noskaņoti veidot komunikāciju. Kā viens sociālās interakcijas veidiem, komunikācija vienmēr sevī ietver abpusēju ietekmi un dalītu dalību.⁷⁴

Interpersonālās komunikācijas funkcijas⁷⁵:

- Attiecību vadība – šī funkcija tiek saistīta ar attiecību uzsākšanu un uzturēšanu. Attiecību vadības mērķi ir attiecību nostiprināšana, vēlamo privātuma un intimitātes līmeņu sasniegšana, spriedzes novēršana, draudu novēršana, konfliktu risināšana un galu gala attiecību izbeigšana vai raksturīgo iezīmju izmainīšana;
- Instrumentālie mērķi sevī ietver informācijas pieprasīšanu vai prezentēšanu, atbalsta pieprasīšana vai sniegšana, ka arī izklades nodrošināšana vai meklēšana.

Interpersonālās komunikācijas unikalitāte slēpjas jau pašā vārdā interpersonāls, kas būtība nozīmē cilvēku starpā – interpersonālā komunikācija var norisināties tikai indivīdu starpā. Visa komunikācija norisinās cilvēku starpā, taču daudzi saskarsmes veidi neietver indivīdu personiski.⁷⁶ Interpersonālā komunikācija ir ārkārtīgi nozīmīgs elements indivīdu ikdienas dzīvē – indivīdi paļaujas un tic, ka citus indivīdus interesē viņu dzīve, kā arī sagaida, ka šie apkārtējie indivīdi atbalstīs grūtā brīdī, sniegs padomu, kā arī svinēs svētkus kopā. Turklāt papildus tam cilvēkam nepieciešams citu atbalsts, lai stimulētu personisko un profesionālo izaugsmi.⁷⁷

Interpersonālo komunikāciju komplicētu padara arī tas, ka tā ir dinamisks process – nozīmes mainās un pilnība atklājas laika gaitā, piemēram, iepriekšējie vēstījumi, kas veidoti pagātnē, var ietekmēt to, kā tiek veidotas un saprastas ziņas šobrīd.⁷⁸ Interpersonālajai komunikācijai vienmēr ir arī sekas, citiem vārdiem sakot, interpersonālā komunikācija ir tendēta uz rezultāta radīšanu. Piemēram, kad cilvēki apzināti un aktīvi izmanto interpersonālo

⁷³ Roskos-Ewoldsen, D., R., Roloff, M., E., Berger, C., R. (2010). *The Handbook of Communication Science* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage. 152 p.

⁷⁴ Turpat, 153 p.

⁷⁵ Turpat, 152 p.

⁷⁶ Wood, J. (2014). *Interpersonal Communication: Everyday Encounters*. Boston: Cengage Learning. 12 p.

⁷⁷ Turpat, 11 p.

⁷⁸ Solomont, D., Theiss, J. *Interpersonal Communication: Putting Theory Into Practice*. London: Routledge. 7 p.

komunikāciju mērķu sasniegšanai, šis rezultāts jeb sekas ir atvieglojošas un sniedz gandarījumu.⁷⁹

Interpersonālās komunikācijas sekas⁸⁰:

- Mācīšanās: interpersonālā komunikācija ļauj iegūt informāciju par sevi, citiem indivīdiem, pagātni, tagadni, paredzēt notikumus, attieksmes un uzskatus.
- Palīdzība: interpersonālā komunikācija ļauj nodrošināt pieeju informācijai, padomiem, emocionālam atbalstam un gūt palīdzību problēmjaudājumu risināšanā.
- Ietekmēšana: interpersonālā komunikācija ļauj indivīdam pārliecināt sarunas biedru, ka tam ir jāsniedz palīdzība, jāsniedz padoms, jāpiedalās aktivitātē, jāmaina attieksme, jāmaina attiecības, jāsniedz atļauja vai jāizpilda pienākums.
- Pielīdzināšana: interpersonālā komunikācija ļauj dalīties pieredzē, tuvumā, konfliktā, vienlīdzība vai nevienlīdzība un salīdzināt savu viedokli ar citu indivīdu viedokļiem.
- Spēlēšanās: interpersonālā komunikācija sniedz indivīdiem iespēju pieredzēt humoru, draudzību, biedriskumu, svētkus, ka arī labi pavadīt laiku un koordinēt kopīgas aktivitātes.

Autors secina, ka tieši interpersonālajai komunikācijai ir būtiska, ja ne pati nozīmīgākā loma japāņu ikdienā, atrodoties Latvijā. Interpersonālā komunikācija ar ģimenes locekļiem, draugiem, kolēģiem palīdz apgūt jauno kultūru, valodu un radīt drošības sajūtu dzīvei jaunajā mītnes zemē. Ikdienā pieredzētās interpersonālās komunikācijas atšķirības var radīt dažādus pārpratumus, tādā veidā arī rosinot mācīšanās un kultūras izpratnes procesus. Nākamajā nodaļā apskatīta mediētā interpersonālā komunikācijā, jo plašais moderno tehnoloģiju lietojums ļauj japāņiem uzturēt nepārtrauktu kontaktu ar tuviniekiem un draugiem jebkurā pasaules malā.

⁷⁹ Solomont, D., Theiss, J. *Interpersonal Communication: Putting Theory Into Practice*. London: Routledge. 9 p.

⁸⁰ Turpat.

3. MEDIĒTĀ INTERPERSONĀLĀ KOMUNIKĀCIJA

“Modernās telekomunikāciju tehnoloģijas kā “*smartphones*” (inteligētie telefoni), kabeļinternets un bezvadu internets un datori, nodrošina kanālus mediētajai interpersonālajai komunikācijai un nelielu grupu komunikācijai.”⁸¹ Mediētā interpersonālā komunikācija ir viens no interpersonālās komunikācijas veidiem. “Pastāv divi galvenie mediētās komunikācijas paveidi – masu komunikācija un elektroniskā mediētā komunikācija – abi šie mediētās komunikācijas veidi informē, izklaidē, pārliecina un veido nozīmi indivīdu attiecībām.”⁸² Lai arī masu un interpersonālās komunikācijas nošķirums vienmēr ir bijis nedaudz nepatiess, mūsdienu jaunie mediji šo robežu ir izpludinājuši vēl vairāk. Spilgts piemērs tam ir sociālā tīmekļa vietne “*Facebook*” – tā ir interpersonālā komunikācija vai masu komunikācija? Vai, iespējams abi – pavisam nesen mediētās komunikācijas teorijas tika papildinātas ar jaunu jēdzienu “masu-personālā komunikācija”. Šī jēdziena pamatā ir pieņēmums, ka vēsturiski indivīdi bieži vien ir izmantojuši masu komunikācijas kanālus interpersonāliem mērķiem un interpersonālus kanālus masu mērķiem.⁸³

Mediētās interpersonālās komunikācijas definīcijas pamatā ir sekojošs apgalvojums: “Mediētā interpersonālā komunikācija izmanto elektroniskas ziņas nozīmes radīšanai”.⁸⁴ „Elektroniskā komunikācija tiek uzskatīta par interpersonālo komunikāciju tā iemesla dēļ, ka tā rada attiecību un tuvības sajūtu, turklāt šāda veida komunikācija var tikt lietota, kā papildinājums komunikācijai aci-pret-aci un citām interpersonālās komunikācijas formām.”⁸⁵

Tiek uzskatīts, ka “mediētā interpersonālā komunikācija ir viena no dinamiskākajām nozarēm komunikācijas zinātņu pētnieciskajā laukā, mediētā interpersonālā komunikācija atspoguļo to, kā indivīdi aizvien aktīvāk un biežāk izmanto tehnoloģijas, lai vadītu savas personiskās interakcijas”.⁸⁶ Nozares dinamiskā daba skaidrojama ar tehnoloģiju nepārtrauktu attīstību un mediētu interpersonālās komunikācijas kanālu pieaugumu, turklāt aizvien šīs jaunās

⁸¹ Sanderson King, S. (1989). *Human Communication as a Field of Study: Selected Contemporary Views*. New York: State University of New York. 203 p.

⁸² *Mediated Communication and Media Literacy*. McGraw-Hill Education. Pieejams tiešsaistē: http://www.highered.mheducation.com/.../Pearson3e_Ch16_online.pdf 20 p.

⁸³ Westerman, D., K., Bowman, N., D., Lachlan, K., A. (2014). *Introduction to Computer Mediated Communication: A Functional Approach*. Dubuque: Kendall-Hunt. 12 p.

⁸⁴ *Mediated Communication and Media Literacy*. McGraw-Hill Education. 3 p.

⁸⁵ Berko, R., Aitken, J., E., Volvin, A. (2010). *ICOMM: Interpersonal Concepts and Competencies: Foundations of Interpersonal*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers. 304 p.

⁸⁶ Konijn, E., A., Utz, S., Tanis, M., Barnes, S., B. (2008). *Mediated Interpersonal Communication*. New York: Routledge. 1 p.

tehnoloģijas un komunikācijas kanāli tiek ne tikai ieviesti., taču tos aktīvi arī patērē, turklāt aizvien lielāks indivīdu skaits. “Mūsdienās, pateicoties tehnoloģiju attīstībai, interpersonālā komunikācija aizvien biežāk tiek vadīta ar datortehnikas un mobile ierīču palīdzību, kas var gan atbalstīt, gan arī traucēt komunikāciju un ietekmēt starppersonu saskarsmi”.⁸⁷ Šobrīd, mediētā interpersonālā komunikācija daudzos gadījumos ir kļuvusi par ārkārtīgi populāru komunikācijas formu un ir darījusi iespējamu ātru un efektīvu komunikāciju ar indivīdiem visdažādākajās pasaules vietās.

Taču, lai arī mediētā interpersonālā komunikācija ir darījusi komunikāciju daudz vienkāršāku un efektīvāku, tai tomēr pastāv arī ēnas puses – tiek uzskatīts, ka līdz ar mediētās interpersonālās komunikācijas parādīšanos, komunikācija ir zaudējusi daļu savas būtības. “Līdz ar mediētu komunikācijas kanālu parādīšanos, komunikācija automātiski kļūva bezpersoniskāka”.⁸⁸ Tas ir vērtējams kā savdabīgs fenomens, jo jauno komunikācijas kanālu būtība, vismaz sākotnēji, ir bijusi tuvināt indivīdus, taču realitātē vērojams pretējs process.

Sabiedrība šobrīd piedzīvo vēsturisku brīdi – norisinās pāreja no duālistiskas komunikācijas vides, kurā mediētā masu komunikācija bieži vien komplementēja vai apstrīdēja tradicionālo paļāvību uz starppersonu komunikāciju. Šobrīd pasaules virzība liecina par tuvošanos jaunai videi, kuru raksturo daudzveidība, savstarpēja saikne un joprojām attīstībā esošās multimodālās, interaktīvās un tīmekļa formas.⁸⁹ Mūsdienu sarežģītos procesus sabiedrībā nebūtu iespējams vadīt bez mediētās komunikācijas palīdzības. Vai politika ir iedomājama bez medijiem? Kā darbotos tirdzniecība, finanses un uzņēmējdarbība bez informācijas un komunikācijas tehnoloģijām? Kā uzņēmumi spētu vadīt un organizēt darbu bez iekšējiem komunikācijas tīkliem? Jaunie mediji un komunikāciju tehnoloģijas ir visapkārt, sociāla interakcija ārpus tīkla saplūst ar komunikāciju tiešsaistē. Mediju vide un mediētā komunikācija ir daļa no mūsdienu augstākās modernās sabiedrības priekšnosacījumiem.⁹⁰

Aplūkojot mediēto interpersonālo komunikāciju ārvalstu iebraucēju kontekstā, noskaidrots, ka ekspatriātiem mediētā interpersonālā komunikācija ir nozīmīgs elements saiknes saglabāšanā ar oriģinālkultūru, kā arī ļauj brīvāk komunicēt ar jaunās kultūras pārstāvjiem. „ASV veiktajā pētījumā, kas aplūkoja ekspatriātu sociālo iesaisti un starpkultūru adaptāciju,

⁸⁷ Konijn, E., A., Utz, S., Tanis, M., Barnes, S., B. (2008). *Mediated Interpersonal Communication*. New York: Routledge. 3 p.

⁸⁸ Idler, S. (2012). *How Technology Makes Interpersonal Communication Bounce*. Pieejams tiešsaistē: <http://blog.usabilla.com/the-bounce-of-interpersonal-communication/>

⁸⁹ Lundby, K. (2014). *Mediatization of communication*. De Gruyter Mouton. IX p.

⁹⁰ Turpat, 2 p.

pievēršot uzmanību tieši atšķirībām starp tiešu un mediētu interpersonālo komunikāciju, rezultāti norāda, ka: (1) Tehnoloģiju mediētas komunikācijas formas, kā e-pasts, ļauj saglabāt saikni ar ģimeni un draugiem savā dzimtajā kultūrā un (2) komunikācija norisinās starppersonu līmenī, nevis etniskā līmenī”.⁹¹

Var secināt, ka mediētajai interpersonālajai komunikācijai mūsdienu sabiedrībā ir milzīga nozīme un patreizējās tendences liecina, ka tās nozīme aizvien pieaug.

⁹¹ Kim, Y., Y., McKay-Semmler, K. (2013). *Social engagement and cross-cultural adaptation: An examination of direct- and mediated interpersonal communication activities of educated non-natives in the United States*. International Journal of Intercultural Relations, Vol. 37, Issue 1.

4. MASU KOMUNIKĀCIJAS LOMA STARPKULTŪRU KOMUNIKĀCIJĀ

Kā nozīmīgs starpkultūru komunikāciju ietekmējošais faktors ir jāmin tieši mediji – „tādi mediji kā televīzija, radio, avīzes, dziesmas, mūzika un internets – šie un citi mediji ir sabiedrības viedokļu veidotāji, kas rada nosodījumu un ietekmē sabiedrības uztveri, tādejādi ietekmējot arī indivīdu un grupu komunikāciju”.⁹²

Modernajā pasaule medijiem ir milzīga nozīme, izplatot dažādas nozīmes. Mediji kā jēdziens ir šaurāks kā “komunikācija”, taču daudzreiz plašāks, kā mediji, to tradicionālajā izpratnē – avīzes, radio, televīzija, filmas.⁹³ Iespējams, visatbilstošākais mediju raksturojums būtu aplūkojot un raksturojot tos, kā tehnoloģiju, kas sniedz iespēju komunicēt ziņas dažādām auditorijām, dažādos reģionos, valstīs vai pat pasaules vietās.⁹⁴ Protams, jāņem vērā, ka „mediji vēsturiskā skatījumā ir ārkārtīgi atšķirīgi no mūsdienu medijiem. Taču nenoliedzami šis vēsturiskais skatījums spēj pavērt arī unikālu dimensiju, kas atspoguļo to, kas tad īsti ir mediji. Paturot prātā vēsturisko pamatu, iespējams apgalvot, ka mediji pavisam noteikti nav objekti kā, piemēram, avīzes, televīzija, telegāfs utt., bet gan process – komunikācija – objekti pastāv vidē, taču mediji mediē ziņas šajos objektos⁹⁵ Var piekrist augstākminētajai definīcijai, kas pozicionē jēdzienu “mediji” kā procesu savukārt turpmākajās nodaļās aplūkots, kas ir jaunie jeb interneta mediji, mobilie mediji, kā arī apskatīta mediju lietojuma un apmierinājuma teorija un mediju sistēmas atkarības teorija.

4.1. Jaunie mediji

Uz jautājumu: “Kas ir jaunie mediji?” ir teju neiespējami sniegt atbildi, jo šis koncepts ir nebeidzami mainīgs – galu gala arī šībrīža “vecie” jeb tradicionālie mediji reiz bija “jauni”.⁹⁶ Literatūrā tiek uzsvērts, ka “jauno mediju definīcija mainās katru dienu un arī turpmāk notiks tieši tas pats.”⁹⁷ Respektīvi, iespējams secināt, jaunie mediji atrodas patstāvīga evolūcijā un ik

⁹² Patel, F., Sooknanan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage. 22 p.

⁹³ Couldry, N. (2012). *Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice*. London: Polity. 5 p.

⁹⁴ Laughey, D. (2007). *Key Themes In Media Theory*. Berkshire: Open University Press. 1 p.

⁹⁵ Turpat, 2 p.

⁹⁶ Jones, S. *Encyclopedia of New Media: An Essential Reference to Communication and Technology*. Thousand Oaks: Sage. 13 p.

⁹⁷ Socha, B., Eber-Schmid, B. *Defining New Media Isn't Easy*. New Media Institute. Pieejams tiešsaistē: <http://www.newmedia.org/what-is-ne-wedia.html>.

dienas var parādīties aizvien jauni jauno mediju kanāli un veidi. “Praksē par jaunajiem medijiem tiek uzskatīti sekojoši komunikācijas kanāli: internets, tīmekļa vietnes, datoru multimediji, datorspēles, CD un DVD, virtuālā televīzija; taču šobrīd noteikt striktas robežas, kur sākās un kur beidzās jaunie mediji ir teju neiespējami.”⁹⁸ Arī šī definīcija norāda uz problēmām skaidri notvert un definēt konceptu “jaunais medijs”. “Jaunie mediji ir raksturojami kā digitālie mediji - jaunie mediji ir informācijas un komunikācijas tehnoloģiju hibrīds.”⁹⁹ “Jaunie mediji ir veids kā organizēt un vadīt tehnoloģiju, prasmju un procesu mākonu, kas mainās tik strauji, ka to nav iespējams definēt.”¹⁰⁰ Tātad apvienojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, tiek iegūts veids kā atlasīt, patērēt un dalīties ar informāciju individualizētā veidā. “Termins “jaunie mediji” lielākoties tiek attiecināts uz tiem digitālajiem medijiem, kas ir interaktīvi, iekļauj divpusēju komunikāciju un ietver datortehniku pretstatā “vecajiem medijiem” – telefonam, radio un TV.”¹⁰¹ Respektīvi, milzīga nozīme jauno mediju konceptā ir tieši interakcijai – tas arī uzskatāms par vienu no jauno mediju veiksmes atslēgām – indivīdi izbauda iespēju dalīties ar saturu un veidot interakciju ar iedzīvotājiem no visas pasaules. Kembridžas elektroniskā vārdnīca (*Cambridge Dictionaries Online*), savukārt, piedāvā sekojošu termina “jaunie mediji” definīciju: “Produkti un pakalpojumi, kas nodrošina informāciju vai izklaidi, izmantojot datortehniku vai internetu, bet ne tradicionālos mediju kanālus kā televīziju un drukāto presi.”¹⁰² Tātad, apkopojot šīs jēdziena “jaunie mediji” definīcijas iespējams secināt, ka pamata koncepti, kas saistāmi ar šo jēdzienu ir: digitāls, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, divpusēja komunikācija, internets, process, informācijas plūsmas radīšana un vadība.

Jaunie mediji šobrīd visa pasaulē tiek patērēti ārkārtīgi aktīvi un pavisam īsā laikā sabiedrība tos ir adaptējusi savā ikdienā tādā pakāpē, ka tie ir it visur. “Galvenokārt jaunie mediji tiek asociēti ar to visuresošo dabu – jaunie mediji ir sastopami it visur – dzīvojamajās istabās, birojos, skolās, uz ielas, rotaļu istabās un guļamistabās.”¹⁰³ Jauno mediju dažādās formas un kanāli nodrošina to, ka sava ikdienā indivīds patērē plašu jauno mediju klāstu, taču, kas tad indivīdus piesaista šai mediju formai? Jaunos medijus iespējams raksturot izmantojot sekojošu formulu:

⁹⁸ Hassan, R., Thomas, J. (2006). *The New Media Theory Reader*. Berkshire: Open University Press. 32 p.

⁹⁹ Green, L. (2010). *The Internet: An Introduction to New Media*. New York: Berg. 3 p.

¹⁰⁰ Socha, B., Eber-Schmid, B. *Defining New Media Isn't Easy*. New Media Institute.

¹⁰¹ Logan, R., K. (2010). *Understanding New Media: Extending Marshall McLuhan*. New York: Peter Lang. 4 p.

¹⁰² *New Media*. Cambridge Dictionary Online. Pieejams tiešsaistē:

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/new-media>

¹⁰³ Siapera, E. (2011). *Understanding New Media*. London: Sage. 2 p.

Respektīvi, jaunie mediji ir, kas vairāk kā tradicionālie mediji un internets – tie piesaista ar savu nekavējošo atgriezenisko saiti, nepārtraukto divpusējo komunikāciju, iespēju izteikt savu viedokli plašai auditorijai, komunikācija, kas ir tieša, taču tajā pašā laikā attālināta un bezpersoniska.

Taču, lai arī jaunie mediji šobrīd tiek patērēti ārkārtīgi aktīvi, tas nebūt nenozīmē, ka “vecos” jeb tradicionālos medijus sagaida noriets. “Jaunie mediji nav aizstājuši vecākos medijus – gluži tāpat kā divdesmitā gadsimta vidū televīzija neaizstāja drukāto presi - iespējams apgalvot, ka indivīdu informācijas un komunikācijas vide, nekad nav bijusi tik individualizēta. Šobrīd indivīdi veiksmīgi integrē drukāto presi un literatūru, audio, attēlus, video, ziņas telekomunikācijas, datorzinātnes un citus komunikācijas un informācijas dalīšanās kanālus un veidus.”¹⁰⁴ Tātad iespējams apgalvot, ka arī nākotnē jaunie mediji un tradicionālie mediji turpinās veiksmīgi eksistēt un attīstoties aizvien jaunām mediju formām, esošie jaunie mediji kļūs par tradicionālajiem medijiem un to vietā nāks jauni jaunie mediji, nodrošinot indivīdiem vēl individualizētākas informācijas atases, saņemšanas un dalīšanās iespējas.

4.2. Mobilie mediji

Mobilie mediji, mūsdienās, ir ikdienišķi pavadoņi sabiedrības ikdienas gaitās, taču meklējot šī fenomena skaidrojumu, autors saskārās ar problēmu, rast vienotu, konkrētu jēdziena “mobilie mediji” – tas ir skaidrojams ar mobilo mediju straujo, nepārtraukto attīstību, kā arī visuresošo dabu.

Taču, pēc savas būtības mobilie mediji tiek iedalīti divās pamata grupās¹⁰⁵:

- Mobilie transportējamie mediji: šajā grupā ietilpst transporta objekti zemes transportā, navigācijā un aviācijā (radio automašīnā, televīzija metro un TV ekrāni lidmašīnā). Būtībā mobilos transportējamus medijus iespējams raksturojot, aplūkojot to patērētājus – patērētājs pats nekustas, taču tiek transportēts.
- Mobilie pārvietojamie mediji: šie ir mediji, kurus paterē indivīds, kas kustas (pārvietojas) un to būtība slēpjas faktā, ka indivīds var pārvietoties visur un tajā pat laikā neatvienoties no informācijas un komunikācijas plūsmas. Absolūti vitāla ir indivīdu kustība, kā arī iespēja izmantot mobilos medijus.

¹⁰⁴ Lievrouw, A., Livingstone, S. (2002). *Handbook of New Media: Student Edition*. London: Sage. 1 p.

¹⁰⁵ Feldman, V. (2005). *Leverage Mobile Media: Cross-Media Strategy and Innovation Policy for Mobile Media Communication*. New York: Physica-Verlag Heidelberg. 5 p.

Tātad mobilos medijus iespējams nošķirt raugoties uz to vai pārvietojas pats, mobilās ierīces lietojošais, indivīds, vai arī šis indivīds tiek transportēts. Šāds dalījums skaidrojams ne tikai ar atšķirīgo satura noteicēju un auditorijas ieinteresētības līmeni saturā, bet arī tehnoloģisko pusi – ierīcēm, kas ietilpst grupā transportējamie mobilie mediji ir nepieciešams pavisam cits nodrošinājums un lietošanas konteksts kā mobilajiem pārvietojamajiem medijiem.

„Viedtālrunis kā materiālās kultūras objekts viennozīmīgi reprezentē arī mediatizācijas tehnoloģisko aspektu. Pateicoties savam dizainam, attīstībai un pielietojumam, viedtālrunis ir kļuvis par nozīmīgu mediatizācijas stimulantu un ir uzskatāms par neapšaubāmu šī procesa norises indikatoru”.¹⁰⁶ Mobilo mediju lietotāji, piemēram, ir spēcīgi atkarīgi no savām mobilajām ierīcēm, savu personisko un grupu identitāšu veidošanā. Mobilajām ierīcēm tiek uzticēta sevis vadība nepazīstamās vietās, indivīdi ļauj tām pieņemt lēmumus un, lieto lai spētu savā starpā komunicēt. Tajā pašā laikā mobilās ierīces tiek izmantotas arī, lai izslēgtu no komunikācijas noteiktus indivīdus vai arī gluži pretēji, mobilās ierīces tiek izmantotas, lai uzturētu un koordinētu interakciju. Mobilās ierīces tiek izmantotas arī, lai lasītu grāmatas, vērotu video, klausītos mūziku, ta pat kā atjauninātu savu sociālo statusu.¹⁰⁷ Nenoliedzami, mobilo mediju popularitāte un aktīvais lietojums nav apšaubāmi - „mobilo mediju pedējo gadu straujā izplatība kā viedtālrunu un planšetdatoru aizvien pieaugušais izmantojums, ir ne tikai stiprinājusi indivīdu sociālās saites, bet arī radījusi pilnīgi jaunu un unikālu veidu kā indivīdi interakcionē ar informāciju.”¹⁰⁸

Mobilo ierīču formāts ļauj indivīdam būt patstāvīgā kontaktā gan ar reālās pasaules notikumiem, gan arī savu identitāti sociālajos tīklos. Sociālie tīkli ir viena no unikālākajām un sabiedrības ikdienu ietekmējošākajām parādībām – sociālie tīkli ir mainījuši teju visu – sākot jau ar komunikācijas kanālu izvēles, un beidzot, ar jauninājumiem valodā, ka arī vispasaules iedzīvotāju iesaistīšanos diskusijās par aktuālajiem jautājumiem. Sociālo tīklu vietnes sava ziņā stimulē indivīdus pašiem ģenerēt informāciju un pielāgot sākotnējo konceptualizāciju – indivīdiem ir ne tikai pieeja saturam no dažādiem avotiem (lietotājiem), bet automātiski tiek nodrošināta arī atgriezeniskās saites iespēja.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Miller, J. (2014). *The fourth screen: Mediatization and the smartphone*. Mobile Media & Communication. Vol. 2(2). 211 p.

¹⁰⁷ Chen, Y. (2013). *Mobile media dependency: Private consumption in public spaces*. Norfolk: Old Dominion University. 2 p.

¹⁰⁸ Zhong, Bu. (2013). *From smartphones to iPad: Power user's dispositions towards mobile media devices*. Computers in Human Behavior, No. 29. 1743 p.

¹⁰⁹ Lee, C., S. (2012). *Exploring emotional expressions on YouTube through the lens of media system dependency theory*. New Media & Society. Vol. 14(3). 459 p.

Mobilie mediji līdz šim ir pamatīgi mainījuši to kā indivīdi savā starpā komunicē, atlasa, uztver un dalās ar informāciju, turklāt tehnoloģiju straujā attīstība šajā nozarē, ļauj domāt, ka mobilie mediji tuvākajā laikā attīstīsies un radīs aizvien jaunas informācijas gūšanas un interakcijas iespējas.

4.3. Mediju lietojums

Mediji mūsdienās ir kļuvuši par sabiedrības locekļu neatņemamu ikdienas sastāvdaļu, interesanti pētīt, kas motivē un stimulē indivīdus patērēt medijus un kāpēc tiek izvēlēti tieši konkrētie mediji. Īpaši 21. gadsimtā, kad komunikācijas kanālu un iespēju izvēlēties personalizētu mediju saturu ir tik daudz. „Aizvien vairāk un vairāk sabiedrībā mediji tiek patērēti, izmantojot digitalizētas interneta lietošanas un mobilās ierīces. Šāda pāreja uz mobilo un personālo mediju valstību ir ieviesusi plašas pārmaiņas tajā, kā indivīdi un sabiedrība kopumā patērē medijus”.¹¹⁰ Turklāt, šobrīd indivīdiem ir teju bezgalīgas iespējas atlasīt saturu - „Mūsdienu auditorija patērē individuāli izvēlētu saturu, izmantojot interneta piekļuves iespējas, gan no telefoniem, gan citiem datu nesējiem. Drukāto presi lasa tematisko apsvērumu dēļ, piemēram, zvejošana, adīšana vai dzīvesstāsti, bet laikrakstus pērk vecāka gada gājuma cilvēki, kuri nepārzina jauno tehnoloģiju iespējas.”¹¹¹

„Mediju lietojums ne vienmēr tiek diktēts, balstoties uz indivīda individuālajām preferencēm un izvēļu saskaņu un korelāciju, jo mediju lietojuma izvēli ietekmē arī tādi faktori kā mediju pieejamība, patēriņa situācija, noskaņojums, mediju patēriņa biedri, kā arī citi faktori”¹¹² Turklāt, „mediju lietojumā pastāv arī korelācija starp indivīda personību veidojošajiem faktoriem, kā, piemēram, izglītība, ienākumi, rase un pat tādas detaļas kā darbā pavadīto stundu skaits.”¹¹³

Padziļinātāk mediju lietojumu aplūko divas teorijas – mediju lietojuma un apmierinājuma teorija, kā arī mediju sistēmas atkarības teorija – abas šīs teorijas tiks aplūkotas turpmākajās nodaļās.

¹¹⁰ Bolin, G. *Media Use as Value-Generating Labour: Perceptions on the Role of Media Use in Digital Media Markets*. Project: Soderton University. Pieejams tiešsaistē: <https://www.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?>

¹¹¹ Sproģe, M. (2014). *Latvijas mediju vide-Mediju auditorijas*. Pieejams tiešsaistē: <http://monikasproge.com/2014/11/25/Latvijas-mediju-vide-mediju-auditorijas/>

¹¹² Knobloch-Westerwick, S. (2015) *Choice and Preference in Media Use: Advances in Selective Exposure Theory and Research*. New York: Routledge. 15 p.

¹¹³ Haines, G., H., Efron, D., C. (1972). *A Study of Media Preferences and Media Consumption*. Association for Consumer Research. 29 p.

4.3.1. Mediju lietojuma un apmierinājuma teorija

Viena no populārākajām teorijām, kas tiek izmantota komunikācijas zinātnē, lai skaidrotu mediju efektus un auditorijas mediju lietojumu ir mediju lietojuma un apmierinājuma teorija. „Mediju lietojuma un apmierinājuma (*Media uses and gratifications theory*) balstās lietotāju nepieciešamību lietot medijus potenciālā apmierinājumā, ko iespējams gūt, patērējot medijus”¹¹⁴ „Mediju lietojuma un apmierinājuma teorija ir viens no veidiem, kā tiek pētīti masu komunikācijas efekti un tās uzmanības centrā ir mediju lietotāju mediju lietojums, ar mērķi apmierināt noteiktas individuālas vajadzības”¹¹⁵

„Saskaņā ar šo teoriju indivīdi pieņem lēmumu par mediju lietojuma izvēli, balstoties uz mentāliem aprēķiniem, kuros tiek izkalkulēts maksimālais iespējamais apmierinājums no pieejamo mediju klāsta”¹¹⁶ Tātad iespējams apgalvot, ka indivīdu mediju lietojums nav nejaušs un mediju lietojuma process tiek koordinēts no auditorijas locekļu puses.

„Mediju lietojuma un apmierinājuma teorija pieņem, ka indivīdi ir aktīvi aģenti, kas veic tiešas izvēles, lai apmierinātu sevi – mediji tiek izmantoti, lai iegūtu informāciju, kļiedētu vientulību, novērstu uzmanību no reālās dzīves problēmām un tā tālāk. Būtībā iespējams apgalvot, ka indivīdiem piemīt kontrole pār savu interakciju ar masu medijiem.”¹¹⁷ Mediju lietojuma un apmierinājuma teorijas pamatā ir sekojoši apgalvojumi¹¹⁸:

- Auditorija ir aktīva un mediju lietojums tiek vērsts uz konkrētu mērķi.
- Indivīdiem ir dažādas vajadzības un nepieciešamības, ko tie mēģina apmierināt ar mediju palīdzību.
- Auditorijas locekļi saista konkrētu mediju ar noteiktu apmierinājumu, ko no tā gūst.
- Mediji konkurē ar citiem apmierinājuma avotiem.
- Indivīdi pietiekami labi apzinās savu mediju lietojumu, intereses un stimulus.
- Mediju satura kvalitātes kontroli spēj veikt tikai auditorija.

Protams, līdzīgi kā daudzām citām komunikācijas teorijām, arī mediju lietojuma un apmierinātības teorijai ir savas ēnas puses, piemēram, „mediju lietojuma un apmierinājuma

¹¹⁴ Jacobus Fourie, P. (2007). *Media Studies: Institutions, theories, and issues*. Landsowne: Juta Education. 297 p.

¹¹⁵ Larson, C., U. (2010). *Persuasion: Reception and Responsibility*. Boston: Cengage Learning. 352 p.

¹¹⁶ Straubhaar, J., LaRose, R., Davenport, L. (2010). *Media Now: Understanding Media, Culture, and Technology Enhanced*. Boston: Cengage Learning. 412 p.

¹¹⁷ Wood, J. (2012). *Communication in Our Lives*. Boston: Cengage Learning. pp. 297–298.

¹¹⁸ West, R., Turner, L., H. (2004). *Introducing Communication Theory: Analysis and Application*. New York: McGraw-Hill. 98 p.

teorija vairāk koncentrējas tieši uz individu „sociālo” tekstu lietojumu un to, kā šie „sociālie” teksti sniedz indivīdiem apmierinājumu, nevis masu mediētu ziņu efektiem auditorijas vidū”¹¹⁹ Turklāt, lai arī šai teorijai ir veltīta arī kritika „mediju lietojuma un apmierinājuma izpēte ir kļuvusi par atbalsta punktu daudzām citām teorijām, kas pēta veidus kādos indivīdi izvēlas lietot medijus un iemeslus tam, kāpēc šie mediji tiek patērēti.”¹²⁰ „Viens no iemesliem, kas attaisno mediju apmierinājuma teorijas lietojumu, ir fakts, ka padziļinātāk, kvalitatīvi pētot individu viedokli un attieksmes šajā jautājumā, šī teorija visprecīzāk atspoguļo to kā auditorijas locekļi uzskata, kā tie izmanto un izbauda medijus.”¹²¹ Tātad iespējams secināt, ka šīs teorijas nozīmība vērtējama ne tikai citu teoriju atspēriena punkta nozīmē, bet arī spējā precīzi atspoguļot auditorijas viedokli.

4.3.2. Mediju sistēmas atkarības teorija

Indivīdi kā mediju auditorijas locekļi saskarās ar ziņām, kurās ir gan konstruēta sociālā realitāte, gan arī ievērojama atkarība komplektā ar konstruētām sociālajām realitātēm un ievērojamu atkarību no mediju informācijas resursiem. Sociālās realitātes ir sociālu procesu rezultāts – sabiedriska sistēma socializē un veido personu kultūru indivīdu sociālās aktivitātes struktūrās.¹²² Modernajā pasaulē medijiem ir milzīga ietekme, izplatot dažādas nozīmes. Mediji kā jēdziens ir šaurāks jēdziens kā “komunikācija”, taču daudzkārt plašāks, kā mediji, to tradicionālajā izpratnē – avīzes, radio, televīzija, filmas.¹²³ Iespējams, visatbilstošākais mediju raksturojums būtu, aplūkojot un raksturojot medijus kā tehnoloģiju, kas sniedz iespēju komunicēt ziņas dažādām auditorijām, dažādos reģionos, valstīs vai pat pasaules vietās.¹²⁴ Protams, jāņem vērā, ka mediji vēsturiskā skatījumā ir ārkārtīgi atšķirīgi no mūsdienu medijiem. Taču nenoliedzami šis vēsturiskais skatījums spēj pavērt arī unikālu dimensiju, kas atspoguļo to, kas tad īsti ir mediji. Paturot prātā vēsturisko pamatu, iespējams apgalvot, ka mediji pavisam noteikti nav objekti kā, piemēram, avīzes, televīzija, telegāfs utt., bet gan process – komunikācija –

¹¹⁹ Berger, A., A. (2004). *Games and Activities for Media, Communication, and Cultural Studies Students*. Lanham: Rowman&Littlefield Publishers. 17 p.

¹²⁰ Jacobus Fourie, P. (2007). *Media Studies: Institutions, theories, and issues*. Landsowne: Juta Education. 297 p.

¹²¹ McQuail, D. (2004). *With more hindsight: Conceptual problems and some ways forward for media use research*. In: Action Theory and Communication Research: Recent Developments in Europe. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co. 39 p.

¹²² Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). *A dependency model or mass-media effects*. *Communication Research*. Sage Journals. 18 p.

¹²³ Couldry, N. (2012). *Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice*. London: Polity. 57 p.

¹²⁴ Laughey, D. *Key Themes In Media Theory*. Berkshire: Open University Press. 1 p.

objekti pastāv vidē, taču mediji mediē ziņas šajos objektos.¹²⁵ Individīdi, kompleksas sabiedrības ietvaros, savā starpā ir atšķirīgas ne tikai, balstoties uz mediju atkarības līmeni, bet arī uz faktu, ka indivīdi ir atkarīgi no konkrēta, specifiska medija.¹²⁶

Mediju uzdevums ir atspoguļot un parādīt pasauli, taču tajā pašā laikā mediji maina arī indivīdu un sabiedrības uzskatus par to, kāda tad ir pasaule, liekot auditorijai ticēt, ka pasaule ir tieši tāda, kādu to atspoguļo mediji. Būtībā iespējams secināt, ka mediji maina indivīdus tik ļoti, ka tie tic, ka mediji nodrošina ideālās nozīmes ziņu uztverei, reprezentācijai un pasaules raksturojumam. Patiesībā mediji neatspoguļo to, kāda pasaule ir, drīzāk iespējams apgalvot, ka mediji rada sajūtu, ka īsto dzīvi iespējams pieredzēt, tikai esot kontaktā ar medijiem.¹²⁷ “Radio un televīzijai Latvijā ir ļoti liela nozīme notikumu, vērtību un attieksmju mediatizācijā, jo elektroniskie mediji sasniedz lielas auditorijas un to patērēšana aizņem nozīmīgu laiku daļu cilvēku ikdienas dzīvē.”¹²⁸

Atkarība tiek definēta kā attiecības, kurās viena komunikācijas dalībnieka vajadzības mērķa sasniegšanai ir atkarīgas no cita dalībnieka pieejamajiem resursiem, tādējādi iespējams apgalvot, ka atkarība no mediju informācijas resursiem ir nepartraukti klātesošs process modernā sabiedrībā. Individīdi šo atkarību var novērot plašā klāstā ikdienas aktivitāšu – sākot no nepieciešamības noskaidrot, kuros lielveikalos ir visizdevīgākie nosacījumi pirkumam, līdz pat daudz nozīmīgākiem aspektiem – iegūstot informāciju, kas nodrošina indivīda nepieciešamību pēc informācijas, kas ļauj tam justies vienotam ar savu ģimeni un kultūru, ārpus indivīda ikdienas apkārtnes.¹²⁹ Taču lielākoties indivīdi līdz galam neapzinās šo atkarību – ja apzinās, ka tāda pastāv, tad pavisam noteikti ne to, kādā mēra šī atkarība ietekmē ikdienas dzīvi.

Pakāpe, kādā iespējams mērīt indivīdu atkarību no medijiem nepartraukti mainās – indivīdi šobrīd dzīvo vidē, kurā norisinās straujas sociālās izmaiņas un priekšnoteikumus izvirza sociālā nevienlīdzība un stabilitātes trūkums. Zaudējot atkarību izraisīto un uzturošo avotu, indivīds izjūt nepatīkamas emocijas, kas noved pie stresa stāvokļa. Šāds stāvoklis var tik novērst gan dažu sekunžu laika, gan arī var pastāvēt vairākas dienas, mēnešus vai pat gadus, ja indivīds

¹²⁵ Laughey, D. (2007). *Key Themes In Media Theory*. Berkshire: Open University Press. 2 p.

¹²⁶ Becker, L., B., Whitney, D., C. (1998) Effects of Media Dependencies: Audience Assessment of Government. *Communication Research*. Vol. 7. 95 p.

¹²⁷ Mulder, A. *Understanding Media Theory: Language, Image, Sound, Behavior*. Rotterdam: V2 Publishing. 9 p.

¹²⁸ Tjarve, R. (2006). Radio un televīzija: mediatizācijas aspekts. Grām.: Brikše, I. (red.). *Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums*, Rīga: Zinātne. Pieejams tiešsaistē:

http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/item_1288_Informācijas-Vide.pdf 176. lpp.

¹²⁹ Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). *A dependency model or mass-media effects*. *Communication Research*. Sage Journals. 6 p.

nespēj piekļūt sev nepieciešamajai informācijai.¹³⁰ Gadījumos, kad indivīdi kļūst spēcīgi atkarīgi no masu mediju efektiem, lai atrisinātu savu neapmierinātību, tiem ir jāspēj strukturēt, vai definēt mediju mediētas informācijas efekti. Lai arī mediju varā nav kontrolēt to, kā tiks uztverts konkrētais saturs, jo ziņas interpretācija norisinās katram individuālā līmenī, taču kontrolējot kāda informācija tiek nogādāta patērētājam un kā tā tiek pasniegta, mediji jebkurā gadījumā spēlēs lielu lomu tajā kā sabiedrība uztvers un interpretēs ziņu.¹³¹

Mediju sistēmas atkarības modelis izvairās no šķietami nerasniedzamas vienaspusējas pozīcijas, norādot, ka medijiem nepiemīt milzīga ietekme uz sabiedrību un indivīdiem, ne arī, ka medijiem ir neierobežotas iespējas manipulēt ar sabiedrību un tās locekļiem.¹³² Tātad iespējams secināt, ka cilvēku atkarību no medjiem noteiks tas, cik lielā mērā šis medijs būs spējīgs apmierināt viņa vajadzības, turklāt indivīds tieksies mediju patērēt biežāk noteiktu mērķu sasniegšanai. Taču mediju loma, iekļaujoties jaunajā mītne zemē, būs atkarīga no valodu prasmēm, uzticības vietējiem medijiem un iespējām nodrošināt saikni ar dzimteni. Japāņu iekļaušanās jaunajā, nepazīstamajā vidē potenciāli pastiprina dažādu mediju lietojumu, radot atkarības attiecības no tiem.

¹³⁰ Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). *A dependency model or mass-media effects*. *Communication Research*. Sage Journals. pp. 8-9.

¹³¹ Turpat, 10 p.

¹³² Turpat, 19 p.

5. METODOLOĢIJAS DAĻA

5.1. Aptauja

Pēc dažādu autoru domām viena no iecienītākajām datu ieguves metodēm ir aptauja, tas tiek uzskatīts par ātru un lētu veidu, kā iegūt datus no liela respondentu skaita. Pamatā aptauja ir sistemātiska datu vākšana no respondentiem, uzdodot viņiem jautājumus.¹³³ Parasti dažāda veida aptaujas tiek veidotas, lai iegūtu salīdzinošu priekšstatu par lietu pašreizējo stāvokli.¹³⁴ Aptaujas mērķim ir jābūt skaidri definētam no paša sākuma un tas var būt - aprakstošs, skaidrojošs vai izlūkojošs.¹³⁵ Pētnieki bieži vien pielieto kādu konkrētu aptauju, lai rezultātā noskaidrotu, kādā mērā aptaujātie pieturas pie noteiktas attieksmes, perspektīvas, vai sākotnēji definētām vērtībām.¹³⁶ Aptaujās parasti tiek uzdoti divu veidu jautājumi - atvērtie un/vai slēgtie. Atvērtajos jautājumos respondentiem tiek lūgts atbildēt uz jautājumu, ierakstot vai atbildot uz jautājumu mutiski. Pieņemts uzskatīt, ka šāda veida jautājumi ir dziļāki, jo respondentam ir iespēja vairāk paust savu viedokli. Savukārt slēgta tipa jautājumos, respondentiem jau sākotnēji tiek piedāvāti pētnieka izvirzīti atbilžu varianti, uz uzdoto jautājumu. Turpretī jāņem vērā tas, ka aptaujas kvalitātes ziņā atšķiras no intervijām, jo pastāv distance starp pētnieku un respondentu, intervijām ir interaktīva daba, kas pietrūkst aptaujām.¹³⁷ Var secināt, ka, pielietojot aptaujas, pētnieks nevar būt drošs, ka intervējamais ir vienisprāt ar pētnieku par uzdotajiem jautājumiem, tas mēdz būt grūti vai dažkārt pat neiespējami, jo īpaši situācijās, kad respondentiem varētu būt valodas barjera. Tādēļ pētnieciskā darba ietvaros izmantota aptaujas metode, lai gūtu kopējo priekšstatu par japāņu iebraucēju valodu lietojumu, kultūršoka izpausmēm un mediju lietojuma specifiku.

Tā kā ar aptaujas metodi iespējams gūt tikai vispārēju izpratni par japāņu uzskatiem, vērtībām un nostājām, tad darbā tiek izmantota arī daļēji strukturēta intervija un fokusgrupas intervija.

¹³³ Mārtinsons, K., & Pipere, A (Red.). (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: RaKa, 2011. 158.lpp.

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research* (11th ed.). Belmont: Thomson Wadsworth. 244 p.

¹³⁶ Turpat. 246 p.

¹³⁷ O'Reilly, K. (2009). *Key Concepts in Ethnography*. London: Sage Publications. 77 p.

5.2. Daļēji strukturēta intervija

Izvēloties daļēji strukturētu interviju kā pētniecības metodi pētniekam, jau ir kādas zināšanas par galvenajiem jautājumiem un ekspektācijas, kas ir radušās, vai arī vēlme ierobežot interviju ar noteiktu apjomu. Šāda tipa intervijās, saruna tiek ierosināta ar diezgan plašu atvērtu jautājumu vai pamudinājumu loku, kas varētu virzīt sarunu noteiktā tematā par pētniekam aktuāliem jautājumiem.¹³⁸ Turklāt jautājumi parasti tiek uzdoti sistemātiskā un sakārtotā secībā, bet intervējamiem ir ļauts un nereti tas pat tiek gadīts, ka viņi novrīzīsies no sagatavotajiem standartizētajiem jautājumiem.¹³⁹ Uzsvars tiek likts uz to, kā intervējamais redz un saprot problēmas un notikumus, kas viņuprāt ir nozīmīgi, interpretējot notikumus, modeļus un uzvedības formas.¹⁴⁰ Tas intervētājam ļauj pielāgot pētījuma instrumentu katra respondenta individuālai personībai. Šādās intervijās pamatā tiek lietoti atvērtie jautājumi, tādēļ formāts atļauj respondentam attīstīt atbildes uz paša nosacījumiem. Darba ietvaros lietoti arī etnogrāfiskās pieejas elementus, lai spētu piekļūt intervētajiem, iepriekš uzrunājot intervējamos caur savu dzīvesbiedri par vēlmi piedalīties šāda veida pētījumā. Šajā gadījumā parasta intervija no etnogrāfiskas intervijas atšķiras ar to, ka etnogrāfiskā intervija tiek veikta uz jau iepriekš izveidojušos attiecību pamata ar pētījuma dalībniekiem.¹⁴¹ Šāda veida intervijām vajadzētu būt mazāk strukturētām, nepiespiestām ar pamata tēmu uzmetumiem par pētnieku interesējošiem jautājumiem. Tas savukārt ļauj intervējamam justies brīvākiem savās atbildēs un sniegt dziļāku ieskatu tajās jomās, kas viņam šķiet piemērotas un novirzīties no temata, kur tas šķiet nepieciešams.

5.3. Fokusgrupas intervija

Fokusgrupas intervijas metode, ko citi autori dēvē arī vienkārši par grupas interviju, pamatā ir kvalitatīvā pētniecības metode, kas var tikt veidota uz strukturētām, daļēji strukturētām vai nestrukturētām intervijām.¹⁴² Tā ļauj pētniekam jeb intervētājam iztaujāt vairākus intervējamos vienlaicīgi un sistemātiski, kā arī vienkārši ietaupīt laiku un finansiālos resursus.¹⁴³ Pielietojot šo metodi, pētnieks ir ieinteresēts veidos, kā indivīdi diskutē par noteiktām tēmām kā

¹³⁸ Kroplijs, A., Rašcevska, M., (2004). *Kvalitatīvas pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga: RaKa. 98-99. lpp.

¹³⁹ Berg, L., B. (2007). *Qualitative research methods for the social sciences* (6th ed.). Boston: Pearson Education, Inc. 95 p.

¹⁴⁰ Bryman, A. (2008). *Social research methods* (3rd ed.). New York: Oxford University Press. pp. 438-439.

¹⁴¹ O'Reilly, K. (2009). *Key Concepts in Ethnography*. London: Sage Publications. 128 p.

¹⁴² Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research* (11th ed.). Belmont: Thomson Wadsworth. 308 p.

¹⁴³ Turpat.

grupas locekļi un nevis vienkārši kā indivīdi. Citos vārdos, ar fokusgrupas intervijas palīdzību pētnieks būs vairāk ieinteresēts tajā, kā indivīdi atbildēs viens otra viedoklim, tādā veidā tas sniegs plašāku ārēju skatījumu uz grupas dalībnieku interakciju.¹⁴⁴ Šī metode tika izvēlēta jau pētījuma gaitā, jo dažās intervijās tikai paustas norādes uz japāņu interpersonālās komunikācijas grupas domāšanas veidu.

5.4. Pētījuma dizains

Šajā nodaļā tiks aprakstīts bakalaura darba praktiskajā daļā izvēlēto pētniecības metožu lietojums un dizains.

Aptauja, kā kvantitatīvā pētniecības metode, izvēlēta ar nolūku, lai autoram radītu kopēju priekšstatu par Latvijā dzīvojošajiem japāņu indivīdiem. Tā kā Latvijā dzīvojošu japāņu ir maz, tika izvēlēta sniega pikas metode. Respondenti pamatā tika atlasīti uz jau iepriekš izveidotu attiecību bāzes, un liela daļa no aptaujātajiem ir autora dzīvesbiedres paziņu lokā. Plaši tika izmantotas arī sociālā tīkla “Facebook” piedāvātās iespējas - caur respondentu draugu loku piekļūt citiem Latvijā dzīvojošajiem japāņiem. Darba uzdevums bija aptaujāt pēc iespējas lielāku japāņu respondentu skaitu, kuri dzīvo Latvijā, lai gūtu plašāku redzējumu par aptaujājamo valodu lietojumu, akulturācijas procesiem, mediju lietojumu, socioloģiski demografiskajiem aspektiem un atlasīt piemērotākos kandidātus daļēji strukturētu interviju veikšanai. Pēc rezultātu apkopošanas, ir iespējams kvalitatīvāk izstrādāt jautājumus daļēji strukturētu, kā arī fokusgrupas intervijas veikšanai. Sākotnēji tika uzrunāti 23 Latvijā dzīvojoši japāņi, taču anketas aizpildīja 21 respondents. Pamatojoties uz PMLP datiem uz 2015. gada 1. janvāri Latvijā uz termiņuzturēšanās atļauju pamata atradās 25 Japānas pilsoņi. Patstāvīgās uzturēšanās atļaujas vai Latvijas pilsonība Japānas valsts piederīgajiem nav piešķirtas.¹⁴⁵ Tādēļ balstoties uz oficiālajiem datiem var secināt, ka pētījuma gaitā izdevās aptaujāt gandrīz visu ģenerālo kopumu. Diemžēl Japānas vēstniecība nesniedz precīzus datus par japāņu, kā arī vēstniecības darbinieku skaitu Latvijā. Aptauja tika izplatīta ar “Facebook” un “Skype” starpniecību, ļaujot respondentiem neskaidriību gadījumā uzdot jautājumus tiešsaistē. Aptaujā tika uzdoti jautājumi par valodu lietojumu, akulturācijas aspektiem, mediju lietojuma paradumiem, kā arī noskaidroti demogrāfiskie rādītāji.

Daļēji strukturētās intervijas lietotas ar nolūku, lai gūtu dziļāku ieskatu intervējamo sajūtās, atrodoties Latvijā, problēmām vai pārsteigumiem komunikācijā ar vietējiem

¹⁴⁴ Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research* (11th ed.). Belmont: Thomson Wadsworth. 308 p.

¹⁴⁵ Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Izgūts no www.pmlp.gov.lv

iedzīvotājiem, kā arī skaidrota arī viņu attieksme pret kultūru Latvijā. Šī metode šķiet ļoti efektīva, jo iespējama papildus jautājumu uzdošana un arī atkāpe no temata, ja tas intervējamiem liekas nepiemērots, kā arī fiksēt reakciju uz to.

Savukārt fokusgrupas metode, lietota lai novērotu, vai atrašanās grupas vidē maina to, kā tiek vērtētas problēmas, un vai tas pastiprināti rosina diskusiju par jautājumiem, kas satrauc japāņus Latvijā. Fokusgrupas intervijai kā intervējamie darba procesā izvēlēti četri studenti un japāņu pāris, jo viņiem komunikācija ar Latvijas iedzīvotājiem viņiem varētu sagādāt vislielākās grūtības par ko aptaujā liecināja īsais uzturēšanās ilgums Latvijā.

6. PĒTNIECISKĀ DAĻA

6.1. Latvijā dzīvojošo japāņu valodu lietojums un interpersonālā komunikācija

Kā jau teorijas daļā tika uzsvērts, starpkultūru komunikācijā barjeras un izaicinājumi lielākoties rodas reālās pasaules notikumu kontekstā. Lai spētu veiksmīgi integrēties kādas citas valsts kopienā, labas valodu prasmes ir ikdienas nepieciešamība. Tas tika secināts arī aptaujāto japāņu vidū. Tālākajā nodaļā tiks analizēts Latvijā dzīvojošo japāņu valodu lietojums un interpersonālā komunikācija.

Viena no galvenajām komunikācijas problēmām starp japāņu iebraucējiem un Latvijas iedzīvotājiem ir valodas barjera, ko apstiprina arī anketas rezultāti. 35% respondentu atzīst, ka nespēj saprast latviešu valodu, savukārt 65% aptaujāto norāda, ka spēj pārmīt dažas pieklājības frāzes latviešu valodā. Tikai 5% Latvijā dzīvojošo japāņu zināšanas ir pietiekamas, lai veiksmīgi komunicētu ikdienā.¹⁴⁶ Tā kā Latvijā valda izteikta divvalodība, tad aptaujā tika ietverts arī krievu valodas zināšanu novērtējums Latvijā dzīvojošo japāņu vidū. Rezultāti parāda, ka krievu valodas zināšanu pašvērtējums ir pretējs, proti, 65% aptaujāto to nespēj saprast, tikmēr 35% prot pamata pieklājības frāzes, un tikai vienā gadījumā zināšanas ir izcilas, lai brīvi komunicētu. Lielākā daļa Latvijā dzīvojošo japāņu ikdienā komunicē angļu valodā. Tikai viens no aptaujātajiem japāņiem novērtējis savas angļu valodas zināšanas kā sliktas. Tomēr atšķirīgi viedokļi pausti klātienē veiktajās intervijās – tika secināts, ka atsevišķos gadījumos intervējamie satraucas par savām angļu valodas zināšanām.

Intervijās ar Latvijā dzīvojošiem japāņiem parādās, ka valodas barjera patiešām pastāv. Tā, piemēram, Jukako Vītola Hirata norāda, ka valodas nezināšanu dēļ nereti rodas pārpratumi sabiedriskās vietās, tai skaitā, sabiedriskajā transportā, īpaši akcentējot šīs problēmas esamību ārpus Rīgas reģiona, kur cilvēkiem nereti ir daudz sliktākas angļu valodas zināšanas nekā galvaspilsētā. Jukako intervijā saka:

Ne tik daudzi cilvēki var runāt angļiski, jo īpaši Ozolniekos, kur es dzīvoju, izņemot Rīgu. Krievu cilvēki ir visur, bet ne tik draudzīgi pret angļu valodā runājošiem. Varbūt autobusa vadītājs neprot runāt angļiski. Ja es jautāju: "Vai šis autobuss dodas uz Jelgavu vai Ozolniekiem," viņš nevar atbildēt.¹⁴⁷

¹⁴⁶ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja 2.* pielikums

¹⁴⁷ *Daļēji strukturēta intervija ar Jukako Vītolu Hiratu.* 8. pielikums

Arī Majumi Sasaki fokusgrupas intervijā atzina, ka Rīgas iedzīvotājiem angļu valodas lietojums ir krietni labāks, kā reģionos. Arī viņai bijuši pārpratumi saistībā, ar valodas lietojumu.

Intervijā viņa saka:

Rīgā ļoti daudz cilvēku runā angļu valodā, tāpēc mēs nesaskaramies ar pārāk lielām grūtībām. Pagājušajā gadā mēs devāmies uz Cēsīm ar autobusu, kur autobusa vadītājs neprata runāt angļu valodā, tāpēc mums nācās samaksāt 25 eiro, jo vadītājs mums iedeva piecas autobusa biļetes, lai gan mēs bijām tikai divi, un diemžēl, ar angļu valodas palīdzību neizdevās atrisināt šo problēmu, jo arī biļešu kases darbinieki nerunāja angļiski.¹⁴⁸

Gan interviju, gan fokusgrupas rezultāti parāda – valodas barjera ietekmē ikdienas komunikāciju. Latvijā dzīvojošie japāņi norāda uz nespēju komunicēt ar cilvēkiem uz ielas, sabiedriskajā transportā, muzejos un citās sabiedriskās vietās. Tāpat daļai aptaujāto traucē nespēja izlasīt uzrakstus uz pārtikas un citiem produktiem. Tomēr valodas barjera ietver arī savstarpējās attiecības starp cilvēkiem, tai skaitā, darba kolēģiem, ģimenes locekļiem un jaunieģūtiem draugiem. Daži respondenti norādīja, ka, pat pastāvīgi dzīvojot Latvijā, satraucas runāt citās valodās, izņemot japāņu, jo uzskata, ka kāds varētu kaut ko nesaprast. Majumi Sasaki atzīst, ka nereti baidās un neizsaka savu viedokli dažādos jautājumos, jo netikšot saprasta. Intervijā viņa saka: “Es vienmēr esmu noraizējies izpaust savu viedokli, jo nerunāju labā angļu, latviešu vai krievu valodā.”¹⁴⁹

Anketēšanas rezultāti parāda, ka visbiežāk ikdienas saziņā tiek lietota japāņu un angļu valoda, un tikai tad – latviešu un krievu valoda. Tieši šī iemesla dēļ, uz jautājumu, vai respondentiem pietrūkst japāņu valoda ikdienas saziņā, tikai atsevišķos gadījumos atbilde bija apstiprinoša. Latviešu un krievu valodas kursu apmeklējums parāda to, ka lielāka interese apgūt latviešu valodu ir studentiem un tiem japāņu iebraucējiem, kuri plāno uzturēties Latvijā ilgāku laiku. Savukārt uz jautājumu par to, kādas valodas ir nozīmīgākas ikdienas saziņā, pirmajā vietā ir angļu valoda, latviešu valoda ir ļoti svarīga, un krievu valodas svarīgums ir izteikts tiem, kas biežāk sastopas ar to ikdienā.¹⁵⁰ Japānas vēstniecības darbiniece Hisako Inoue secina, ka vecāki cilvēki labprāt runā krieviski, nevis angļiski. Savukārt jauniešu vidū ir novērojama vēlme vairāk lietot angļu valodu. Intervijā viņa saka:

Es tikko atcerējos, kad pirmo reizi es atbraucu šeit, es biju pārsteigta, ka daudzi cilvēki runā krieviski, bet patiesībā šeit gandrīz visi runā krievu valodā. Tas mani pārsteidza visvairāk. Daugavpilī arī, bet Liepājā tur nav tik daudz krieviski runājoši cilvēki, kā Rīgā vai Daugavpilī, bet lielākā daļa cilvēku dod priekšroku runāt krieviski nevis angļu valodā. Ne vienmēr ir tikai

¹⁴⁸ Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”. 6. pielikums

¹⁴⁹ Turpat.

¹⁵⁰ Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums

jaunieši, vecāka gadagājuma cilvēki dod priekšroku runāt krieviski. Jaunāki cilvēki saka, ka viņi saprot, bet dod priekšroku runāt angļiski.¹⁵¹

Latvijā dzīvojošie japāņi norāda, ka nereti kā privātajā, tā profesionālajā dzīvē rodas dažādi pārpratumi valodu lietojuma dēļ. Tomēr pārpratumu esamība rosina arī vēlmi pēc valodu apguves. Respondenti norāda, ka situācijās, kad nespēj izskaidrot savus uzskatus sarunu biedram, visticamāk centīsies to darīt ar žestu un piemēru palīdzību. Čiho Muto saka: “Es centīšos paskaidrot citā veidā ar piemēriem vai žestiem. Es domāju, ka pamatā tā ir tikai valodas problēma.”¹⁵²

Līdz ar valodas lietojumu, Latvijā dzīvojošie japāņi izdara arī secinājumus par latviešiem un krieviem kā Latvijā dzīvojošām kopienām. Respondenti pauž atziņu, ka latvieši būtībā ir viltīgāki, jo pārāk nemīl krievu tautības cilvēkus, tomēr biežāk pārzina krievu valodu, kā krievi – latviešu valodu. Savukārt krievu tautības cilvēkus aptaujātie japāņi redz vieglprātīgākus un vienkāršākus savā būtībā. Tāpat tiek norādīts, ka krievu valodas zināšanas Latvijā ir nepieciešamība, īpaši biznesa vidē. Čiho Muto intervijā saka:

Es domāju, ka latvieši ir kā lapsas. Viņiem nepatīk krievi, bet viņi ir gudri un zina, ka ir labi zināt krievu valodu. Krievu cilvēki ir vienkāršāki, es domāju. Viņiem ir vienkāršāks prāts, kā viņi rīkojās un ko viņi saka, ko vēlas, vai kā jūtas. Es domāju, ka viņi vienkārši nav pietiekami gudri.¹⁵³

Tāpat Latvijā dzīvojošo japāņu vidū ir arī tādi, kas vēlētos apgūt krievu valodu karjeras iespēju dēļ pasaulē, bet saskaras ar situāciju, kad dzīvo reģionos, kur vairums iedzīvotāju ir latvieši, līdz ar to ikdienas komunikācija krievu valodā ir stipri ierobežota. Futbola kluba “Auda” futbolists Shotaro Hattori intervijā saka:

Es cenšos mazliet iemācīties Latviešu valodu, jo esmu Latvijā,- tad kāpēc ne. Patiesībā pirms došanās uz Latviju es domāju iemācīties krievu valodu, lai varētu to lietot vairākās valstīs. Tas būtu labi manai futbola karjerai, es varētu komunicēt ar vairāk cilvēkiem. "Auda" ir latviešu, nevis krievu klubs. Nekad neviens nerunā krieviski, tāpēc es esmu dzirdējis lietas, par ko Krievija izdarīja Latvijai un cilvēki man apkārt nav krievi. Bet varbūt tas ir vairāk atkarīgs no atrašanās vietas. Vienkārši "Auda" ir latviešu klubs, man nav iespēju runāt krieviski ar cilvēkiem. Tāpēc es vienkārši mēģinu runāt latviski un aizmirst par krievu valodu. Es to mācīšos, kad man vajadzēs.¹⁵⁴

Tomēr, kā atzīst lielākā daļa aptaujāto Latvijā dzīvojošo japāņu, tad ne tikai valodas lietojums ir tas, kas nosaka komunikācijas un sapratnes līmeni starp indivīdiem. Nereti spēja runāt vienā valodā nebūt nenodrošina sapratni visās dzīves jomās. Tā, piemēram, Hisako Inoue

¹⁵¹ Ozoliņš, M. (2015). *Daļēji strukturēta intervija ar Hisako Inoue*. 7. pielikums

¹⁵² Ozoliņš, M. (2015). *Daļēji strukturēta intervija ar Čiho Muto*. 3. pielikums

¹⁵³ Turpat.

¹⁵⁴ Ozoliņš, M. (2015). *Daļēji strukturēta intervija ar Šotaro Hattori*. 5. pielikums

norāda uz to, ka, lai gan brīvi pārvalda krievu valodu, tomēr cilvēku nespēja saprast vienam otra politiskos uzskatus var apgrūtināt savstarpējo komunikāciju, līdz ar to nereti tik sensitīvi temati pat netiek pārspriesti. Intervijā viņa atzīst:

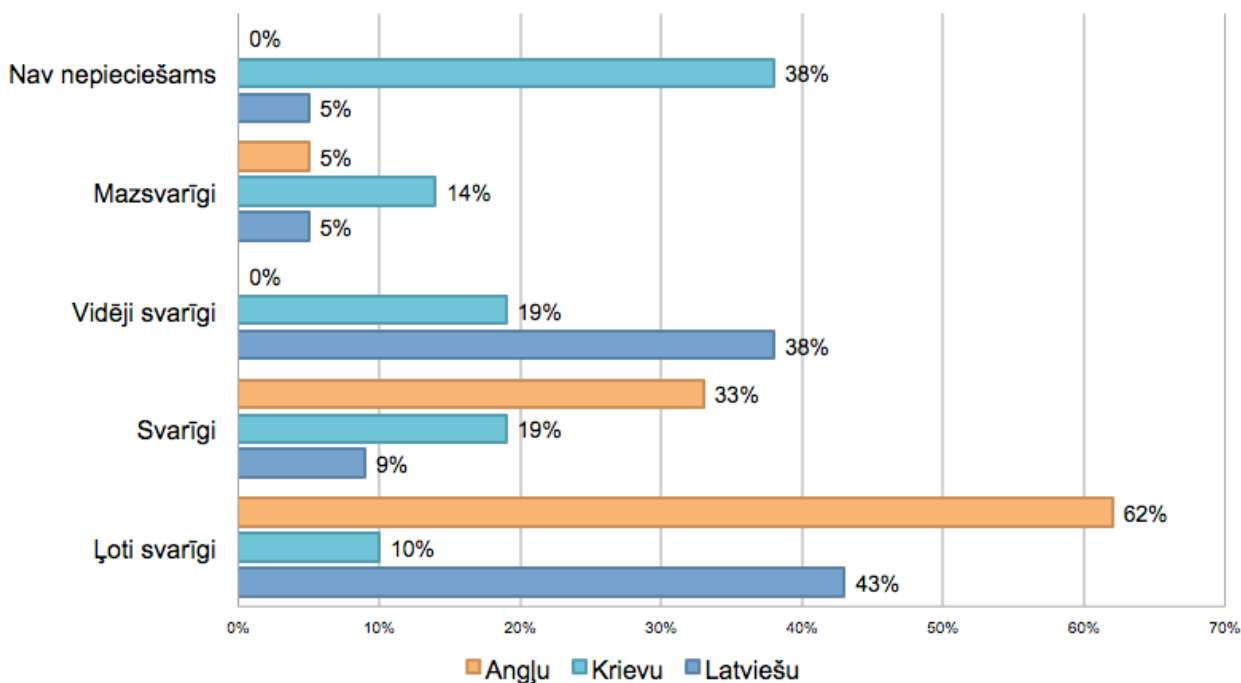
Ja runājam par politiku, tad viņiem ir pilnīgi atšķirīgi viedokļi, es domāju, krievu un latviešu valodā runājošiem. Nesen man bija liels, liels strīds ar savu puisi par politiku un, mūsu viedokļi ir pilnīgi atšķirīgi, un viņš domā pretējā virzienā. Piemēram, par politiku Krievijā vai Ukrainas krīzi. Mēs runājam pat trīs stundas, un es sapratu, ka, lai gan es runāju krievu valodā, mēs nevaram pārāk labi saprasties šajos jautājumos, tāpēc nolēmām vairs nerunāt par politiku.¹⁵⁵

Kā jau norādīts darba teorētiskajā daļā, komunikāciju un attiecību veidošana ar indivīdiem no atšķirīgām kultūrām var radīt ārkārtīgi daudz priekšrocību. Lai šīs priekšrocības pilnvērtīgi varētu izmantot Latvijā, ir nepieciešams zināt gan latviešu, gan krievu valodu, to vairākkārt uzsver arī interviju dalībnieki, kā, piemēram, Rīgas Kultūru vidusskolas japāņu valodas skolotājs, kurš šobrīd apgūst latviešu valodu kursus, kuros satiek ļoti daudz krievu valodā runājošos: „Es studēju valodu skolā un satieku daudz krievvalodīgo, tāpēc es uzskatu, ka šeit dzīvojot ir ļoti būtiski zināt abas valodas.”¹⁵⁶. Atbildēs akcentējas viedoklis, ka krievu valoda jāapgūst tiem, kuriem tā ir darba nepieciešamība, savukārt svešautiešiem, kas pastāvīgi uzturas Latvijā, jāapgūst valsts valoda, tādejādi izrādot ne tikai respektu pret valsti un tās kultūru, bet arī veidojot harmoniskas savstarpējās attiecības ne tikai komunikācijā, bet starp kultūrām kā tādām. Futbolists Šotaro Hattori vēl min, ka sākotnēji japāņiem, lai tie varētu sazināties ar latviešiem, kā minimums, ir jāzina angļu valoda.¹⁵⁷ Šo tēzi apstiprina arī aptaujas rezultāti (sk. 6.1.1. att.).

¹⁵⁵ *Daļēji strukturēta intervija ar Hisako Inoue un Juki. 7. pielikums*

¹⁵⁶ *Daļēji strukturēta intervija ar japāņu valodas skolotāju (anonīms) 4. pielikums*

¹⁵⁷ *Daļēji strukturēta intervija ar Šotaro Hattori. 5. pielikums*

6.1.1.att. Valodu apgūšanas nozīme

Vēl Šotaro Hattori jautājumā par valodu min, ka japāņu valoda ir ļoti atšķirīga no citām, tai nav nekā kopīga ar dažnedažādām Eiropas valodām, tādēļ japāņiem apgūt svešas valodas ir izaicinājums. Turklāt darba teorijas daļā tika minēts, ka grūtāks akulturācijas process var būt gadījumos, kad abi valodu kolektīvi nav tuvi; tādā veidā tas var ļoti apgrūtināt akulturācijas procesu. Dažādas ir atbildes, vaicājot par to, kā japāņu tautības pārstāvji jūtas, ja tiek labots viņu valodas lietojums. Piemēram, Čiho Muto atzīst, ka jūtas nedaudz apkaunoti un neērti, bet daudz ko nosaka situācija, kādā labojums izteikts, kā arī veids, kā tas tiek darīts.¹⁵⁸ Vairums interviju dalībnieku turpretī atzīst, ka labprāt ļauj un vēlas, lai tos palabo, īpaši tad, ja to dara tuvinieki vai profesionāļi (skolotāji), un tāpat vairāki uzsver, ka tādējādi tiek veicināta vēlme apgūt valodu labākā līmenī, un studente Misato Azuma norāda, ka šādi labojumi tikai palīdz.¹⁵⁹

Var secināt, ka japāņi ikdienā visbiežāk lieto angļu valodu, kam seko japāņu valoda, turklāt japāņus satrauc tas vai valodas barjeras dēļ viņi netiks pārprasti. Latviešu un krievu valodas tiek lietotas tikai pieklājības frāžu līmenī. Japāņu viedoklī par krievu un latviešu valodu apguvi akcentējas latviešu valodas nozīme, bet lai dzīvotu harmoniskākā sabiedrībā viņi saprot, ka ir nepieciešama abu valodu apguve.

¹⁵⁸ *Daļēji strukturēta intervija ar Čiho Muto*. 3. pielikums

¹⁵⁹ *Fokusgrupas intervija "Ohana-mi pikniks"*. 6. pielikums

6.2. Akulturācijas iespējas

Akulturācija darba teorētiskajā daļā aprakstīta kā process, kas norisinās, indivīdam nonākot jaunā kultūrā, jāpieņem jaunas idejas un vērtības, lai spētu veiksmīgi vadīt savas ikdienas gaitas. Lai japāņi varētu Latvijā veiksmīgi iekļauties, viņiem ir jābūt atvērtiem kontaktiem ar Latvijas iedzīvotājiem, turklāt jāspēj ar viņiem veiksmīgi komunicēt, lai spētu apgūt jauno kultūru.

Pētījumā svarīgi bija arī noskaidrot, cik aktīvi un brīvi japāņu iebraucēji socializējas savā starpā, un vai tas ietekmē komunikāciju ar vietējiem iedzīvotājiem. Anketēšanas rezultāti rāda, ka 30% iebraucēju ir vēlme vairāk pavadīt laiku kopā ar saviem tautiešiem, bet 40% respondentu atzīst, ka labprāt pavada laiku arī ar vietējiem iedzīvotājiem. Tas saskan ar teorijā izteikto tēzi: „cilvēki tiecas piederēt savai kopienai, jo tā veido piederības izjūtu, arī kopienas, kultūras identitāti. Savukārt caur savu kopienu viņi var tuvoties/iekļauties lielākās un nozīmīgākās, sev svešās kopienās.”¹⁶⁰ Pēc darba autora domām šis ir ļoti būtisks aspekts, jo tas iezīmē ļoti svarīgas nianšes, kur teorija sasauca ar praksi. Čiho Muto vēlmi komunicēt ar vietējiem skaidro ar papildus iespēju dalīt dažādas pieredzes un uztveres perspektīvas.¹⁶¹ Tā kā latviešu kultūra iepriekš nav iepazīta un ir sveša, tad savstarpējā komunikācija ar latviešiem ļauj tuvāk iepazīt dažādo, sniedz dziļāku izpratni un pieredzi, kā tā informācija, kas pieejama tiešsaistē. Spriežot pēc intervijām, japāņiem vienmēr ir vēlme, iemācīties ko jaunu par kultūru, kas ir tiem apkārt. To apliecina arī aptaujas rezultātā iegūtie dati, kuros atspoguļojas, ka 67% respondentu, dzīvojot Latvijā, ir aktīvāk sākuši apmeklēt dažādus vietējos kultūras pasākumus.¹⁶² Taču tas skaidrojams ne tikai ar japāņu pastiprināto interesi par kultūras dzīvi Latvijā, bet arī ar to, ka Rīga vienkārši ir salīdzinoši mazāka par lielajām pilsētām Japānā. To intervijās min Hisako Inoue un Juki, kuras saka, ka dzīve Rīgā ir pat ļoti komfortabla, lai nokļūtu dažādos kultūras pasākumos un varbūt arī tādēļ, ka šāda veida pasākumi notiek biežāk.¹⁶³

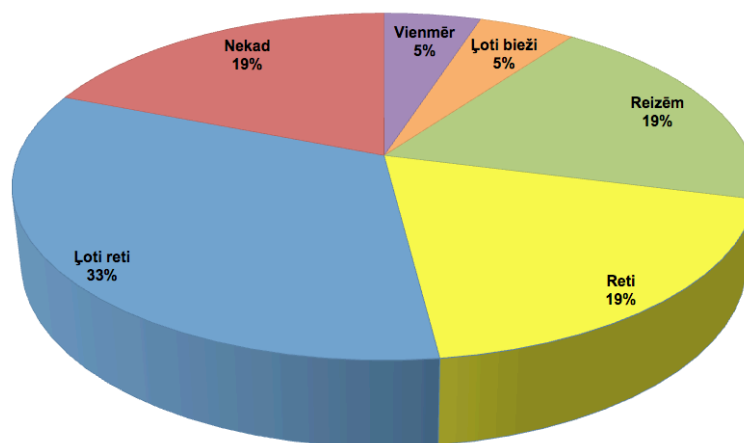
Jautājot par to, vai japāņu iebraucēji izjūt trūkumu pēc savas dzimtās valodas, vairāk kā 50% atbild noliedzoši, kamēr tikai 10% ikdienas komunikācijā izjūt japāņu valodas trūkumu (sk. 6.2.1. att.).

¹⁶⁰ Zelče, V.(2005). *Lokālā prese – kopienas informācijas vides veidotāja. Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums*. Rīga: Zinātne. 146. lpp.

¹⁶¹ *Daļēji strukturēta intervija ar Čiho Muto. 3. pielikums*

¹⁶² *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums*

¹⁶³ *Daļēji strukturēta intervija ar Hisako Inoue un Juki. 7. pielikums*

6.2.1.att. Japāņu valodas trūkums ikdienas saziņā

Savukārt fokusgrupas intervija atklāj, kādēļ šādi aptaujas rezultāti – esot Latvijā, ir mazāk sociālo kontaktu ar vietējiem, ko rada latviešu valodas vājās zināšanas un satraukums par savām angļu valodas zināšanām, tādēļ vairāk tiek komunicēts ar saviem tautiešiem dzimtajā valodā.¹⁶⁴ Šie rezultāti apstiprina teorijā minēto izolēšanos un izvairīšanos no negatīvās pieredzes, ko varētu nest starpkultūru komunikācija, kas skaidrojama ar iepriekš minēto un arī intervijās vairākreiz akcentēto valodas barjeru un vispārējo japāņu interpersonālo kautrīgumu. Tomēr japāņi apzinās citu tautu kultūras elementu nozīmīgo pozitīvo pienesumu un ietekmi uz savu kultūru un prot to veiksmīgi asimilēt savā kultūrā, nezaudējot savu identitāti. Tādēļ, ja ir iespēja un pozitīva vide, japāņi dodas iepazīties tuvāk ar latviešu kultūru, piedalās svētkos un īpaši priecājas par vēsturisko mantojumu.

6.3. Latvijas iedzīvotāju un japāņu savstarpējā komunikācija

Japāņi latviešus ikdienas komunikācijā raksturo kā kautrīgus un atturīgus, bet intervijās šīs īpašības tiek vērtētas kā pozitīvas komunikācijas iezīmes, pēc pirmā kontakta ir viegli veidot tālāku saziņu. Intervijās, veidojot salīdzinājumu starp latviešiem un japāņiem, tiek akcentētas un pozitīvi novērtētas tādas īpašības kā „vēss prāts” un kautrīgums, kas līdzinās specifiskajam pašu japāņu komunikācijas stilam. Vairākās intervijās tiek atzīts, ka komunikācijā ar vietējiem, japāņiem ir jāspēr pirmais solis, jābūt atvērtiem un jāparāda sava vēlme sazināties. „Sākotnēji neviens nenāca ar mani iepazīties un iniciatīvai bija jānāk no manas puses, kad iepazīnos ar saviem komandas biedriem, sasveicinājos pirmais un iepazīstināju ar sevi, taču pēc tam viss

¹⁶⁴ Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”. 6. pielikums

klūva vienkārši un attiecības izveidojās ļoti pozitīvas. Tālāk komunikācija veidojās viegli.”¹⁶⁵ Tas liecina par to, ka vēss prāts un atturība, ar ko izceļas latvieši, japāņu uztverē ir vērtējama ļoti pozitīvi. Tomēr iepriekš minētais kautrīgums var tikt traktēts arī kā nepieklājība, brīdī, kad latvietis izvēlas ignorēt un nesveicināt svešautietī, pat tad, ja tas ir pazīstams. Kā negatīva iezīme, tiek minēta arī ignorance pret līdzās esošajiem, kas mēdz izpausties agresijā uz ielas, ceļu satiksmes dalībnieku vidū.¹⁶⁶

Šāda situācija atainojas arī darbavietā – sajūtama distancēšanās, tomēr, uzsākot sarunu, tiek veidota pozitīva un atvērta komunikācija.¹⁶⁷ Stereotipu laušana sākas, atklājot, ka latvietis ir labsirdīgs un laipns, runās brīdī, kad ir ko teikt, un palīdzēs, ja tiks uzrunāts. Japāņi novērojuši, ka latvieši īpaši novērtē mēģinājumus un spējas izteikties latviski, bet paši arī norāda, ka līdzīgas ir viņu emocijas un prieks, ja cittautieši izrāda vēlmi komunicēt japāniski, jo paši uzskata japāņu valodu par ļoti sarežģītu.

Jautāti par latviešu komunikācijas stilu, interviju dalībnieki vēl akcentē tiešumu ne tikai komunikācijā, bet dzīvē. Turpinot salīdzinājumu starp japāņu un latviešu komunikācijas stilu, atklājas vairākas līdzīgas iezīmes, piemēram, latviešu spēja padarīt lietas neskaidras, radīt miglainu priekšstatu par to, kas padomā. Salīdzinājumā ar amerikāņu vai krievu komunicēšanas manieri, kas tiek raksturota kā skaļa un pārāk tieša, latviešu komunikācija ir rezervētāka, tajā tiek apskatītas dažādas perspektīvas un pieejas, pirms pausts spriedums. Čiho Muto saka: „Krievvalodīgie ir draudzīgāki un tiešāki gan labā, gan sliktā nozīmē, dažkārt tie varētu būt aizskarošāki pret japāņiem, pirmais kontakts ir laipns un pozitīvs, bet pēc tam viņi var kļūt uzstājīgi ziņkārīgi un pārāk skaļi, taču es nevaru spriest par visiem”¹⁶⁸ Latviešu komunikācijas veids japāņiem šķiet patīkamāks un tuvāks, bet var būt arī kaitinošs, jo reizēm arī latvieši izsakās neskaidri. Japāņi savā komunikācijā var šķist trūcīgi, jo komunikācijā izmanto intuitīvu manieri (mazāk vārdu, doma ir jāsaprot no nepateiktā), tie pievērš lielu nozīmi sarunas jēgai, nevis tiešumam, tādēļ daži latviešu jautājumi var šķist nepieklājīgi un nevietā, piemēram, par naudu vai reliģiju.¹⁶⁹ Pēc interviju atbildēm var secināt, ka dažādās manieres, kādās abas tautas komunicē, var tikt skaidrotas ar ģeogrāfiskā novietojuma un vēsturiskās attīstības atšķirībām. Piemēram, nevēlēšanās paust nolieguma formas izteikumus sakņojas faktā, ka Japāna ir sala un japāņi ir pastāvīgi tās iedzīvotāji, bez vēlmes ceļot un iekarot citas platības. Rezultātā, apdzīvotajā vietā ir

¹⁶⁵ *Daļēji strukturēta intervija ar Šotaro Hattori*. 5. pielikums

¹⁶⁶ *Daļēji strukturēta intervija ar japāņu valodas skolotāju (anonīms)*. 4. pielikums

¹⁶⁷ *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

¹⁶⁸ *Daļēji strukturēta intervija ar Čiho Muto*. 3. pielikums

¹⁶⁹ *Fokusgrupa intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

jāsaglabā radītā harmonija, kas varētu tikt izbojāta, paužot stingrus noliegumus pret kādu savas sabiedrības pārstāvi.¹⁷⁰ Tas izpaužas arī intervijās, jo atbildēs uz jautājumiem japāņi cenšas mazināt negatīvas atbildes nozīmi un nekad nenākas dzirdēt krasi negatīvu vai noraidošu atbildi uz kādu jautājumu.

Interviju dalībnieki stāsta, ka savā uzturēšanās laikā Latvijā nav saskārušies ar rasistisku attieksmi no vietējiem iedzīvotājiem – ir novērota interese, ieraugot citas rases pārstāvi savā dzīves vietā, daži no respondentiem to nevērtē kā negatīvu pieredzi, savukārt dažiem saņemta uzmanība no bērniem vai vecākiem cilvēkiem ir likusi justies neērti un nepatīkami, pirmajos uzturēšanās mēnešos saņemtie skatieni ir radījuši negatīvas sajūtas, bet paši japāņi to skaidro ar savu personīgo jūtīgumu un pasaules uztveri. Japāņu kultūrā tieša skatīšanās acīs tiek traktēta kā nepieklājīga un nevēlama, tāpēc šī kultūras atšķirība rada dažādas emocijas abām komunikācijā iesaistītajām pusēm. Bet, ilgāk esot prom no Japānas, tās iedzīvotāji ir sākuši novērtēt un saprast acu kontakta radīto iespaidu un iespējas, tas vairs netiek vērtēts kā kaut kas slikts un saprot, ka šajā kultūrā neskatīties acīs var tikt uztverta kā necieņas izrādīšana.

Japāņu kultūrā ļoti lielu lomu savstarpējā komunikācijā spēlē ķermeņu valoda un žesti. Interviju dalībnieki ir novērojuši, ka arī latviešu žestu kultūra komunicējot ir plaši attīstīta un tiek pielietota ikvienā dzīves situācijā.

Kā zināms, stereotipi ir vispārināts un vienkāršots priekšstats par kādu sociālo grupu, bieži vien tie saistās ar aizspriedumiem, mēdz būt pat diskriminējoši. Tie ir arī ļoti noturīgi un gandrīz nekad nav balstīti faktos. To pierāda arī intervijās gūtās atziņas par stereotipiem, kas radušies abām pusēm vienai par otru. Piemēram, latviešu biežāk paustais stereotips par japāņiem ir saistīts ar komiksu literāri grafisko žanru – “*manga*”. Interviju dalībnieki uzsver, ka tas ir klasisks stereotips, kas valda visā pasaulē, ne tikai starp latviešiem. Viens no biežāk pieminētajiem tēliem, ko latvieši atsauc atmiņā, intervijās min japāņi, ir samuraji. Japāņus smīdina doma, ka tie varētu būt dzīvi, taču tos patīkami pārsteidz fakts, ka latviešiem izveidojies priekšstats par Japānu kā augsti attīstītu valsti ar modernām tehnoloģijām un augstu dzīves līmeni.¹⁷¹ Tas daļēji apliecina, ka veca informācija nav mainījusi savu vietu apziņas laukā un pastāv kā realitāte, lai gan mūsdienās daudzi no šiem faktoriem ir mainījušies.

Latviešu nespēja atšķirt aziātu rases pārstāvjus, bieži nostāda šos atšķirīgos cilvēkus neveiklā situācijā, kad viņi vizuālo stereotipu vadīti tiek nosaukti par ķīniešiem vai korejiešiem.

¹⁷⁰ *Daļēji strukturēta intervija ar Jukako Vītolu Hiratu*. 8. pielikums

¹⁷¹ *Fokusgrupa intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

Šis ir viens no stereotipiem, kas vienmēr raisa negatīvas emocijas. Līdzīgas jūtas rodas, kad jauktas tiek arī pašas valstis, ar tām saistītās ekonomiskās un politiskās aktivitātes, kuru rezultātā tiek radīti jauni stereotipi arī par pašiem iedzīvotājiem. Pašiem japāņiem ir stereotips par latviešiem kā cilvēkiem, kas maz smaida, ir ļoti kautrīgi. Tas atklājās praktiski visās intervijās. Tāpat, vēl pirms ierašanās Latvijā, ir dzirdēts par to, ka šejienes meitenes ir ļoti skaistas.¹⁷² Reālajā dzīvē ir pārbaudīts, ka latvieši prot smaidīt un dara to pietiekami bieži, tāpat ir atklāts, ka kautrība visdrīzāk ir piesardzīga distances ievērošana, uzsākot komunikāciju ar svešinieku.

Var secināt, ka problēmas komunikācija starp Latvijas iedzīvotājiem un japāņiem var rasties dēļ atšķirībām komunikācijas stilos, kurš latviešiem un jo īpaši krievvalodīgajiem ir tiešāks. Japāņi nevēlas paust izteikti negatīvus uzskatus par kādu tematu, un mēdz padarīt savu teikto neskaidru, jo augsta konteksta kultūrās komunikācija jāsaprot nevis no pateiktā, bet no noskaņas. Sāpīgākais komunikācijā ar vietējiem ir vizuālie stereotipi, kas valda Latvijas iedzīvotāju vidū – nespēja atšķirt Āzijas valstu iedzīvotājus.

6.4. Kultūras atšķirības

Kā minēts teorijas daļā – kultūra ir visuresoša un tai ir milzīga ietekme uz cilvēkiem – kultūra ir vienlaicīgi gan neredzama, gan arī ietekmējoša. Runājot par kultūru, japāņu iecerotāji min gan redzamo, pārmantojamo un fiziski vērtējamo kultūru, gan to, kuru latvieši ikdienā iznes savā komunikācijā, kas formējusies uzskatu, vērtību modeļiem mijiedarbojoties ikdienas situācijās. Japāņi ir tauta, kas novērtē vēsturisko mantojumu un rūpējas par tā pēctecību, tāpēc nepārsteidz, ka intervijās izceļ latviešu rokdarbu mākslu, tautastērpus un vēlmi labprāt iemācīties izgatavot ko līdzīgu.¹⁷³ Tāpat japāņi labprāt piedalās latviešu svētku svinēšanā, jo tie būtiski atšķiras no svētkiem, kas tiek svinēti Japānā.

Kā jau minēts iepriekš, japāņiem raksturīgas vertikālas interpersonālās attiecības, kuru ietvaros milzīga nozīme ir dzimumam, vecumam un ieņemamajam stāvoklim sabiedrībā. Zinot šo īpatnību, ir vieglāk saprast un novērtēt intervijās izteiktos, ar komunikācijas kultūru saistītos izteikumus par abu valstu cilvēkiem. Piemēram, paši japāņi atzīst, ka Japānā brīžiem nākas akli sekot kāda viedoklim, pastāvošās hierarhijas dēļ. Darbiniekiem reti izdodas paust savu viedokli, skolās skolotājiem ir lielāka autoritāte, tas ir ieaudzināts ģimenē, tāpēc darbs ar skolēnu

¹⁷² *Daļēji strukturēta intervija ar Šotaro Hattori. 5. pielikums*

¹⁷³ *Daļēji strukturēta intervija ar Čiho Muto. 3. Pielikums; Daļēji strukturēta ar Jukako Vītolu Hiratu. 8. pielikums*

disciplīnu ir mazāks.¹⁷⁴ Izceltas arī atšķirības izglītības kultūras ziņā – latviešu pasniedzēji veido ciešāku saikni ar saviem studentiem, mācībās informācija tiek dalīta diskusiju veidā, mājasdarbi praktiskāki, un prasa lielāku piepūli sagatavošanās procesā.¹⁷⁵ Arī attiecības starp ģimenes locekļiem Latvijā intervijās tiek raksturotas, kā tuvākas. Interviju dalībnieki min, ka latvieši ir brīvāki savu izvēļu veikšanā, Japānā daudz kas ir atkarīgs no ģimenes un esošā statusa, ir jādoma par harmonijas saglabāšanu. Tikmēr latvieši var atļauties būt individuālisti kā savās rīcībās, tā domās un uzskatos. Japāņi min, ka šeit izcelties starp citiem ir pozitīva iezīme, kamēr Japānā ir pretēji – pat sportā.¹⁷⁶ Bet rezumējot, dalībnieki uzsver, ka kultūra ir kas dziļš un to nevar apgūt īsā laika posmā, ir daudz jākomunicē un jāpiedalās aktīvajā sadzīvē. Intervijās izpaužas arī japāņu kultūras etnocentriskās iezīmes jautājumā, vai viņi uzskata latviešu kultūru par pārāku par japāņu kultūru. Fokusgrupas intervijas dalībnieki pasmējās par šo jautājumu, bet Majumi Sasaki atvainojās un saka: “Es atvainojos, bet es tā nedomāju. Tās ir vienkārši atšķirīgas.” Savukārt Tatsuja Nandžo saka: “Nevis gluži pārāka, bet vienkārši savādāka. Dažos aspektos Latviešu kultūra man šķiet labāka, tā ir komfortablāka. Piemēram, latvieši nav tik strikti par laiku. Japānā mums ir jābūt ļoti punktuāliem. Salīdzinot ar Japānu, tas nav tik strikti.”¹⁷⁷ Aptaujās latviešu un japāņu kultūru atšķirīgums tiek akcentēts vēl uzskatāmāk vairāk nekā 62% respondentu atzīmē, ka latviešu un japāņu kultūras ir atšķirīgas, 28% nevar atbildēt apstiprinoši vai noliedzoši un divi uzskata, ka tās tomēr ir līdzīgas.¹⁷⁸ Intervējamie bieži apgalvo, ka latviešu kultūra ir brīvāka, japāņi ievēro to, ka Latvijā ir mazāka stingrība attiecībā uz sabiedrības uzliktiem ierobežojumiem, bieži darbs un privātā dzīve tiek jauktas kopā un pastāv tuvākas attiecības starp pasniedzējiem un studentiem. Savukārt vēl vienu patīkamu latviešu kultūras iezīmi min Japānas vēstniecības darbiniece Hisako Inoue, kas akcentē to, ka Latvijā vairāk izpaužas respekts pret sievietēm ikdienā. Intervijā viņa teica tā:

Latvieši vairāk ciena sievietes, nekā japāņi. Viņi atver durvis un gaida, kamēr dāmas ieies liftā. Vēstniecības ēkā ir četri lifti, bet šonedēļ tie darbojas slikti un mums jāgaida divas līdz trīs minūtes pie ieejas. Vīrieši gaidīs, kamēr visas dāmas tiek iekšā. Mēs esam pārsteigtas, ka viņi to dara. Grūti būt vīrietim steidzīgās stundās.¹⁷⁹

Var secināt, ka japāņu acīs kultūra Latvijā dažos aspektos šķiet patīkama un pat labāka, bet tas nenozīmē, ka iekļaušanās procesā nav pamata satraukumam par dažādu kultūras aspektu

¹⁷⁴ *Daļēji strukturēta intervija ar japāņu valodas skolotāju (anonīms)*. 4. pielikums

¹⁷⁵ *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

¹⁷⁶ *Daļēji strukturēta intervija ar Šotaro Hattori*. 5. pielikums

¹⁷⁷ *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

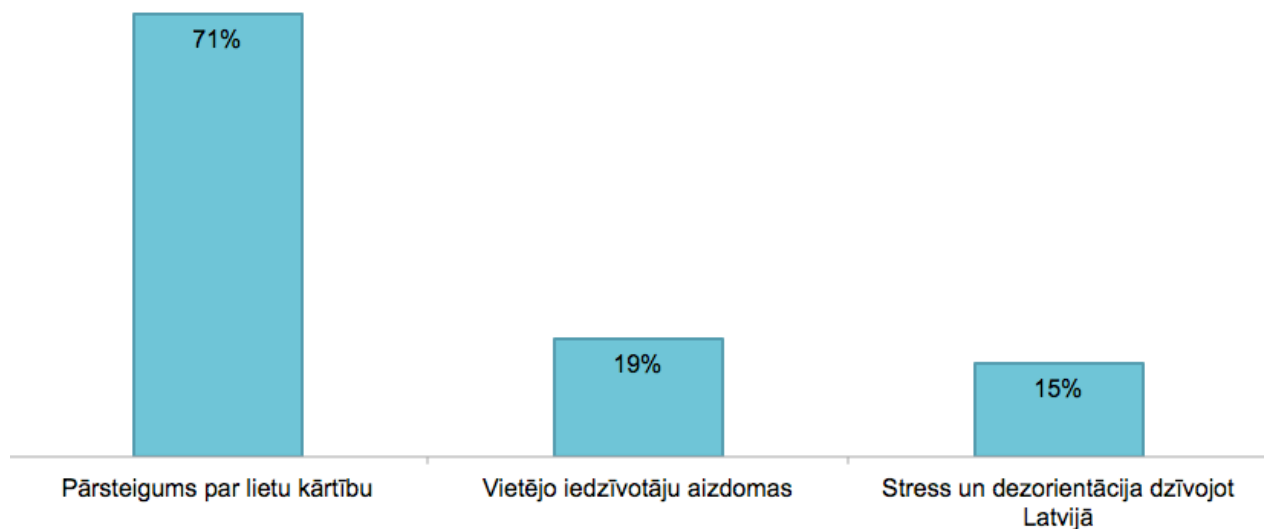
¹⁷⁸ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja*. 2. pielikums

¹⁷⁹ *Daļēji strukturēta intervija ar Hisako Inoue un Juki (vārds mainīts)*. 7. pielikums

ietekmi uz viņu ikdienas dzīvi. Tādēļ nakamajā nodaļā autors pievērsies kultūršoka aspektu izvērtēšanai japāņu iebrucēju ikdienas dzīvē.

6.5. Japāņu kultūršoka pieredze Latvijā.

Kā aprakstīts darba teorijas daļā, pamatā kultūras šoks tiek uzskatīts par procesu, kas skar indivīdus, kas nonākuši citā valstī. Visi iepriekš pētījumā iztīrītie komunikācijas procesi un paradības var izraisīt kultūršoku, jo personas, nonākušas kultūras vidē, kurā iepriekš pazīstamās sociālās saskarsmes zīmes un simboli ir kļuvuši nelietderīgi. Ierastās vadlīnijas, kā rīkoties ikdienišķās situācijās, ir zudušas, vai mainījušas nozīmi. Aptaujā tika prasīts novērtēt savu pieredzi, atrodoties Latvijā. Rezultātā varēja izdarīt secinājumu, ka lielākā daļa - 71% ir bijuši pārsteigti par ikdienišķām lietām, savukārt 19% apgalvo, ka izjutuši vietējo iedzīvotāju aizdomīgumu savukārt tikai 15% atzīst, ka Latvijā ir jutušies dezorientēti un stresa stāvoklī (sk. 6.4.1. att.).

6.4.1.att. Kultūršoka pazīmes

To pierāda arī aptaujas un interviju rezultāti, piemēram, iepriekš iztīrītais jautājums par acu kontaktu – sākumā daudziem no japāņu iebrucējiem vietējo skatieni radījuši diskomfortu un trauksmes sajūtu, kas minēta arī darba teorijas daļā, bija nepieciešams laiks, lai pierastu. Intervijā to kā īpaši negatīvu sajūtu izceļ Jukako Vītola Hirata no Ozolniekiem:

Varbūt es šeit jutos neērti pāris pirmos mēnešus, kamēr guvu pārlicību par sevi un sāku justies ērtāk. Jutu, ka cilvēki uz mani skatās, domāju, tāpēc, ka esmu no Āzijas. Saprātu, ka viņi ir tikai ziņkārīgi, bet tajā pašā laikā jutu, ka cilvēki mani vēroja. Man bija ļoti negatīva sajūta, kad devos kaut kur viena, biju ļoti jūtīga un centos ātri paiet garām, slēpt savu seju un izskatu. Varbūt tolaik biju pat pārāk jūtīga. Kad devos uz “Rimi” man likās, ka visi uz mani skatās, jo mans izskats ir pavisam citādāks. Ja jūs esat kaut kur no Eiropas, jūs neatšķiraties no citiem. Bet mani ir viegli

pamanīt, jo atšķiros. Varbūt toreiz cilvēki skatījās uz dāržiem, bet man tāpat likās, ka viņi skatās uz mani. Atkarīgs no cilvēka prāta, kā uztvert apkārtējo vidi. Es nebiju pārliecināta šeit atrodoties, es nezināju valodu vai visu sistēmu, kā šeit dzīvot, tādēļ mans prāts bija tāds. Bet tagad es jūtos, tā itkā viss būtu kārtībā.¹⁸⁰

Tāpat japāņus Latvijas veikalos pārsteidz naudas neizsniegšana rokās, bet to izdošana naudas šķīvjos vai paletēs. Intervijā to saka students Kakuija Horikoši: “Ak, jā, veikalos, kad mēs maksājam, tad veikala darbinieki nedod naudu rokās, bet izdod atlikumu uz paliktņa. Turpretī Japānā mēs dodam naudu pircējam rokās, bet Latvijā viņi to noliek uz paliktņa vai sava veida galda.”¹⁸¹ Japānā naudas pasniegšanas maniere, kura paredz tās nodošanu rokās, tiek uzskatīta par pieklājības žestu, tas tika uzsvērts vairākās intervijās.

Vairāki respondenti, atbildot uz jautājumu par to, kas ir kultūršoks, raksturo un izprot to jēdzieniski precīzi un tieši, bet veidi, kā tas pieredzēts – atšķiras. Piemēram, pirmais anketas respondents kultūras šoku raksturo kā pārsteidzošu sajūtu, kas pārņem, sastopoties ar atšķirīgu pieredzi (nevērtējot labu vai sliktu), kas var skart kā dzīves stila jautājumus vai apkārtējo vidi, tā arī vērtību sistēmu un daudz ko citu, kas pieredzēts dzīvē pirms jaunās vides. Līdzīgi to raksturo arī trīspadsmitais anketas respondents.¹⁸² Divdesmitais anketas respondents kultūras šoku raksturo kā diskomfortu vai mulsuma sajūtu, kad nākas saskarties ar nezināmu ideju vai paražu.¹⁸³ Par piemēru min latviešu nekautrēšanos paust jūtas publiski. To intervijā piebilda arī studente Misato Azuma: “Ak, jā. Mani pārsteidz tas, ka latviešu pāri skūpstās vai apskaujas publiskās vietās.”¹⁸⁴ Kā apstiprina fokusgrupas intervija tad Japānā publiska jūtu izpausme nav pieņemama un tas japāņos sākumā izraisa mulsuma sajūtu. Par dezorientējošu sajūtu un nepiepildītām ekspektācijām, kultūršoku definē otrais aptaujas respondents.¹⁸⁵ Par sākotnēju stresa sajūtu sūdzējās Kaho Terrozonu:

Es neilgojos pēc mājām. Es patiesībā jūtos šeit ļoti labi, bet sākumā ilgojos pēc Dānijas, jo dzīvoju tur, pirms ierados Latvijā. Reiz es biju stresa stāvoklī un nedēļas nogalē spontāni devos uz Dāniju, lai pavadītu laiku ar draugiem. Pēc atgriešanās ir kļuvis labāk. Es domāju, ka pieradu pie apkārtnes un arī mana latviešu valoda ir uzlabojusies. Es domāju, ka valoda ir galvenais.

Bet, lai gan visi apzinās, ka pēc definīcijas, kultūras šoks var būt arī ar negatīvu konotāciju, tie piebilst, ka ar laiku pie visa pierod un uztver šīs atšķirības kā daļu no mācību procesa par jauno mītnes zemi. Vairāki respondenti min, ka iemesls, kāpēc ir piedzīvots kultūras

¹⁸⁰ *Daļēji strukturēta intervija ar Jukako Vītolu Hiratu. 8. pielikums*

¹⁸¹ *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”. 6. pielikums*

¹⁸² *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums*

¹⁸³ Turpat.

¹⁸⁴ *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”*

¹⁸⁵ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums*

šoks, ir ģeogrāfiskais attālums starp Latviju un Japānu, jo būtu tikai loģiski, ka iespaidīgais attālums ietekmētu to, kā pasauli uztver divas dažādas tautas.¹⁸⁶ Turpinot paskaidrot savas domas, tiek veidoti salīdzinājumi ar abām vietām, izceļot momentus, kas radījuši zināmu kultūras šoku. Piemēram, negatīvas izjūtas un novērtējumu radījušas valsts slimnīcas, grūtības iegādāties sabiedriskā transporta biļeti, arī fakts, ka transports nav pieejams tik bieži un regulāri, kā Japānā (astotais respondents).¹⁸⁷ Japāņus pārsteidz latviešu nevērība pret noteikumiem un likumiem, gan darba vietās (17. respondents), gan uz ielas.¹⁸⁸ Tie, kas ir iepriekš mēģinājuši iepazīties ar zemi, uz kuru dodas, ir pārsteigti, ka, lai gan bieži tiek runāts par to, ka latvieši ļoti labi pārvalda krievu valodu, ir piedzīvots, ka tie nevēlas un neatbild krieviski, ja tiek krievu valodā uzrunāti.¹⁸⁹ Pie valodas pārsteiguma var minēt arī lingvistisko skaņu atšķirības; to intervijā piemin Kakuija Horikoši(Kakuya Horikoshi): “Es domāju, ka latvieši izmanto “ra”, “rr” skaņu, lai pateiktu burtu “r”. Tā skaņa mums liekas dīvainā, bet tagad jau ir pierasts, sākumā es domāju, ka tas ir kaut, kas dīvains.”¹⁹⁰ Pētījuma gaitā intervijās secināts, ka japāņiem reizēm sagādā grūtības izrunāt un pat atšķirt burtus “r” un “l” tādēļ reizēm var rasties grūtības saprast viņu izrunu angļu un arī latviešu un krievu valodās.

Tāpat, pārsteidzoša latviešu darba kultūra novērota apkalpojošajā sfērā, norādot, ka neatkarīgi no nozares, latvieši īpaši nesteidzas pildīt savu darbu, neskatoties uz to, ka kāds gaida. Japānā klientu apkalpošana ir daudz augstākā līmenī, min vairāki intervētie.

Par pozitīvu kultūršoku, ko japāņi ir piedzīvojuši, viesojoties Latvijā, tiek minēta vietējo mīlestība pret dabu un visu zaļo. Novērtētas ir latviešu zāļu vākšanas tradīcijas, ogošana un sēņošana. Tāpat astotais respondents novērtē faktu, ka latvieši paši audzē savu pārtiku mazdārziņos.¹⁹¹ Tam intervijā piekrīt arī Jukako Vītola Hirata:

Latvieši un japāņi joprojām izmanto daudz lietas no dabas. Es šeit varu justies tuvāk dabai un novērtēt to vairāk. Japānā mēs arī cenšamies būt tuvāk dabai un novērtējam dabas dāvanas. Tāpēc starp latviešiem un japāņiem var būt līdzīgas garīgas vērtības.¹⁹²

Tas viss saistīts ar darbu ārpus pilsētas dzīves ritma, bet japāņi, dodoties ārpus ikdienas burzmas, dara to atpūtas nolūkos, lai uzkrātu jaunus spēkus. Bet varbūt, ar to var izskaidrot latviešu vēlmi un varēšanu vasarā doties garos atvaļinājumos, ko kā pārsteigumu min piektais

¹⁸⁶ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja*. 2. pielikums

¹⁸⁷ Turpat.

¹⁸⁸ Turpat.

¹⁸⁹ *Daļēji strukturēta intervija ar Hisako Inoue un Juki*. 7. pielikums

¹⁹⁰ *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

¹⁹¹ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja*. 2. pielikums

¹⁹² *Daļēji strukturēta intervija ar Jukako Vītola Hiratu*. 8. pielikums

respondents.¹⁹³ Vēl tiek akcentētas ēdiena kultūras atšķirības, piemēram, latviešu vēlme zupām likt klāt krējumu, ko japāņi neizprot.

Ir arī tādi respondenti, kuri izteiktu kultūršoku nav piedzīvojuši vai nevēlas izcelt neko negatīvu un pārsteidzošu, sakot, ka ir apmeklētas vietas, kuras negatīvā ziņā pārsteidz daudz vairāk, kā Latvija un tās kultūra.¹⁹⁴ Vēl jāpiebilst, ka neatkarīgi no tā, kurā vietā ir dzīvots, ir jāpieņem iespēja mācīties no citiem, saglabājot savu japāņu domāšanas veidu un skatu uz dzīvi. Ja ņem vērā, ka par kultūras šoka aspektiem var minēt atsvešinātības sajūtu, kas saistīta ar draugu, ģimenes, māju zaudēšanu, tad jāsaka, ka aptaujas rezultāti un intervijas liecina, ka japāņi Latvijā iedzīvojušies labi, ir pozitīvām emocijām un aktivitātēm bagāti, jo neizrāda izteiktas ilgas un skumjas pēc mājām. Tas skaidrojams arī ar to, ka tikai sešiem no aptaujātajiem respondentiem līdz šim nav bijusi pieredze dzīvot ārvalstīs, pārējie ir dzīvojuši ārpus Japānas ilgāku laiku un ir jau pieraduši pie pārmaiņām, kas viņus skar, atrodoties citās valstīs. Ja tomēr skumjas rodas, tad tās palīdz pārvarēt kāds japāņiem raksturīgs ēdiens vai saruna ar mājinieku izmantojot mūsdienu interneta tehnoloģiju iespējas. Teorijas daļā arī tika minēts, ka nozīmīgu lomu kultūršoka norises procesos spēlē tas, vai nokļūšana jaunajā kultūras vidē ir norisinājusies plānveidā, pēc paša indivīda vēlmes, vai arī tā notikusi piespiedu kārtā. Ja tā norisinās labprātīgi, indivīdam ir iespējams šai pieredzei sagatavoties, turklāt jaunā vide šķiet saistoša un interesanta. Aptaujas rezultāti liecina, ka japāņi vairumā gadījumu ieradusies pēc pašu iniciatīvas: studiju, darba/karjeras iespēju vai laulātā mudināti un pārceļšanās uz dzīvi Latvijā nav notikusi piespiedu rezultātā, tas liecina par to, ka viņiem ir bijis laiks sagatavoties pārmaiņām ko viesīs šīs izmaiņas viņu dzīvē.

6.6. Japāņu iebraucēju mediju lietojums

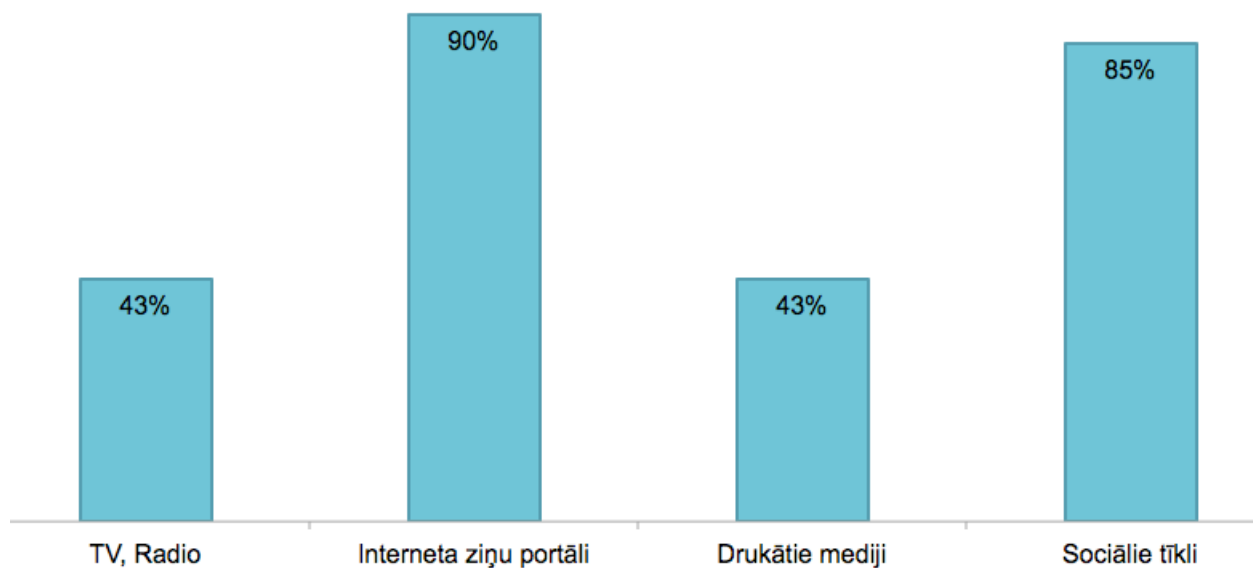
Lai būtu iespējams izvērtēt, kāda ir mediju loma japāņu iebraucēju ikdienā, atrodoties Latvijā, un, kādus komunikācijas kanālus viņi lieto visbiežāk, ar anketas palīdzību tika noskaidroti mediju un komunikācijas kanālu lietošanas paradumi. Teorijas daļā lai raksturotu mediju lietojumu pielietota mediju lietojuma un apmierinājuma teorija (*Media uses and gratifications theory*), kas ļauj labāk izprast indivīdu nepieciešamību lietot medijus lai apmierinātu noteiktas individuālas vajadzības.

Kopumā, novērtējot respondentu sniegtās atbildes par informācijas avotiem pēc svarīguma, var secināt to, ka tradicionālo mediju novērtējums ir stipri zemāks, kā internetā

¹⁹³ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja*. 2. pielikums

¹⁹⁴ Turpat.

pieejamo informācijas avotu vērtējums. Proti, televīzijas un radio svarīgums tiek vērtēts kā nozīmīgs 43% respondentu vidū, savukārt drukātos medijus kā svarīgus arī atzīst 43% aptaujāto. Turpretī interneta ziņu portālu svarīgumu kā augstu novērtē jau 90% aptaujātie un 85% gandrīz tikpat augstu novērtē arī sociālos tīklus.¹⁹⁵ No iegūtajiem datiem var secināt, ka tieši internets, kas nodrošina pieeju sociālajiem tīkliem, interneta ziņu portāliem, citiem tiešsaistes informācijas un saziņas avotiem ir ļoti nozīmīgs japāņu iebraucēju ikdienas dzīvē (sk. 6.6.1. att.).

6.6.1.att. Interneta izmantojuma pieaugums

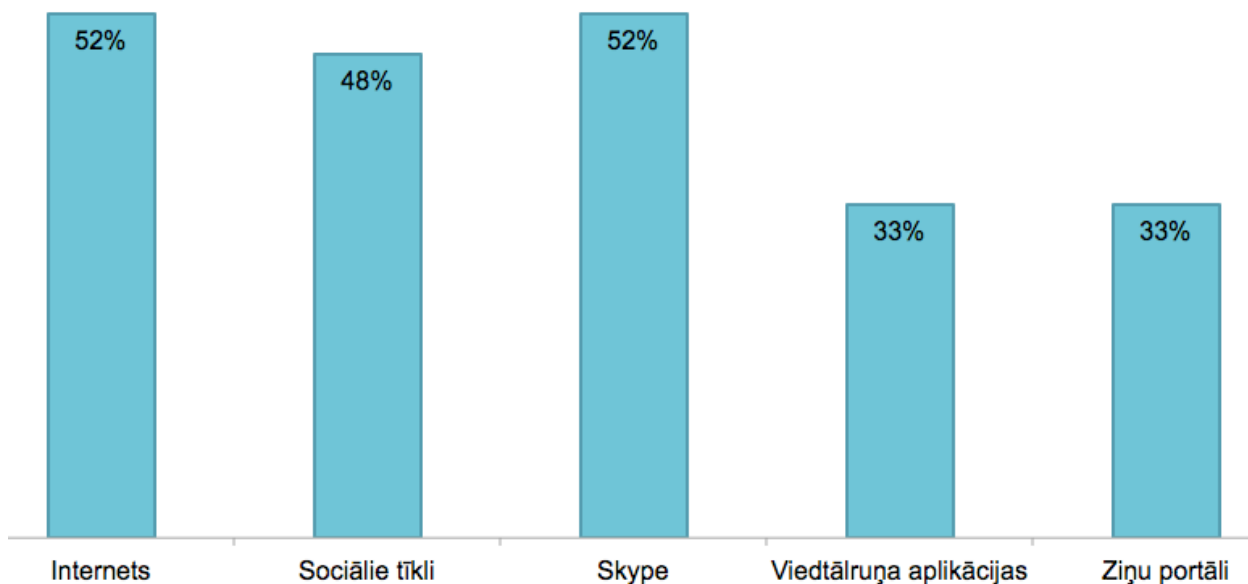
Interneta mediju nozīmi apstiprina arī intervijās iegūtie dati. Čiho Muto atbildot uz jautājumu par sociālo tīklu un viedtālruna svarīguma pieaugumu, saka: “Noteikti, Latvijā dzīvojot, internetu izmantoju vairāk, tādēļ, ka “*Wifi*” punkti ir plašāk pieejami, arī tāpēc, ka strādāju tūrisma jomā.”¹⁹⁶ Savukārt Jukako Vītola Hirata atbildot uz jautājumu: “Ko viņa dara, kad ilgojas pēc mājām?” Atbild: “Es sarunājos ar mammu caur “*Skype*” un lasu “*NHK World*” (Japāņu interneta ziņu portāls), skatos fotogrāfijas ar Japāņu, ķiršu ziediem vai lasu “*Niponica*” (Japānas vēstniecības žurnāls). Bet pamatā pastāv plašas komunikācijas iespējas, tāpēc tik ļoti neilgojos.”¹⁹⁷ Tādēļ var secināt, ka mediētā interpersonālā komunikācija, kura izmanto elektroniskas ziņas nozīmes radīšanai veicina attiecību un tuvības sajūtu ar mājiniem, tas savukārt palīdz pārvarēt attālinātības un iespējamo draugu zaudējuma sajūtu, kas minēta, kā viens no kultūršoka aspektiem.

¹⁹⁵ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums*

¹⁹⁶ *Daļēji strukturēta intervija ar Čiho Muto. 3.pielikums*

¹⁹⁷ *Daļēji strukturēta intervija ar Yukako Vītoli Hiratu. 8.pielikums.*

Darba teorētiskajā daļā atkarība no mediju informācijas resursiem tiek raksturota, kā nepārtraukti klātesošs process modernā sabiedrībā.¹⁹⁸ Mediju sistēmas atkarības teorija pielietota lai pierādītu to, ka Latvijā dzīvojošie japāņi savā ikdienā stipri paļaujas uz interneta resursiem. Aptaujas rezultāti liecina par to, ka 52% respondentu apgalvo, ka ir pieaudzis interneta izmantošanas laiks, 48% atzīmē, ka pieaudzis arī laiks, kas pavadīts sociālajos tīklos, 52% respondentu pieaudzis “Skype” izmantojums komunikācijā, viedtālruņa saziņas aplikāciju izmantojums pieaudzis par 33% un pavadītais laiks interneta ziņu portālos arī ir pieaudzis par 33% (sk. 6.6.2. att.).

6.6.2.att. Interneta izmantojuma pieaugums

Turklāt tūlītējās ziņojumu apmaiņas programmas “Skype” nozīmi savās dzīvēs atzīst ne tikai iebraucēji, bet arī Latvijas iedzīvotāji – par to liecina jaunākais pētījums “Meaningful Brands” (“Jēgpilni zīmoli”), kurā izvērtēta pazīstamu zīmolu nozīme sabiedrības labklājības vairošanā. Tajā 78% aptaujāto mūsu valsts iedzīvotāju atzina, ka “Skype” uzlabo viņu dzīves kvalitāti, bet 86% respondentu minēja, ka būtu uztraukti, ja šis zīmols pazustu no Latvijas

¹⁹⁸ Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). *A dependency model or mass-media effects*. *Communication Research*. Sage Journals. 6 p.

tirgus.¹⁹⁹ Majumi Sasaki intervijā, atbildot uz jautājumu, ko jūs darāt, kad ilgojaties pēc mājām, saka: “Zvanu mammai, izmantoju internetu, “Skype”, sūtu ziņas saviem draugiem. Šodien mēs varam komunicēt tiešsaistē.”²⁰⁰ Viņas viedoklim piekrīt arī citi fokusgrupas intervijas dalībnieki, sakot, ka dzīve bez interneta varētu būt apgrūtināta, pat neiespējama.²⁰¹ Savukārt Joshijuki Sasaki piebilst: “Mana darba kolēģe nevarēja izmantot internetu tikai divas dienas un viņa man teica, ka jutusies ļoti izolēta un nespēja ar to tikt galā. Internets mums ir ļoti svarīgs.”²⁰² Ļoti līdzīgi komentāri uz jautājumu, kādu jūs iedomājaties dzīvi bez interneta sniedz arī Juki: “Vau! Es nevaru iedomāties dzīvi bez interneta. Man nebūtu tik daudz informācijas no Japānas, no draugiem un ģimenes tāpēc es varētu justies ļoti vientuļa”. Hisako Inoue piebilst: “Es domāju, ka es varētu zaudēt draugus tādā gadījumā”²⁰³. Kā nozīmīgas minētas arī pasta pakalpojumu un vēstuļu sūtīšanas iespējas.

Savukārt futbolists Shotoro Hattori uz jautājumu: “Cik nozīmīgs ir internets, lai uzturētu saikni ar draugiem?” Saka: “Jā tas ir ļoti svarīgs, lai sarunātos ar ģimeni, draugiem, aģentiem lielos attālumos. Man nav vietējās mobilo sakaru kartes tādēļ es izmantoju “Wifi” telefonā, aplikācijas “Viber” un “Whatsapp”. Varbūt tādēļ, ka man nav daudz vietējo draugu!? Internets ir ļoti nozīmīgs!”²⁰⁴ Šo viedokli atbalsta arī Majumi Sasaki teiktais: “Jā! Internets ļoti palīdz cilvēkiem, kuri dzīvo svešā valstī. Man, mūsu paaudzei ir ļoti paveicies.”

Kā svarīgākie komunikācijas kanāli ar japāņu iebraucēju skatījumā tika vērtēti iepriekš minētie sociālie tīkli, jo 95% aptaujāto novērtēja sociālos tīklus “Facebook”, “Twitter” un citus, kā svarīgus, bet tikai viens respondents apgalvo, ka tie ir mazsvarīgi.²⁰⁵ E-pasta nozīme tiek vērtēta praktiski vienlīdzīgi, proti, 95% atzīmē, ka tas šķiet svarīgs komunikācijas kanāls²⁰⁶ “Skype” ir svarīgs komunikācijas kanāls 80% aptaujāto. Savukārt tradicionālos komunikācijas kanālus kā telefonsarunas respondenti kopumā vērtē kā mazāk nozīmīgus, respektīvi, 43% aptaujāto. Tomēr jāņem vērā, ka “Skype” un populārākās viedtālruņa aplikācijas arī nodrošina balss sarunas un pat videozvanu, ņemot vērā telefonsarunu izmaksas zvaniem uz

¹⁹⁹ Tvnet.lv Izgūts: http://www.tvnet.lv/tehnologijas/nozares_jaunumi/561280-petijums_skype_ir_visaugstak_novertetais_tehnologiju_zimols_latvija

²⁰⁰ Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”. 6. pielikums

²⁰¹ Turpat.

²⁰² Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”. 6. pielikums

²⁰³ Daļēji strukturēta intervija ar Hisako Inoue un Juki. 7. pielikums

²⁰⁴ Daļēji strukturēta intervija ar Šotaro Hattori. 5. pielikums

²⁰⁵ Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums

²⁰⁶ Turpat.

Japāņu māc šaubas pat par šī skaitļa precizitāti. Nedaudz pārsteidza pasta un vēstuļu sūtīšanas iespējas, kuras šķiet svarīgas pat 62% aptaujāto.²⁰⁷

Viedtālruna aplikācijas tādas kā “Line”, “Whatsapp”, “Viber” un līdzīgas komunikācijā ar mītnes zemi ļoti svarīgas ir 80% aptaujāto.

Gan pēc aptaujas, gan interviju datiem var secināt, ka interneta mediji, japāņu iebraucējiem palīdz pārvarēt ilgas pēc mājām un uzturēt kvalitatīvu saikni ar dzimteni, bez tiem viņu dzīve kļūtu daudz grūtāka un varbūt pat nepanesama. To vislabāk raksturo Jukako Vītoļas Hiratas sacītais par iespēju sarunāties ar radniekiem tiešsaistē: “Tas būtu ļoti grūti. Es rakstītu vēstules, lasītu Japāņu literatūru un aplūkotu ģimenes foto.”²⁰⁸

Pasta pakalpojumu un vēstuļu sūtīšanas iespējas apstiprina teorijas daļā izskanējušo par mediētās komunikācijas nozīmi. Taču, lai arī jaunie mediji šobrīd tiek patērēti ārkārtīgi aktīvi, tas nebūt nenozīmē, ka tradicionālos medijus sagaida noriets. “Jaunie mediji nav aizstājuši vecākos medijus – gluži tāpat kā divdesmitā gadsimta vidū televīzija neaizstāja drukāto presi – iespējams apgalvot, ka indivīdu informācijas un komunikācijas vide nekad nav bijusi tik individualizēta. Šobrīd indivīdi veiksmīgi integrē drukāto presi un literatūru, audio, attēlus, video, ziņas telekomunikācijas, datorzinātnes un citus komunikācijas un informācijas dalīšanās kanālus un veidus.”²⁰⁹ Rezumējot jāņem vērā tas, ka tieši interneta piejamība faktiski arī ir kā traucēklis biežākai interpersonālajai interakcijai ar Latvijas iedzīvotājiem.

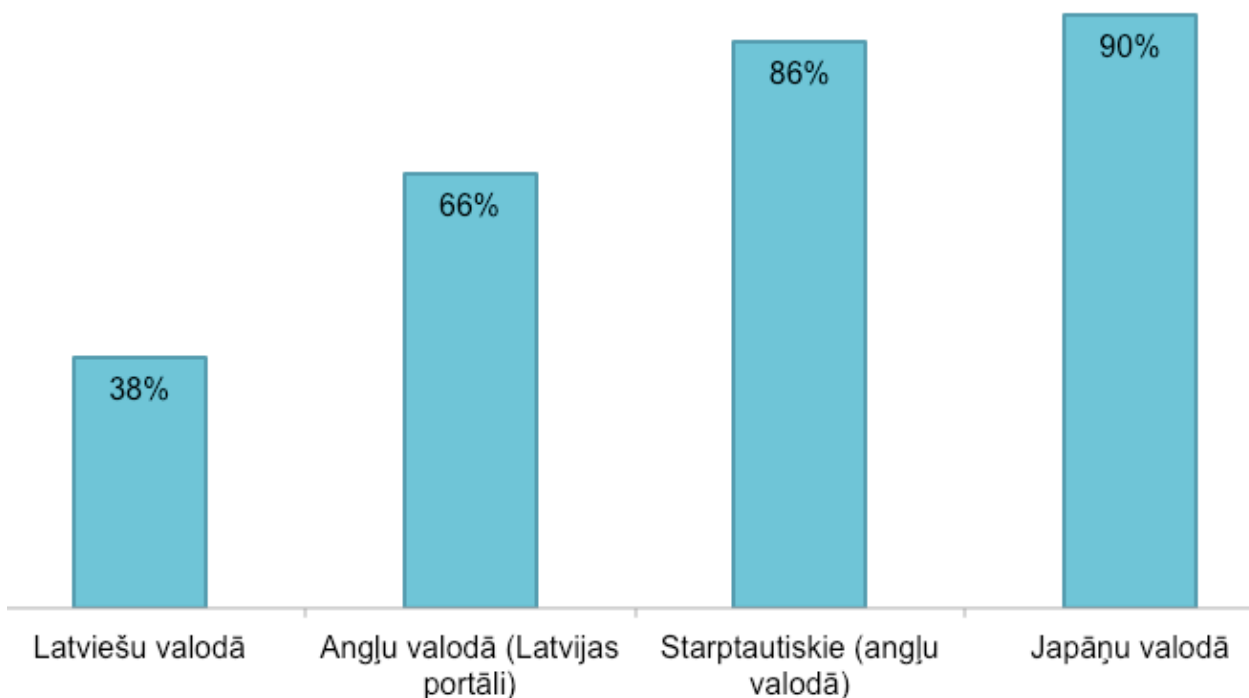
Aptaujas rezultātos parādās arī tas, ka Latvijā dzīvojošie japāņi, lai gan latviešu valodu neprot pietiekami labā līmenī, daudzos gadījumos tomēr ir ieinteresēti par to, kas šeit notiek. Par to aptaujā liecina ziņu portālu apmeklējums. Ziņu portālus latviešu valodā reizēm apmeklē 38% procenti aptaujāto un Latvijā esošos ziņu portālus angļu valodā biežāk apmeklē pat 66% aptaujāto. Loģiski šķiet tas, ka visvairāk tiek apmeklēti ziņu portāli Japāņu valodā, ko apmeklē 90% aptaujāto, bet starptautiskos ziņu portālus kā “BBC” vai “Euronews” apmeklē 86% aptaujāto. Latvijā esošos ziņu portālus apmeklē tikai viena respondente, kura runā krievu valodā (sk. 6.6.3. att.).²¹⁰

²⁰⁷ Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2. pielikums

²⁰⁸ Daļēji strukturēta intervija ar Yukako Vītoļas Hiratu. 8.pielikums.

²⁰⁹ Lievrouw, A., Livingstone, S. (2002). *Handbook of New Media: Student Edition*. London: Sage. 1 p.

²¹⁰ Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja. 2 pielikums

6.6.3.att. Ziņu portālu lietojums

Tas liecina par to, ka latviešu valodas ziņu portālu apmeklējumam netraucē diezgan vājās latviešu valodas zināšanas, to apstiprina “*Google Translate*” tulkotāja lietojums, proti, bieži to lieto 48% aptaujāto un reizēm 42% aptaujāto.²¹¹

“*Google*” nozīmi uzsver Majumi Sasaki. “Jā, mums ir “*Google*”, mana angļu valoda nav tekoša, bet mēs varam šeit dzīvot. Protams, arī nerunāju latviešu valodā, bet es šeit varu dzīvot. Jā, pateicoties internetam, pateicoties arī draugiem.”²¹²

Paļaušanās uz “*Google Maps*” tiešsaistes kartēšanas servisu ļauj japāņiem orientēties un izvairīties no saskarsmes ar vietējiem iedzīvotājiem. Jautājumā: “Kas ir vieglāk, pajautāt cilvēkam uz ielas vai paļauties uz “*Google maps*”?” Jukako Vītola Hirata saka: ”Tu zini, vienmēr, kad dodos uz Rīgu, kad satiekos ar draugiem, tad es mājās vienmēr pārbaudu. Kad esmu Rīgā, es izmantoju “*Google Maps*”, tad es jūtos pārliecinātāka nekā jautājot cilvēkiem uz ielas. Ja es vēl joprojām neesmu pārliecināta, tad es varbūt pajautāšu, jā!” Arī Juki (*Yuki - vārds mainīts*), kad tika jautāts, uz ko viņa paļaujas, kad viņai nepieciešams padoms vai palīdzība, atbildēja: “Ak, internets, “*Google*”. Kad dodos izbraucienos ar velosipēdu, es vienmēr izmantoju “*Google Maps*”. Es uzticos savam viedtālrunim, reizēm pat vairāk nekā cilvēkiem”.

²¹¹ *Latvijā dzīvojošo japāņu aptauja*. 2. pielikums

²¹² *Fokusgrupas intervija “Ohana-mi pikniks”*. 6. pielikums

Savukārt saistībā ar mediju lietojuma un apmierinājuma teoriju, kas liecina, ka cilvēki tiecas lietot konkrētus medjus, lai apmierinātu noteiktas vajadzības pēc pētījuma datiem par mediju lietojumu, var secināt, ka japāņi tiecas apmierināt savas interpersonālās komunikācijas vajadzības un visbiežāk izmanto tiešsaistes komunikācijas kanālus un interneta medijus saiknes saglabāšanai ar oriģinālkultūru, ģimeni un draugiem.

SECINĀJUMI

Bakalura darba ietvaros “Japāņu iekļaušanās Latvijā: interpersonālā komunikācija un mediju lietojums” autors veiksmīgi apskatīja dažādu autoru darbus saistībā ar starpkultūru komunikāciju, akultūrāciju, kultūršoku, interpersonālo un mediēto komunikāciju, kā arī pielietoja mediju lietojuma un apmierinājuma teoriju (*Media uses and gratifications theory*) un mediju sistēmas atkarības teoriju (*Media systems dependency theory*).

Darba metodoloģiskajā daļā tika aprakstīta aptaujas metode, daļēji strukturētas un fokusgrupas interviju metodes, kā arī pētījuma dizainā aprakstīta un pamatota izvēlēto metožu pielietojuma nepieciešamību.

Pētnieciskajā daļā izdevās aptaujāt 21 respondentu, veikt daļēji strukturētas intervijas ar sešiem Latvijā dzīvojošiem japāņiem, kā arī atsevišķi tika veikta fokusgrupas intervija ar sešu intervējamo piedalīšanos.

Var secināt, ka japāņi ikdienā visbiežāk lieto angļu valodu, kam seko japāņu valoda, turklāt japāņus satrauc tas, vai angļu valodas barjeras dēļ viņi netiks pārprasti. Tādēļ reizēm viņi vēlas vairāk laika pavadīt ar citiem japāņiem, kas traucē ātrāku valodas apguvi. Stipri izcelta angļu valodas nepieciešamība, bez kuras zināšanām dzīve Latvijā būtu ļoti apgrūtināta.

Latviešu un krievu valoda tiek lietota tikai pieklājības frāžu līmenī. Japāņu viedoklī par abu valodu apguvi tiek akcentēta latviešu valodas nozīme, bet lai dzīvotu harmoniskāk, izteikts viedoklis, ka ir nepieciešama abu valodu apguve. Japāņi latviešus un krievus redz kā divas atsevišķas kopienas, un vietējo iedzīvotāju spēju komunicēt divās un vairāk valodās uzskata par patīkamu pārsteigumu. Netiek minēts, ka Latvijā pastāvošā izteiktā divvalodība būtu kā traucēklis iekļaušanās procesā. Atsevišķu japāņu labās krievu valodas zināšanas negarantē saskaņu interpersonālajās attiecībās ar krievu valodā runājošajiem Latvijas iedzīvotājiem, jo tāpat kā vietējiem latviešiem un krievvalodīgajiem reizēm pastāv atšķirīgi viedokļi par politiskajiem jautājumiem.

Problēmas komunikācijā starp Latvijas iedzīvotājiem un japāņiem var rasties atšķirību dēļ komunikācijas stilos, kurš latviešiem un īpaši Latvijas krievvalodīgajiem ir tiešāks. Tomēr japāņi pozitīvi vērtē latviešu emocionālo līdzsvarotību un atturīgumu, jo japāņi paši nevēlas paust izteikti negatīvus uzskatus par kādu tematu, un mēdz padarīt savu teikto neskaidru, jo augsta konteksta kultūrās komunikācija jāsaprot nevis no pateiktā, bet no noskaņas. Tomēr interesants ir fakts, ka japāņi min, ka arī latvieši bieži vien spēj padarīt teikto “miglainu”, kas japāņos var izraisīt neizpratni. Japāņi ir sapratuši, ka Latvijā skatīšanās acīs uzskatāma par cieņas izpausmi

turpretim Japānā tieša skatīšanās acīs nav pieņemama. Nepatīkamus brīžus komunikācijā ar vietējiem sagādā vizuālie stereotipi, kas valda Latvijas iedzīvotāju vidū – nespēja atšķirt dažādu Āzijas valstu iedzīvotājus.

Japāņi labprāt vēlas kontaktēties ar Latvijas iedzīvotājiem un viņus īpaši interesē kultūras dzīve Latvijā, jo vairums izceļ to, ka ir pieaudzis kultūras pasākumu apmeklējums kopš ierašanās Latvijā. Japāņi ir pozitīvi noskaņoti pret latviešu kultūru un uzskata, ka daudzos aspektos tā ir vieglāka, vienkāršāka un šeit nepastāv tik stingras hierarhiskas attiecības starp sabiedrības locekļiem kā Japānā. Viņi saskata Latvijas sabiedrību kā individuālistiskāku, kas padara vieglākas iespējas paust savus uzskatus un iespējas būt unikālam, kas japāņu uz grupu orientētajā kultūrā ir uzskatāms par traucēkli sabiedrības harmonijai.

Kā traucēklis japāņiem iekļaujoties Latvijā jāmin sākotnējs kultūršoks. Japāņiem nonākot Latvijā daudzas iepriekš pazīstamās sociālās saskarsmes zīmes un simboli ir kļuvuši nelietderīgi. Ierastās vadlīnijas, kā rīkoties, ir zudušas vai mainījušas nozīmi. Pirmajos mēnešos atsevišķi indivīdi jutuši stresu un pat dezorientācijas stāvokli, ko vairumā gadījumu izraisījusi neziņa par to, kā rīkoties ikdienišķās situācijās.

Kā būtiska problēma sākumā izcelta Latvijas iedzīvotāju ieinteresētība par japāņiem, kuri ir vizuāli atšķirīgi, stresu izraisa uz ielas veltītie acu skatieni. Mulsumu rosina šejieniešu vēlme paust jūtas publiski. Japānā nav pieņemta publiska skūpstīšanās vai apskaušanās. Tomēr japāņi Latvijā ir iejutušies labi un viņus vairāk pārsteidz vienkāršas lietas, kā ēšanas kultūra.

Japāņu mediju lietojuma raksturojums liecina par to, ka viņi savu ikdienas komunikācijas vajadzību apmierināšanā ir būtiski atkarīgi no pastāvošās mediju sistēmas. Aptaujas dati parāda, ka kopš ierašanās Latvijā ir pieaudzis tieši jauno mediju un interneta nodrošināto komunikācijas kanālu lietojums. Intervētie ļoti labi apzinās savu atkarību no interneta medijiem un komunikācijas kanāliem, kā viņi paši uzskata, bez interneta viņu dzīve šeit varētu kļūt daudz apgrūtinātāka. Japāņus vairāk interesē notiekošais pašā Japānā, bet Latvijas mediju lietojumu apgrūtina latviešu valodas barjera. Toties patīkami pārsteidz fakts, ka tiek lietoti interneta ziņu portāli Latviešu valodā, kā tulkojums tiek nodrošināts ar “Google translate” palīdzību. Par negatīvu aspektu japāņu mediju lietojumam jāmin fakts, ka tas samazina tiešas interpersonālas interakcijas iespējas ar Latvijas iedzīvotājiem. Turklāt virziena noteikšanā un orientācijai pilsētā japāņi vairāk paļaujas uz savām mobilajām ierīcēm nevis kontaktiem ar vietējiem. Tiešsaistes plašā komunikācijas kanālu piejamība sniedz mierinājumu brīžos, kad māc ilgus par mājām.

Kopumā var secināt, ka aptaujātie un intervētie japāņi ir pozitīvi noskaņoti par iespēju iepazīt Latviju un viņi lieliski saprot, ka pārcelšanās uz dzīvi jaunā valstī var sagādāt problēmas

komunikācijā un vietējās kultūras izpratnē. Tikai sešiem no aptaujātajiem līdz šim nav bijusi pieredze dzīvot citās valstī izņemot Japānu, kas iekļaušanos Latvijā padara daudz vieglāku. Diemžēl aptaujas demogrāfiskie dati liecina par to, ka tikai trīs respondenti ir pārliecināti par savu vēlmi dzīvot Latvijā patstāvīgi. Tādēļ, iespējams apgalvot, ka nav pamata runāt par japāņiem, kā patstāvīgu Latvijā dzīvojošu kopienu. Pētījuma tapšanā neapšaubāmi galvenās problēmas, lai dziļāk izprastu japāņus ir japāņu valodas zināšanu trūkums un vērojums intervijās par nevēlēšanos paust nolieguma formas izteikumus un izteikti negatīvu viedokli par kādu tematu, kas arī teorijas daļā raksturo japāņu komunikācijas stilu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

- Druviete, I. (Red.). (2012). *Pētījums „Valodas situācija Latvijā: 2004–2010”* No Latviešu valodas aģentūra, (2012). Pieejams tiešsaistē: http://www.valoda.lv/Petijumi/Sociolingvistika/mid_509
- Haines, G., H., Efron, D., C. (1972). *A Study of Media Preferences and Media Consumption*. Association for Consumer Research.
- Allwood, J. (1985). *Intercultural Communication. Papers in Anthropological Linguistics 12*. University of Goteburg. Pieejams tiešsaistē: http://immi.se/eiw/texts/Intercultural_Communication_-_Jens_Allwood.pdf
- Arent, R. (2009). *Bridging the Cross-Cultural Gap: Listening and Speaking Tasks for Developing Fluency in English*. Michigan ELT. Pieejams tiešsaistē: <http://www.press.umich.edu/pdf/9780472033577-ch1.pdf>
- Baker, C. *Bilingvālisms un otrās valodas apguve. Bilingvisma un Bilingvālās izglītības pamati*. Pieejams tiešsaistē: atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/beikers/beikers.doc
- Bakić-Mirić, N. (2012). *An Integrated Approach to Intercultural Communication*. Newcastle: Cambridge Scholars Pub.
- Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). *A dependency model or mass-media effects*. *Communication Research*. Sage Journals.
- Barfiel, L. (2004). *Design for New Media: Interaction design for Multimedia and the Web*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Becker, L., B., Whitney, D., C. (1998) *Effects of Media Dependencies: Audience Assessment of Government*. *Communication Research*. Vol. 7.
- Bennett, M., J. (2013). *Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles & Practice: Selected Readings*. Boston: Intercultural Press.
- Berger, A., A. (2004). *Games and Activities for Media, Communication, and Cultural Studies Students*. Lanham: Rowman&Littlefield Publishers.
- Berko, R., Aitken, J., E., Volvin, A. (2010). *ICOMM: Interpersonal Concepts and Competencies: Foundations of Interpersonal*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- bin Ismail, R. (2013). *The Japanese Expatriates In Malaysia: Interactions And Adaptation in The Cultural Diverse Environment*. *International Journal of Business and Management Studies*. Vol. 5, No. 1.

- Bolin, G. *Media Use as Value-Generating Labour: Perceptions on the Role of Media Use in Digital Media Markets*. Project: Soderton University. Pieejams tiešsaistē: <https://www.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?>
- Carr, S., C. (2010) *The Psychology of Global Mobility*. Auckland: Massey University.
- Chen, Y. (2013). *Mobile media dependency: Private consumption in public spaces*. Norfolk: Old Dominion University.
- Cooper, R. *Japanese communication research: The emphasis on macro theories of media in an "information-based" environment*. Journal of Broadcasting & Electronic Media. Spring 07, Vol. 41, Issue 2.
- Couldry, N. (2012). *Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice*. London: Polity.
- Dutton, E. (2012) *Culture Shock and Multiculturalism: Reclaiming a Useful Model From the Religious Realm*. New Castle: Cambridge Scholars Publishing.
- Džona Šūmana akulturācijas modelis. Pieejams tiešsaistē: <http://www.slideshare.net/cupidlucid/accluturation-model-presentation>
- Eleftheriadou, Z. (2010) *Psychotherapy and Culture: Weaving Inner and Outer Worlds*. London: Karnac Books Ltd.
- Feldman, V. (2005). *Leverage Mobile Media: Cross-Media Strategy and Innovation Policy for Mobile Media Communication*. New York: Physica-Verlag Heidelberg.
- Green, L. (2010). *The Internet: An Introduction to New Media*. New York: Berg.
- Hassan, R., Thomas, J. (2006). *The New Media Theory Reader*. Berkshire: Open University Press.
- Idler, S. (2012). *How Technology Makes Interpersonal Communication Bounce*. Pieejams tiešsaistē: <http://blog.usabilla.com/the-bounce-of-interpersonal-communication/>
- Jacobus Fourie, P. (2007). *Media Studies: Institutions, theories, and issues*. Landsowne: Juta Education.
- Jones, S. *Encyclopedia of New Media: An Essential Reference to Communication and Technology*. Thousand Oaks: Sage.
- Kim, Y., Y., McKay-Semmler, K. (2013). *Social engagement and cross-cultural adaptation: An examination of direct- and mediated interpersonal communication activities of educated non-natives in the United States*. International Journal of Intercultural Relations, Vol. 37, Issue 1.

- Knobloch-Westerwick, S. (2015) *Choice and Preference in Media Use: Advances in Selective Exposure Theory and Research*. New York: Routledge.
- Konijn, E., A., Utz, S., Tanis, M., Barnes, S., B. (2008). *Mediated Interpersonal Communication*. New York: Routledge.
- Kopp, R. (2013). *Non-Verbal communication in Japanese business*. Japan Intercultural consulting. Pieejams tiešsaistē:
<http://www.japanintercultural.com/en/news/default.aspx?newsID=256>
- Kowner, R. (2002). *Japanese communication in intercultural encounters: the barrier of status related behavior*. International Journal of Intercultural Relations, Nr. 26.
- Krentzel, E. (2004). *Helping Japanese expats adjust in Europe*. *Expatica*: Pieejams tiešsaistē:
http://www.expatica.com/hr/hr-skills/Helping-Japanese-expats-adjust-in-Europe_20526.html
- Larson, C., U. (2010). *Persuasion: Reception and Responsibility*. Boston: Cengage Learning.
- Laughey, D. (2007). *Key Themes In Media Theory*. Berkshire: Open University Press.
- Lee, C., S. (2012). *Exploring emotional expressions on YouTube through the lens of media system dependency theory*. New Media & Society. Vol. 14(3).
- Lievrouw, A., Livingstone, S. (2002). *Handbook of New Media: Student Edition*. London: Sage.
- Lincoln, J., R., Kerbo, H., R., Witt'enhagen, E. (1995). *Japanese Companies in Germany: A Case Study in Cross Cultural Management*. Pieejams tiešsaistē:
http://digitalcommons.calpoly.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1049&context=ssci_fac
- Logan, R., K. (2010). *Understanding New Media: Extending Marshall McLuhan*. New York: Peter Lang.
- Lundby, K. (2014). *Mediatization of communication*. De Gruyter Mouton.
- Mahalingam, R. (2006). *Cultural Psychology of Immigrants*. NJ: Lawrence Erlbaum.
- Mainard, S., K. (1997) *Japanese Communication: Language and Thought in Context*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- McQuail, D. (2004). *With more hindsight: Conceptual problems and some ways forward for media use research*. In: Action Theory and Communication Research: Recent Developments in Europe. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co.
- Harter, L., Nelson, P., Pearson, J., Titsworth, S. (2007). *Human Communication* (2nd ed.). Boston: McGraw-Hill
- Miller, J. (2014). *The fourth screen: Mediatization and the smartphone*. Mobile Media & Communication. Vol. 2(2).

- Muižnieks, N. (Red.). (2010). *Mediji un integrācija. Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits*. LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūts. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- Mulder, A. *Understanding Media Theory: Language, Image, Sound, Behavior*. Rotterdam: V2 Publishing.
- Mumford, D., B. (1998). *The Measurement of culture shock*. *Social Psychiatry Epidemiol*, No. 33, 149-154.
- Neuliep, W. J. (2012). *Intercultural communication: a contextual approach* (6th ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- New Media*. Cambridge Dictionary Online. Pieejams tiešsaistē: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/new-media>
- Nishiyama, K. (2000). *Doing Business with Japan: Successful Strategies for Intercultural Communication*. Honolulu: Hawai'i Press.
- Oberg, K. (1960). *Cultural Shock: Adjustment to new cultural environments*. *Practical Anthropology*, Vol. 7. Pieejams tiešsaistē: http://www.transkulturellepsychiatrie.de/pdf/cu29,2+3_2006_S%20142-146%20Repr%20Oberg%20%25.pdf
- Oberg, K. *Culture Shock*. Presented to the Woman's Club of Rio de Janeiro, Brazil, August 3, 1954. The Bobbs-Merill Reprint Series in the Social Sciences. Pieejams tiešsaistē: <https://books.google.lv/books?id=BVzFFgTCbx4C&pg=PA1&dq=Oberg+We+might+almost+call+culture+shock&hl=lv&sa=X&ei=06X9VLuSFarnygP3wIBY&ved=0CCcQ6AEwAQ#v=onepage&q=Oberg%20We%20might%20almost%20call%20culture%20shock&f=false>
- Ose, L., Lazda-Mazula, I., Viša, K. *Apmācību kursa "Starpkultūru komunikācija" rokasgrāmata*. Sabiedrības integrācijas fonds. Pieejams Tiešsaistē: http://cilvektiesibas.org.lv/.../rokasgramata_starp_kulturu_komunikacija.pdf
- Ozolina, I. *Language Use and Intercultural Communication in Latvia*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.immi.se/intercultural/nr2/ozolina.htm>
- Parvis, L. (2013). *Understanding Cultural Diversity in Today's Complex World*. New York: Parvis.
- Patel, F., Sooknanan, P., Li, M. (2011). *Intercultural Communication: Building a Global Community*. Dehli: Sage.

- Pedersen, P. (1995). *The Five Stages of Culture Shock: Critical Incidents Around the World*. Westwood: Greenwood Publishing Group.
- Priedītis, A. (2014). *Neadekvāto donoru integrācija vēlēšanu kontekstā*. Pieejams tiešsaistē: <http://blog.artursprieditis.lv/?p=2057>
- Reichman, J., S. (2006). *Immigration, Acculturation and Health: The Mexican Diaspora*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC.
- Roloff, M., E., Berger, C., R. (2010). *The Handbook of Communication Science* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Sam, D., L., Berry, J., W. (2006). *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sanderson King, S. (1989). *Human Communication as a Field of Study: Selected Contemporary Views*. New York: State University of New York.
- Savluca, V. (2012). *Specific Features of Latvian and Russian Communication Styles When Working Across Cultures. Cross-Cultural Communication in the European Countries*. Collection of abstracts. Pieejams tiešsaistē: http://bsa.edu.lv/docs/ccs_fb2013.pdf
- Sems, D., L. *Akulturācija: konceptuālais pamats un pamatkomponenti*. Pieejams tiešsaistē: http://www.patverums-dm.lv/svs/uploads/files/Materials_par_akulturaciju.pdf
- SIA „AC Konsultācijas”. (2008). *Kvantitatīvs un kvalitatīvs pētījums par sabiedrības integrācijas un pilsonības aktuālajiem aspektiem*. Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts. Pieejams tiešsaistē: [http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/petijumi/Cela_uz_pilsonisku_sabiedribu_0611_2008\[1\]\[1\].pdf](http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/petijumi/Cela_uz_pilsonisku_sabiedribu_0611_2008[1][1].pdf)
- Siapera, E. (2011). *Understanding New Media*. London: Sage.
- Socha, B., Eber-Schmid, B. *Defining New Media Isn't Easy*. New Media Institute. Pieejams tiešsaistē: <http://www.newmedia.org/what-is-new-media.html>
- Sologuba, J. (2011). *Izplūdušī robeža mūsu tautā*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.publika.lv/prese/4940-izpldus-robea-msu-taut>
- Solomont, D., Theiss, J. *Interpersonal Communication: Putting Theory Into Practice*. London: Routledge.
- Sproģe, M. (2014). *Latvijas mediju vide-Mediju auditorijas*. Pieejams tiešsaistē: <http://monikasproge.com/2014/11/25/Latvijas-mediju-vide-mediju-auditorijas/>
- Straubhaar, J., LaRose, R., Davenport, L. (2010). *Media Now: Understanding Media, Culture, and Technology Enhanced*. Boston: Cengage Learning.

- Ting-Toomey, S. (1999). *Communicating across cultures*. London: The Guilford Press.
- Tjarve, R. (2006). Radio un televīzija: mediatizācijas aspekts. Grām.: Brikše, I. (red.). *Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums*, Rīga: Zinātne. Pieejams tiešsaistē: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/item_1288_Informācijas-Vide.pdf
- West, R., Turner, L., H. (2004). *Introducing Communication Theory: Analysis and Application*. New York: McGraw-Hill.
- Westerman, D., K., Bowman, N., D., Lachlan, K., A. (2014). *Introduction to Computer Mediated Communication: A Functional Approach*. Dubuque: Kendall-Hunt.
- Wood, J. (2012). *Communication in Our Lives*. Boston: Cengage Learning.
- Wood, J. (2014). *Interpersonal Communication: Everyday Encounters*. Boston: Cengage Learning.
- Zariņa, A. (2010). *Mediju loma māju priekšstatu veidošana Latvijas medijos*. No Lasmane, S., Šķilters, J. (red.) (2011). *Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā*. Pieejams tiešsaistē: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/185266.pdf>
- Zelče, V. (2005). *Lokālā prese – kopienas informācijas vides veidotāja. Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums*. Rīga: Zinātne.
- Zepa, B. (2004). *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. Pieejams tiešsaistē: cilvektiesibas.org.lv/site/record/docs/
- Zhong, Bu. (2013). *From smartphones to iPad: Power user's dispositions towards mobile media devices*. *Computers and Human Behavior*, No. 29.
- Zhou, X. (2009). *A Study of Cross-Cultural Adjustment of Japanese and American Expatriates in China*. *International Journal of Business and Management*. Vol. 4, No. 12.
- Žigajeva, A. (2012). *Referendums – pārbaudījums laulībām*. Latvijas Avīze. Pieejams tiešsaistē: <http://m.la.lv/referendums-parbaudijums-laulibam/>

PIELIKUMI

Latvijā dzīvojošo japāņu aptaujas paraugs

Japanese adaptation to Latvia: interpersonal communication and media use

Hello, I am a student of the University of Latvia. Currently, I am working on my graduation thesis and I would be very grateful if you could spare some time to fill out my survey.

I am interested in how the Japanese community in Latvia is accessing the local, international news, social media sites, the role that internet and interpersonal communication play in their daily lives.

This survey is not anonymous, but the identities of participants will not be disclosed on the final paper. The reason for that is that this survey is designed to select the most appropriate cases for conducting interviews in person.

I will highly appreciate your interest and responsiveness. After the research will be completed I will be happy to share my discoveries with those who will be interested.

Thank you in advance and kind regards Madars Ozolinsh
madars.ozolinsh@gmail.com

ラトビア在住日本人におけるラトビアでの適合性: 対人コミュニケーションとメディア利用

初めましてラトビア大学4年のマダース・オゾリンシュと申します。
現在、卒業論文に取り組んでおり、下記のようなテーマで研究を進めております。
お忙しいところ大変恐縮ですが、アンケート調査にご協力頂けると幸いです。

研究分野:

ラトビア在住日本人の現地/国際ニュース、ソーシャルメディアへのアクセス環境・利用状況。
ラトビア生活の中でのインターネット、対人コミュニケーションの役割。

今回の調査ではお名前をお伺いしておりますが、こちらは今後インタビュー形式での調査(数名)を実施するためのもので、論文では匿名としますのでご安心頂ければと存じます。

アンケートは20項目の質問事項となります。記入式の質問がいくつかありますが、こちらは英語でも日本語でも構いません。ご協力どうぞよろしくお願い申し上げます。ご不明点等ございましたら、お知らせください。

また、ご希望の方へは研究終了後、調査結果をお知らせします。

マダース・オゾリンシュ
(日本語訳アシスト: 武藤知帆)

Enter your information:

Name, Surname	<input type="text"/>
Gender	---- <input type="button" value="v"/>
Age	---- <input type="button" value="v"/>
Location	---- <input type="button" value="v"/>
Email address	<input type="text"/>
Education level	Primary education <input type="button" value="v"/>
Occupation	<input type="text"/>

1. What is your language knowledge?

	Unable to Understand	Basic(few words phrases)	Good(for daily communication)	Excellent	Native
Japanese	☐	☐	☐	☐	☐
Latvian	☐	☐	☐	☐	☐
Russian	☐	☐	☐	☐	☐
English	☐	☐	☐	☐	☐

2. Do you speak any other languages?

(Please describe level in your own words/reply with "No" if you don't)

3. Is it important for you to learn local languages or English as communication tool?

	Very important	Important	Moderately important	Of little importance	I think it is unnecessary
Latvian	☐	☐	☐	☐	☐
Russian	☐	☐	☐	☐	☐
English	☐	☐	☐	☐	☐

4. How often do you use these languages whilst in Latvia?

	Most often(every day)	Often(few times a week)	Rarely(once a week)	Least often	Never
Japanese	☐	☐	☐	☐	☐
Latvian	☐	☐	☐	☐	☐
Russian	☐	☐	☐	☐	☐
English	☐	☐	☐	☐	☐

5. Do you miss the opportunity to speak Japanese with people around you?

- Always
- Very frequently
- Occasionally
- Rarely
- Very rarely
- Never

6. Do you attend(or have you attended in past) these language classes? (many answers possible)

- Latvian
- Russian
- English

7. What languages do you use in these situations whilst in Latvia? (In cases where it is not relevant to your case please answer "Not applicable") (many answers possible)

	With your spouse	With your children	With other family members	At work/university	For shopping/banking	With friends/acquaintances	Not applicable
Japanese	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Latvian	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Russian	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
English	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. What are the uses of Internet in your daily life?

	Very frequently	Frequently	Occasionally	Rarely	Very rarely	Never
Social networking sites (facebook, twitter, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
For communication (email, Skype, Line, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
To access online news information	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Search entertainment information	☐	☐	☐	☐	☐	☐
To complete university or job tasks	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Access online, books, journals, publications, etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Online gaming	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Picture, music, video file download	☐	☐	☐	☐	☐	☐
To search for directions (Google maps or similar apps)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. What types of online information content do you consume?

	Very frequently	Frequently	Occasionally	Rarely	Very rarely	Never
Entertainment, culture(Latvia)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Entertainment, culture(Japan)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
International news(World)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Local news(Latvia)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
News flow from Japan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sports	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Economy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Travel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politics	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Health	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Other	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Rate the importance of these information sources for you since you came to Latvia?

	Very important	Important	Moderately important	Of little importance	Unimportant
Conversations with local friends, colleagues	☐	☐	☐	☐	☐
Conversations with spouse	☐	☐	☐	☐	☐
Conversations with family members back in Japan	☐	☐	☐	☐	☐
Social networks(Facebook, Twitter, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Print newspapers, magazines	☐	☐	☐	☐	☐
Online news outlets	☐	☐	☐	☐	☐
TV, radio	☐	☐	☐	☐	☐
Books	☐	☐	☐	☐	☐

11. Rate the importance of these communication channels that help to stay in touch with your family, friends, colleagues, etc. back in Japan?

	Very important	Important	Moderately important	Of little importance	Unimportant
Social network sites(Facebook, Twitter, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Email	☐	☐	☐	☐	☐
Line, Whatsapp, Viber or similar applications	☐	☐	☐	☐	☐
Skype	☐	☐	☐	☐	☐
Phone conversations	☐	☐	☐	☐	☐
Letters, packages(Postal services)	☐	☐	☐	☐	☐

12. Please rate these statements?

	Strongly agree	Agree	Neutral/ Cannot decide	Disagree	Strongly disagree
Usually you try to go out with Japanese friends	☐	☐	☐	☐	☐
Japanese and Latvian cultures are similar	☐	☐	☐	☐	☐
Your contacts with Latvian nationals have been positive so far	☐	☐	☐	☐	☐
You like Latvia and you would like to settle here	☐	☐	☐	☐	☐
You always try to speak/practice Latvian if you have opportunity	☐	☐	☐	☐	☐
You always try to speak/practice Russian if you have opportunity	☐	☐	☐	☐	☐
You are worried to be understood when trying to speak Latvian	☐	☐	☐	☐	☐
You are worried to be understood when trying to speak Russian	☐	☐	☐	☐	☐
You are able to tell the difference between Latvian and Russian languages	☐	☐	☐	☐	☐
Usually you try to hang out with people from international background	☐	☐	☐	☐	☐
You have felt suprised about the way things are done here	☐	☐	☐	☐	☐
You feel that people in Latvia are suspicious towards you	☐	☐	☐	☐	☐
You have felt embarrassment when interacting with local people	☐	☐	☐	☐	☐
You have felt stressed out or disoriented since you moved to Latvia	☐	☐	☐	☐	☐

13. How would you describe culture shock in your own words and have you ever experienced it?

**14. How frequently do you usually access online news information?
(Please rate these statements)**

	Very frequently	Frequently	Occasionally	Rarely	Very rarely	Never
You use news websites in Latvian	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You use Latvia based websites in Russian	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You use Latvia based websites in English	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You follow international news services(Euronews, CNN, BBC or others)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You use international Russian news websites	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You follow Japanese embassy newsletter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You follow news flow about Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You follow news flow about Japan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
You use Google translate to get information needed	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Since you moved to Latvia has the time increased you spend doing these things?

	Definitely	Probably	It is the same as before moving to Latvia	Probably not	Definitely not
Accessing internet on PC, laptop	☐	☐	☐	☐	☐
Using smartphone, tablet	☐	☐	☐	☐	☐
Time spent on social networking sites(Facebook, Twitter, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Time using online news sites	☐	☐	☐	☐	☐
Reading books	☐	☐	☐	☐	☐
Time chatting, videocalling on Skype	☐	☐	☐	☐	☐
Time using Line, Whatsapp, Viber, etc.	☐	☐	☐	☐	☐
Attending cultural events like theatre, opera house, concerts	☐	☐	☐	☐	☐
Face to face conversations	☐	☐	☐	☐	☐

**16. Where you would seek information in case of unexpected major emergency?
(Flood, fire, storm or similar situations)**

**17. Have you lived in other foreign countries before moving to Latvia?
(Please write countries and duration of your stay)**

18. What is your duration of stay in Latvia?

- Less than 3 months
- 3 to 6 months
- Over 6 months/less than a year
- Over 1 year/less than 2 years
- 2 to 4 years
- More than 5 years

19. How long are you planning to stay in Latvia?

20. What is your reason for moving to Latvia? (many answers possible)

- Job offer
- Marriage
- Studies
- Business opportunities
- Other

Latvijā dzīvojošo japāņu aptaujas rezultātu kopsavilkums

Respondent statistics:

Total respondents: 21
 Male: 9
 Female: 12
 Average age: 31.5 years

Results filter: ([change](#)) (?)
 Males and females
 Age: 20 - 50

Summary of results

1. What is your language knowledge?

Japanese		
Unable to Understand	0	0%
Basic(few words phrases)	0	0%
Good(for daily communication)	0	0%
Excellent	0	0%
Native	21	100%
Latvian		
Unable to Understand	7	33.3%
Basic(few words phrases)	13	61.9%
Good(for daily communication)	1	4.8%
Excellent	0	0%
Native	0	0%
Russian		
Unable to Understand	14	66.7%
Basic(few words phrases)	6	28.6%
Good(for daily communication)	0	0%
Excellent	1	4.8%
Native	0	0%
English		
Unable to Understand	0	0%
Basic(few words phrases)	1	4.8%
Good(for daily communication)	13	61.9%
Excellent	6	28.6%
Native	1	4.8%

2. Do you speak any other languages?

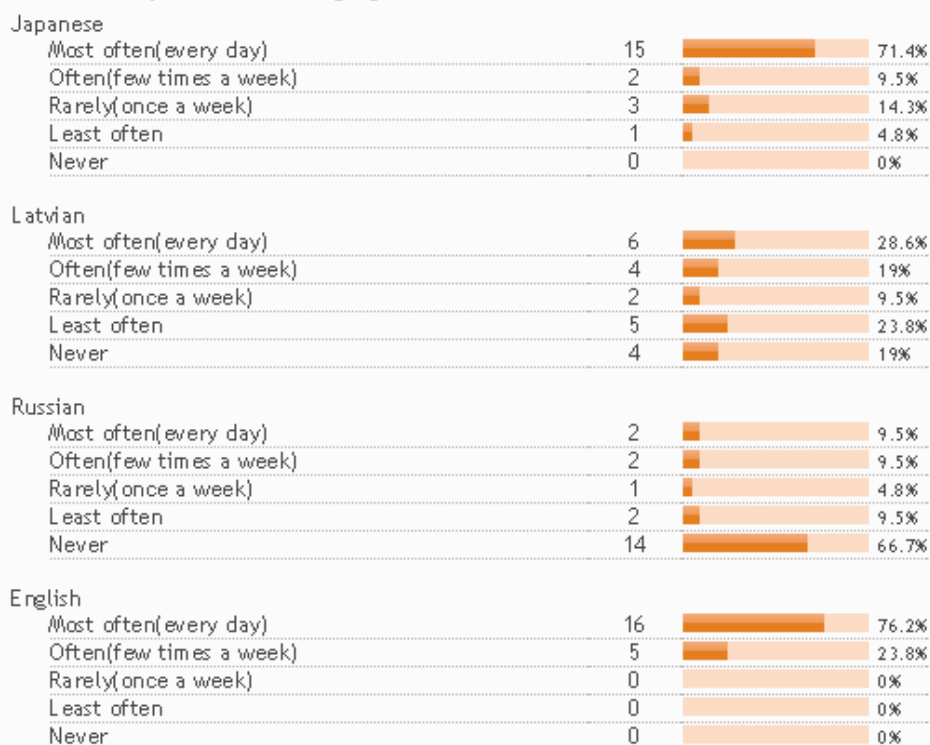
(Please describe level in your own words/reply with "No" if you don't)

- 1) No
- 2) French, basic level
- 3) No
- 4) Chinese. i was working in shanghai for 7 years before come to Latvia.
- 5) No
- 6) Know few words of German
- 7) Some German.
- 8) No
- 9) No
- 10) NO
- 11) No
- 12) German
- 13) I learned French 1 year ago, but I cannot speak well and I only remember few phrases.
- 14) Thai - Good for daily communication
- Malay(Indonesian) - Good for daily communication
- Spanish - Basic
- 15) italian
- portuguese
- polish
- 16) No
- 17) Cantonese: Elementary level
- 18) No
- 19) No
- 20) No.
- 21) 時々ラトビア語を使うことがあります。

3. Is it important for you to learn local languages or English as communication tool?

Language	Importance Level	Count	Percentage
Latvian	Very important	9	42.9%
	Important	2	9.5%
	Moderately important	8	38.1%
	Of little importance	1	4.8%
	I think it is unnecessary	1	4.8%
Russian	Very important	2	9.5%
	Important	4	19%
	Moderately important	4	19%
	Of little importance	3	14.3%
	I think it is unnecessary	8	38.1%
English	Very important	13	61.9%
	Important	7	33.3%
	Moderately important	0	0%
	Of little importance	1	4.8%
	I think it is unnecessary	0	0%

4. How often do you use these languages whilst in Latvia?

5. Do you miss the opportunity to speak Japanese with people around you?

6. Do you attend (or have you attended in past) these language classes? (many answers possible)

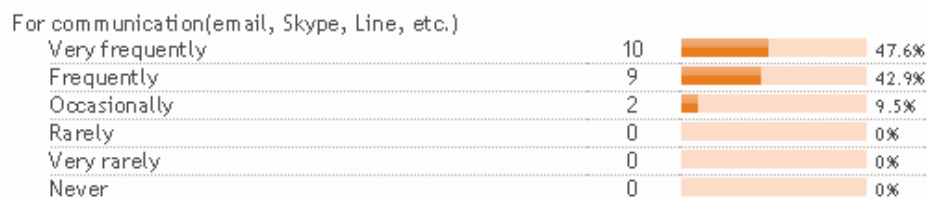

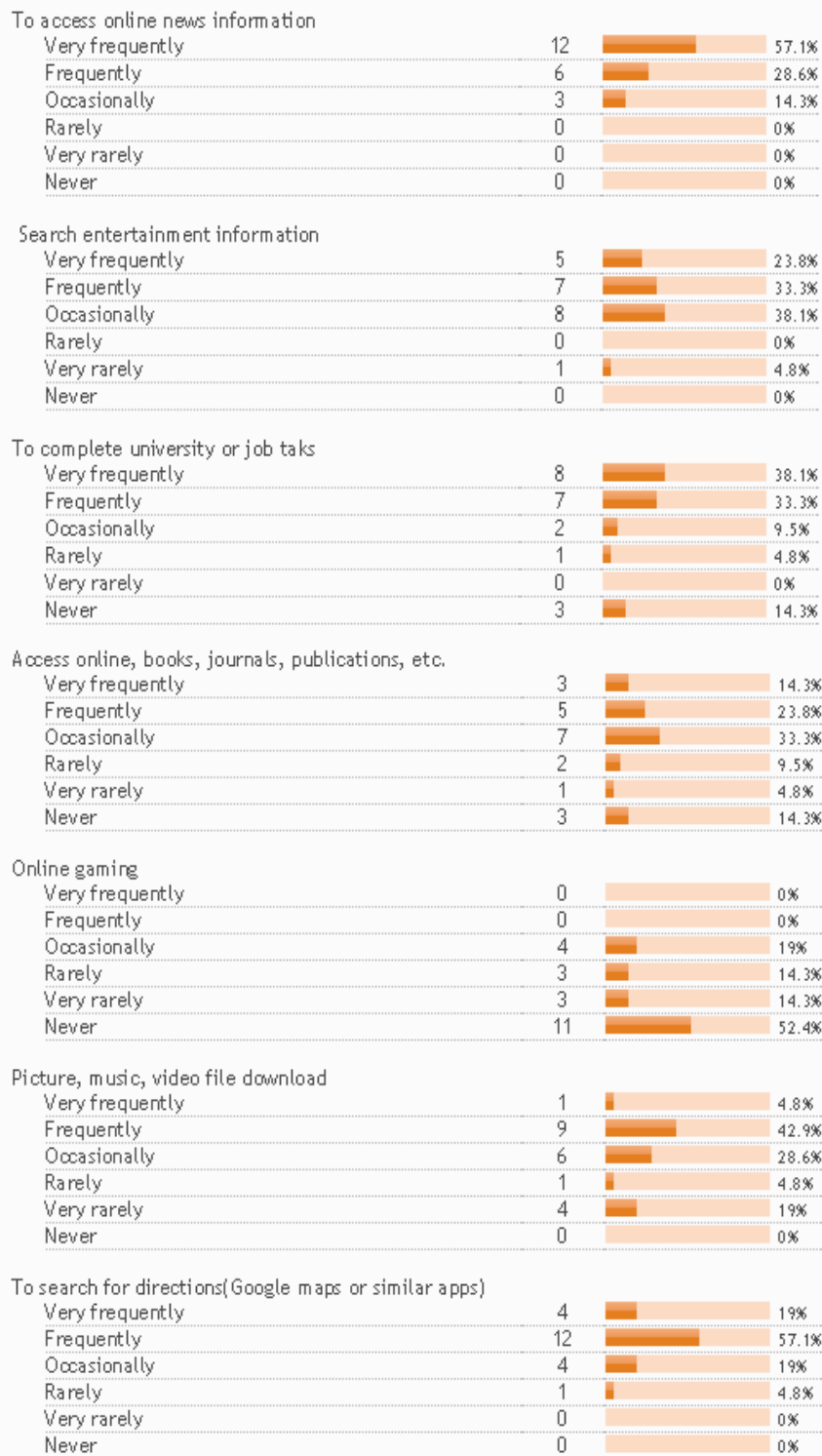
7. What languages do you use in these situations whilst in Latvia?

(In cases where it is not relevant to your case please answer "Not applicable") (multiple answers possible in each row)

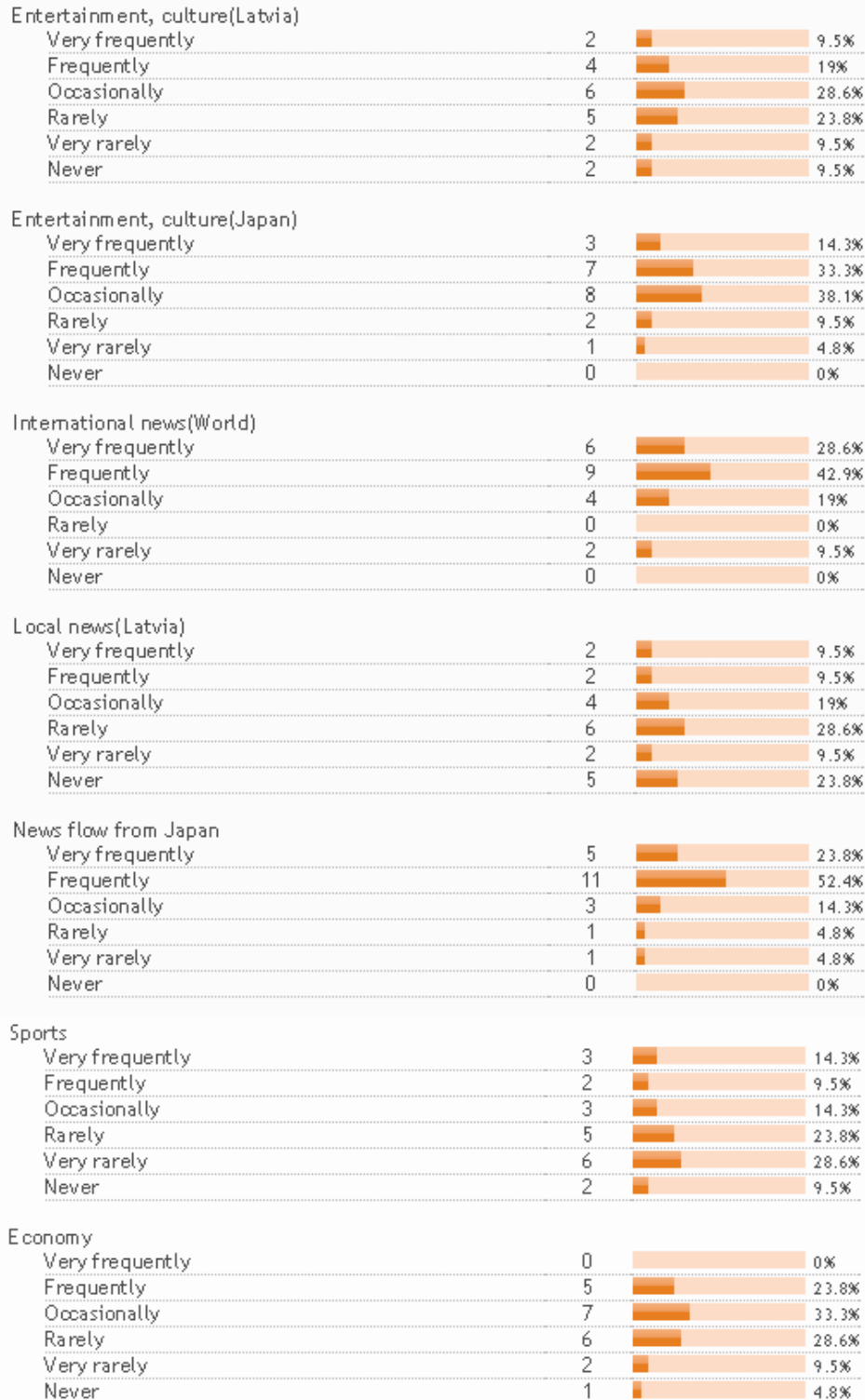

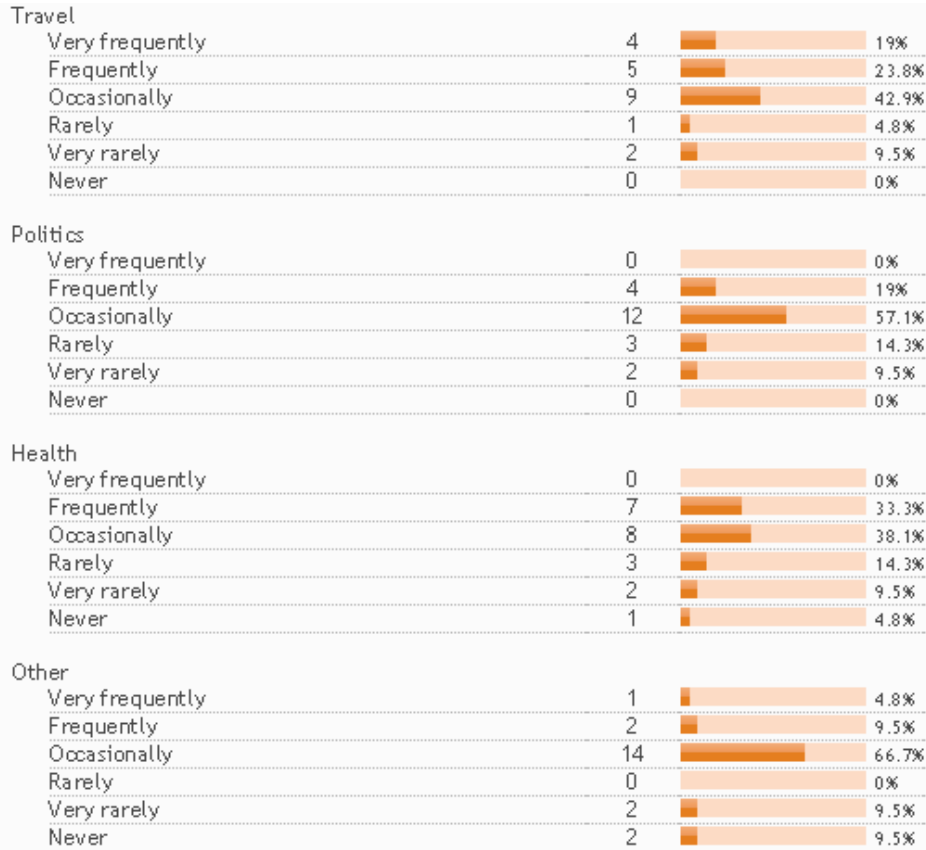
8. What are the uses of Internet in your daily life?

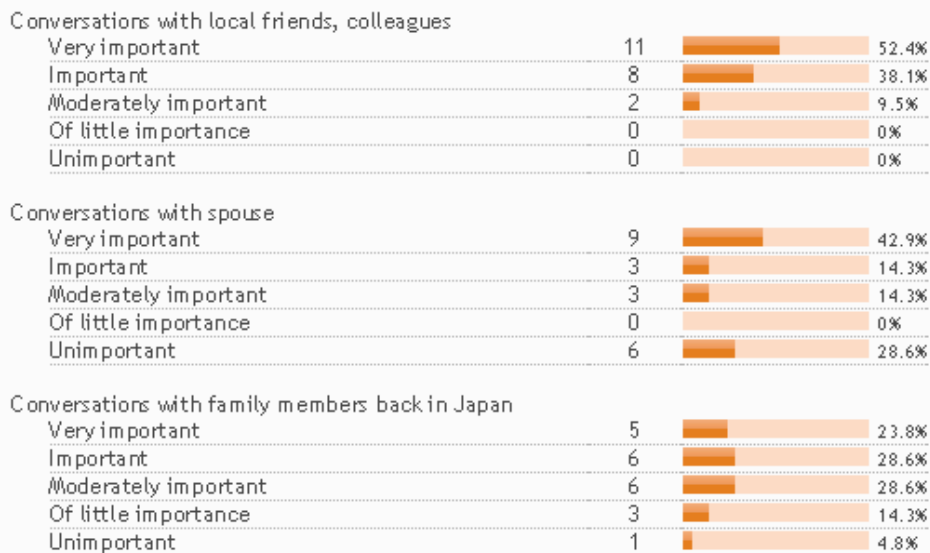

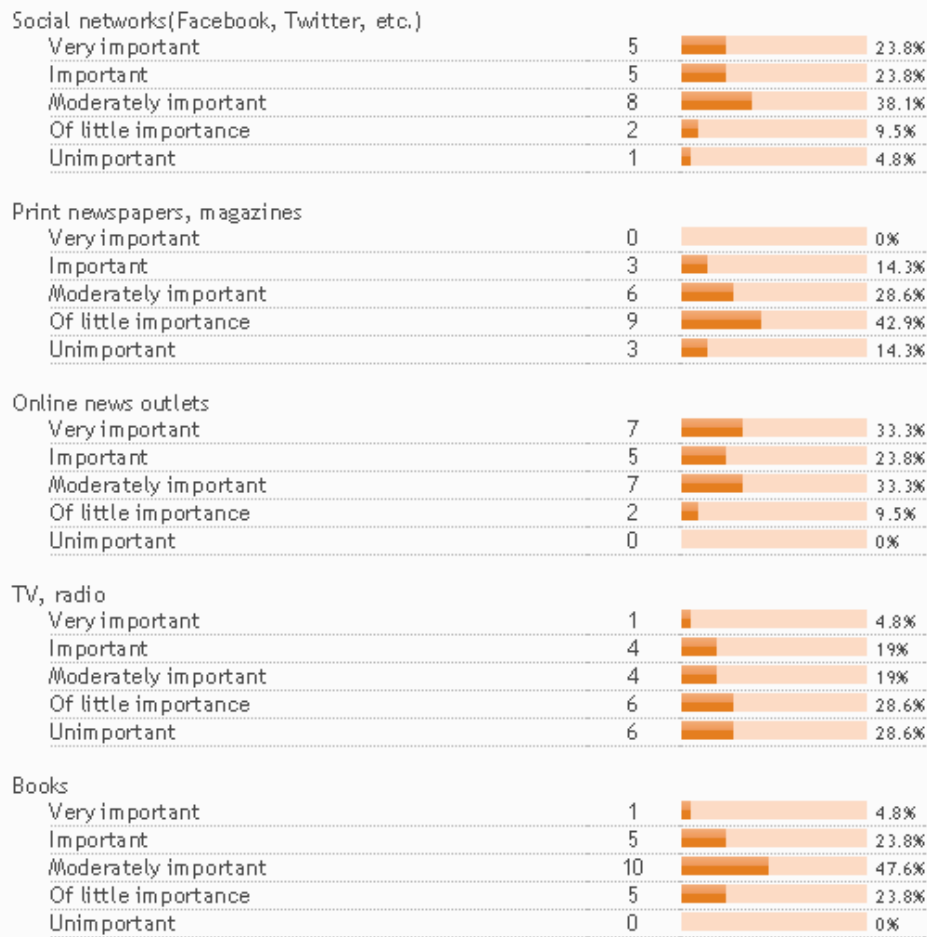
9. What types of on line information content do you consume?

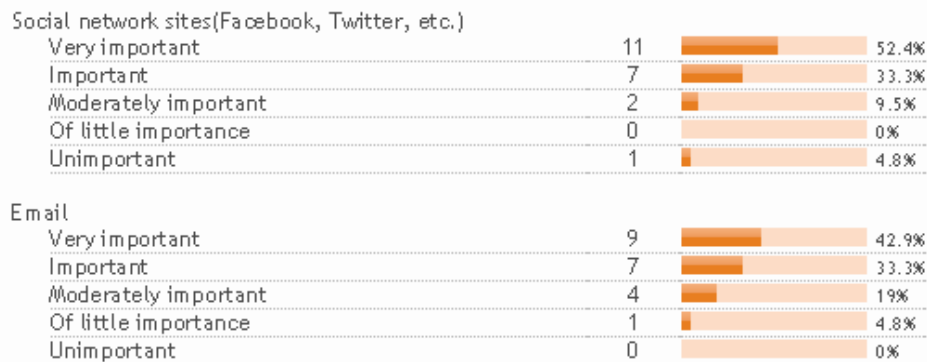

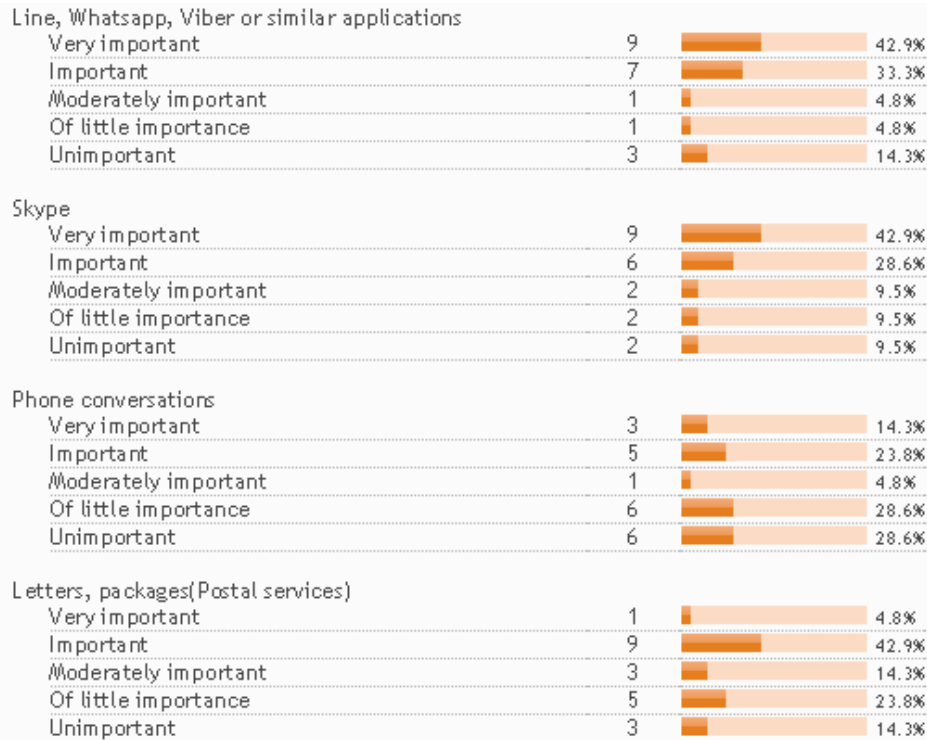
10. Rate the importance of these information sources for you since you came to Latvia?

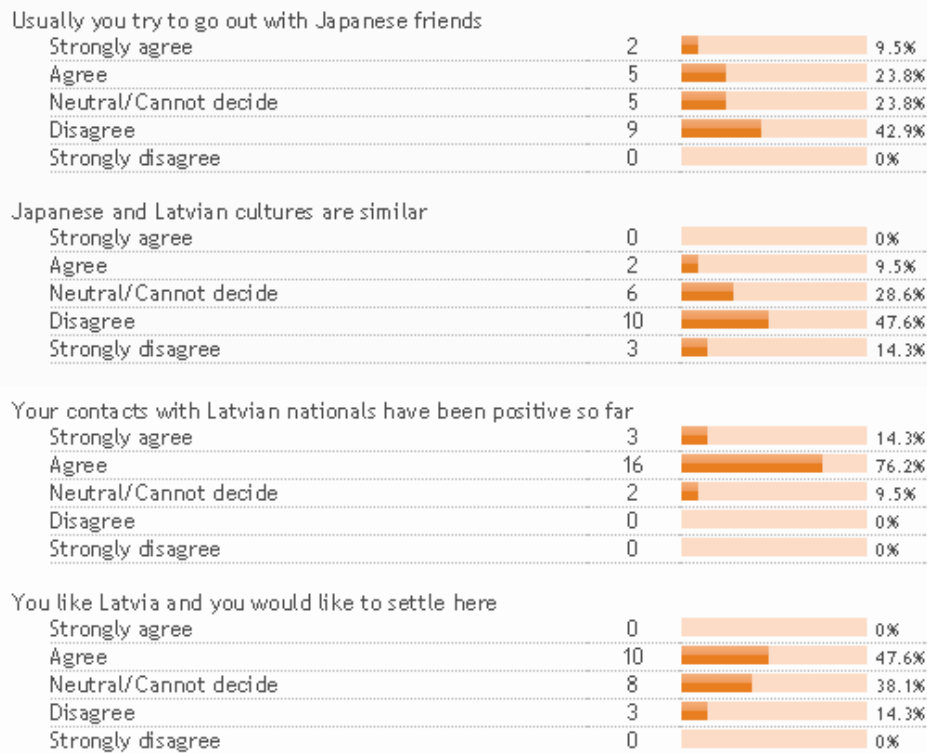

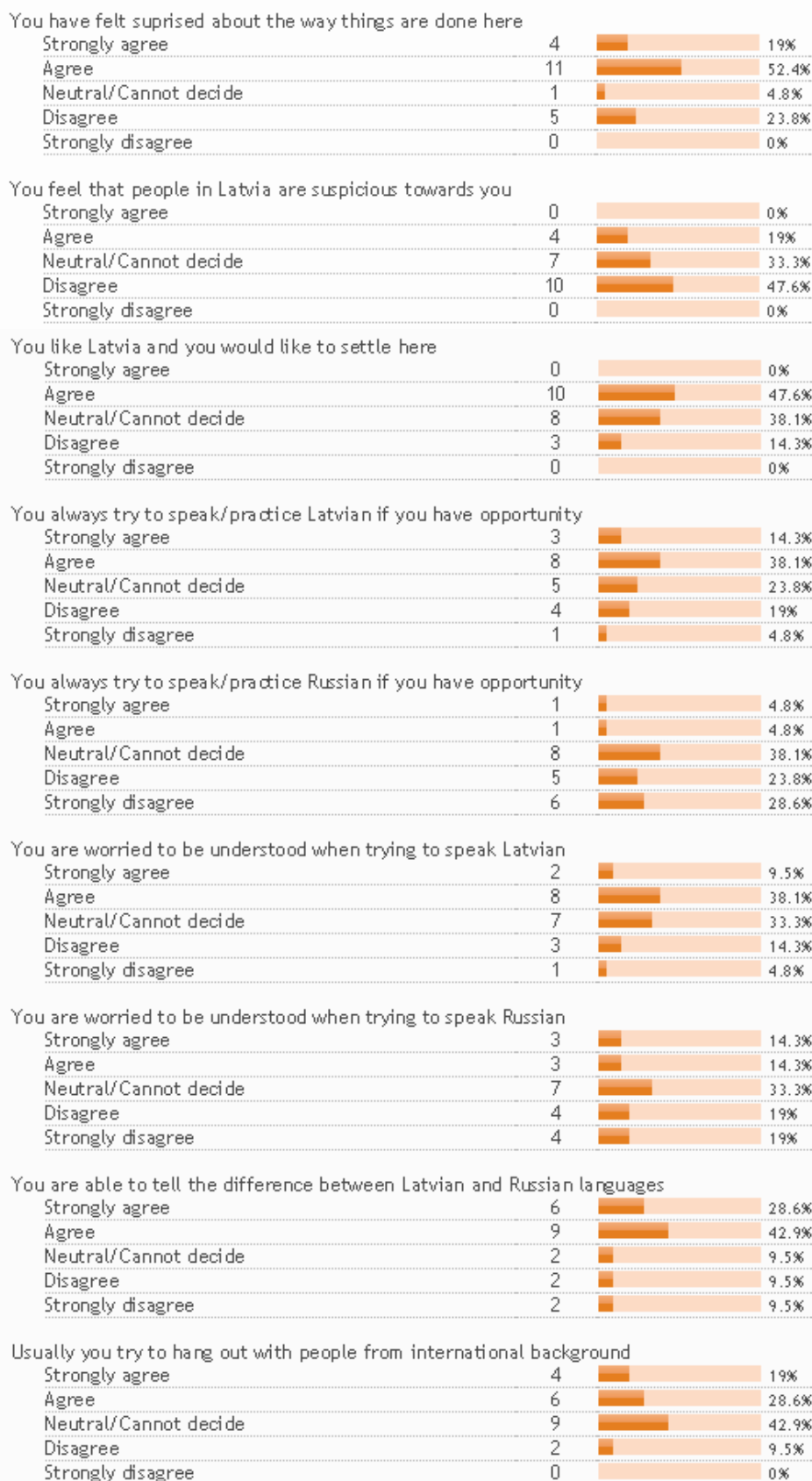
11. Rate the importance of these communication channels that help to stay in touch with your family, friends, colleagues, etc. back in Japan?

12. Please rate these statements?

You have felt embarrassment when interacting with local people

Strongly agree	0	0%
Agree	0	0%
Neutral/ Cannot decide	6	28.6%
Disagree	11	52.4%
Strongly disagree	4	19%

You have felt stressed out or disoriented since you moved to Latvia

Strongly agree	1	4.8%
Agree	2	9.5%
Neutral/ Cannot decide	3	14.3%
Disagree	13	61.9%
Strongly disagree	2	9.5%

13. How would you describe culture shock in your own words and have you ever experienced it?

- 1) It is an astonishing when people face an extremely difference in a good or/and bad way compare to their own culture, life-style, surroundings, value of thinking, and all what they have experienced in their lives.
- 2) A sense of disorientation. An unfilled or wrong-headed expectation.

Yes.

- 3) something like culture and so on that was not expected before I face it.

Many of local Latvians do not speak Russian even when they were spoken by Russian residents.

- 4) I don't surprise that often in Latvia after life in china.

5) Here Latvia everybody take a long vacation in the summer.

- 6) There are some Latvian people who do not smile at all (eg. at shops, taxi drivers, banks) which sometimes makes you feel uncomfortable

7) First of all, the thinking way of people about many situation (this could be happened to any culture) are different, needless to say. They have some cultural differences for many situation, and each situation could be told with pros and cons. For example, acting or attitudes to many stuff in here (work, study, daily routine, communication among people) would be recognized as pros 'Non-interference', but this would be seen as cons 'Principle of laissez faire' in Japanese society. This is one of the biggest differences.

- 8) Compared with Japan, here has less transportation is available.

How to buy a train ticket is different from Japanese one.

Here people grown their own food more frequently.

- 9) Public hospitals here are horrible.

- 10) I Haven't experienced bad culture shock so far in Latvia.

Good culture shock is that Latvian people are respectful to nature and love green.

In japan it is so rare and difficulty to pick up mushroom or berry in forest and I think most Japanese people prefer going shopping to spending slow time at countryside.

- 11) At grocery store, post office, bank or restaurant, Latvian people don't hurry their own work even though a lot of customers wait in a queue.

- 12) しょうゆ仕立ての和風のスープを作ったのに、サワークリームを入れて食べているところをみた時。

- 13) Culture shock is a feeling which you feel when you are in the other place from your home country or city and you encounter something you have never experienced.

I have experienced culture shock many times in Latvia.

- 14) Culture shock is a big surprise for you when some unbelievable things happen as usual thing in different countries away from your home. It could be good/bad for you but you can get used to it. I would always like to possess our Japanese way of thinking but happy to learn from other countries/cultures too.

I have experienced culture shock many times in Latvia.

14) Culture shock is a big surprise for you when some unbelievable things happen as usual thing in different countries away from your home. It could be good/bad for you but you can get used to it. I would always like to possess our Japanese way of thinking but happy to learn from other countries/cultures too.

I have experienced when I was in England and in Uruguay.

15) Japanese have "YES and NO"(please feel my mind)

but another words have only "YES or NO"(please take my mind)

16) Not really as I'm used to living abroad.

17) I would say it is a feeling such as being amazed or confused when people live in a new culture.

Yes. For example, I am confused because the rules/regulations are sometimes ignored here (only in my workplace??).

18) Almost there are no cultural shock, because before I came here, I thought everything is possible to happen in Latvia, because Latvia is so far from Japan and culture should be different.

But for good meaning, in Latvia, the gap between students and professors is nearer than Japanese one, and studying is more practical like many presentations, homeworkers... And also more talkative; there are a lot of conversation in classes. Further, some traditions are really interesting; giving flowers, Easter festival, or other events.

19) Culture shock is something that you do not understand for the first moment of situation then realize that it is far different from your own culture. Culture shock I had here is, when it is raining, car driver do not care of passengers and just splash into the puddle. I see passenger trying to be careful with cars and the puddles, but in Japan, not the passenger but the car driver make sure that they do not splash into the car in front of passengers.

20) Culture shock is a sense of confusion or discomfort with an unfamiliar idea and custom. I experienced it when I saw Latvian people made public demonstrations of affection.

21) 生活習慣や考え方の違い

(ちょっと答え方に自信がありません)

14. How frequently do you usually access online news information? (Please rate these statements)

You use news websites in Latvian

Very frequently	1		4.8%
Frequently	0		0%
Occasionally	7		33.3%
Rarely	2		9.5%
Very rarely	5		23.8%
Never	6		28.6%

You use Latvia based websites in Russian

Very frequently	0		0%
Frequently	1		4.8%
Occasionally	0		0%
Rarely	0		0%
Very rarely	4		19%
Never	16		76.2%

You use Latvia based websites in English

Very frequently	2		9.5%
Frequently	6		28.6%
Occasionally	6		28.6%
Rarely	3		14.3%
Very rarely	2		9.5%
Never	2		9.5%

You follow international news services(Euronews, CNN, BBC or others)

You use international Russian news websites

You follow Japanese embassy newsletter

You follow news flow about Latvia

You follow news flow about Japan

You use Google translate to get information needed

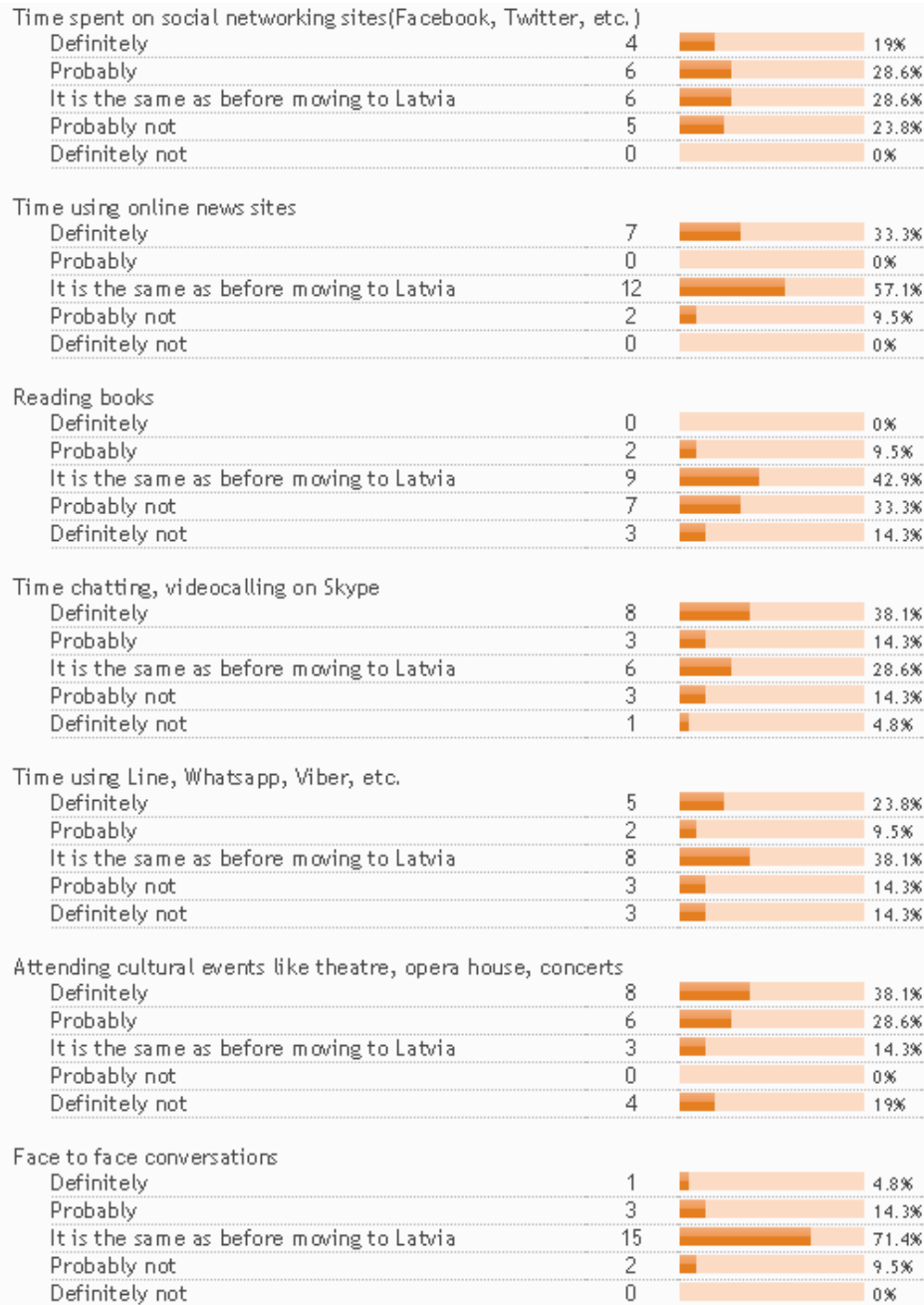
15. Since you moved to Latvia has the time increased you spend doing these things?

Accessing internet on PC, laptop

Using smartphone, tablet

**16. Where you would seek information in case of unexpected major emergency?
(Flood, fire, storm or similar situations)**

- 1) My husband, Internet news and Japanese embassy in serious case.
- 2) Japanese Embassy, or family.
- 3) from friends, acquaintance who are frequent in Latvian, or the online news
- 4) Japanese embassy
- 5) radio
- 6) The internet if available, if not the embassy
- 7) By colleagues, public media source, information from the embassy.
- 8) Embassy website.

Local web site

Local physical information board

9) Call my husband or my local friends.

10) First, I seek information from Japan embassy in Latvia.

second, I check the local TV or News and ask my local freinds what is going on.

11) Japan Embassy

12) ラトビアのニュースサイト

13) I have no idea right now, but maybe I would rely on Japanese embassy or my Latvian friends.

14) Yahoo Japan, NHK website

15) i call my team manager when hopen something. or myself.

16) Information from the Japanese embassy and the government of Latvia

17) probably will check Facebook as there is someone who always up some information regarding accidents in Riga/Latvia. Or will try to contact with my colleague or the Embassy of Japan.

18) Internet

19) First would be the TV and the same time news site, then follow the updates on facebook/twitter.

20) I would try to obtain information from the website of Japanese embassy, Latvian news websites, and my friends and acquaintances.

21) テレビ、インターネット

**17. Have you lived in other foreign countries before moving to Latvia?
(Please write countries and duration of your stay)**

1) Philippines 1 month

Maldives 2 years

Switzerland around 1 year

2) USA

3) no

4) 7 years in shanghai china

5) No

6) UK 7 + 2 years

Switzerland 3 years

7) The United States, less than a year / Poland, a year

8) Canada/4 months

Australia/6 months

9) UK for 5 years.

10) Never

11) Never.

12) ドイツ (1年)

13) No.

14) Malaysia (7 years in total)

England (2 years)

Thailand (3 & half years in total)

Uruguay (3 months)

15) korea 2week 3times

china 3week 2times

vienam 3week

brazil 3mounth

italia 2year

poland 1 year 6 month
16) Moscow 04.2006-03.2007

Tashkent 02.2011-02.2013

Galway(Ireland) 04.2013-10.2013
17) 1) eight years in Hong Kong

2) one year in UK
18) Just visited some countries for sightseeing. (Korea, Australia, America, Hong Kong, Austria, Hungary, and Slovakia)
19) France for 2 years, Australia for 1 year.
20) No.
21) ありません

18. What is your duration of stay in Latvia?

Less than 3 months	1		4.8%
3 to 6 months	3		14.3%
Over 6 months/less than a year	4		19%
Over 1 year/less than 2 years	5		23.8%
2 to 4 years	7		33.3%
More than 5 years	1		4.8%
Total answers	21		

19. How long are you planning to stay in Latvia?

- 1) I'm considering a lot and not decided yet.
- 2) 2-3 years
- 3) Since 2014, January till 2015 February. I'm not living in Latvia any more.
- 4) i have no idea.
- 5) as long as possible
- 6) Until summer 2016
- 7) Now, time for getting used to. Unknown.
- 8) I'm not sure, but at least for more than 2 years.
- 9) Probably for good.
- 10) only for 2 years.
- 11) For 2 years.
- 12) 今年の末まで
- 13) 1 year.
- 14) I am expecting myself to be in Latvia for 3 Months.
- 15) i dont know it
- 16) At least 4 years
- 17) will stay until June 2016 (four years)
- 18) 2 months (Until 28th June)
- 19) less than 2 more years.
- 20) I am planning to stay in Latvia for 10 month.
- 21) おそらく一生ですが、数年おきに海外へ住んだり、ラトビアに住んだりすることになります。

20. What is your reason for moving to Latvia? (many answers possible)

Other answers:

- family
- good environment
- Spouses work
- Job offer for my husband
- 夫の仕事

Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar tūrisma aģenti Čiho Muto (Chiho Muto)

2015. gada 6. maijs

1. When you moved to Latvia did you have any surprises about the way people do things?

Chiho Muto. The biggest surprise could be the difference when I speak to people in English or Latvian. If I talk to them in English, then no smile, but in Latvian with just a few words, a super lovely shy smile will come back to me. I am already used to the difference between Japanese and other countries more or less. so I don't have any special bad feeling about that towards Latvia or people here.

Is there anything you didn't like here in the beginning maybe cultural values?

Chiho Muto. I am already used to the difference between Japanese and other countries more or less. so I don't have any special bad feeling about that towards Latvia or people here. I cannot recall anything else at the moment. Maybe. Not sure.

2. Are there any cultural aspects from Latvia which you are trying to adapt or would like to adapt?

Chiho Muto. I really like Latvian handcrafts, dance, costumes and so on, and I'm trying to learn them. I am always going to Kalnciema or Brivdabas market to see if there is anything new from crafts.

3. Do you consider Latvian, Japanese and local Russian cultures very different from each other?

Chiho Muto. Things are different of course, but the culture of communication and value could be similar. For example, shy, distance between people, "honne" and "tatemaie".

I'm sorry can you explain a little about those things?

Chiho Muto. "Honne" is when you think something, but you don't say it openly and "tatemaie" is when you are different at home and public maybe. You hide what you actually think.

And you think it is similar with people in Latvia?

Chiho Muto. Maybe, but just a little with Latvian people. Russian people are more friendly and direct in a good and bad way. They sometimes could be more offensive for Japanese. First contact is very welcoming and with a huge smile, but afterward they can be too curious and maybe loud even. I cannot judge about everyone though it is just my experience.

4. With whom do you prefer to spend more time(locals, other expatriates, Japanese)? Why?

Chiho Muto. I prefer to spend times more with locals especially Latvians, but, of course, interested to hang out with international guys. Because it is nice to share different experience and how things are in other places.

5. What is your attitude towards Latvians or Russians?

Chiho Muto. My attitude towards Latvians is super friendly because I'm trying to accept Latvians how they are, even though, different from Japanese. For Russian people, sometimes I feel annoying and wanna ignore a little bit.

Sometimes there are Latvians who is strongly interested in Japanese culture or just wanna talk in English because they have less opportunity to talk in English, they are too much asking questions or typical questions then I feel the same as towards Russian people.

6. Have you had any misunderstandings whilst in Latvia in terms of communication with locals?

Chiho Muto. I have a bad memory. so I don't remember at the moment. Sorry.

7. Have you ever felt stressed out in Latvia or maybe disoriented?

Chiho Muto. Sometimes people just STARE at me with big eyes! I feel very uncomfortable...and also sometimes people say “Ni hao” Chinese for “Hi” or “Hello”. It is unacceptable for me even though I understand that there are a few Asians in Latvia though.

8. What are the problems you have faced since you came to Latvia?

Chiho Muto. Hmm for me everything was very smooth, getting used to and getting know life in Latvia. Because I have a local husband so I don't' need to get all information by myself, like public transportation, shopping, anything. I was just with him all the time and a little by little

I get to know everything here how I can do and now I can do everything more or less alone even info is only Latvian.

9. Are you happy with Latvian or Russian perception of Japanese culture?

Chiho Muto. Some of them is really just stereotype and typical world wide imagination of Japan. Of course, it contains half true but mostly exaggerated. For example, I don't read that much manga(comics), I am not into it. Japanese people are said that we cannot say "No", but, no! We can just very, very, very politely say "No", maybe not directly, but like "daijobu". It means "no problem", "no worries", but depends on a situation it is said.

Do you think people in Latvia understand that?

Chiho Muto. Actually most of the people just prefer to say things directly, but it depends on the situation and what is the conversation about. If I talk about food then my husband prefers that I say things directly.

10. Have you had enough opportunities to express your cultural values maybe at home or local friends?

Chiho Muto. Surely of course at home daily about food, culture, small things. About kimono, tea ceremony, flower ceremony which many foreigners know as typical Japanese culture, usually we don't have those skills except some people. Origami also I can make a little bit, but not good enough to show someone. When I was a kid, I had chances to do those culture stuff, but not anymore when you grow up and work. But of course if I have an opportunity, I am willingly to share and introduce something Japanese.

11. How do you act in situations when you partly don't understand what is expected from you?

Chiho Muto. I just sometimes freeze maybe, sometimes I cannot hide those feelings, but tend to hide with a normal smile I guess.

Any particular situation?

Chiho Muto. I can't remember now.

12. How do you cope with people who don't understand you cultural values or how you react?

Chiho Muto. I prefer to talk a lot because I want to know the reason why, but in the end I'm the way I am and the person is the way he or she is. And also depends on topics, if topics is very interesting in for me or my field which I work or and I study, of course, I try to discuss more and try to persuade maybe.

13. Please describe what do you do on your spare time, do you attend courses, cultural events?

Chiho Muto. Latvian handcrafts, movies, going out with friends for cultural events, etc. Not so much Latvian movies because I really need subtitles to understand and biggest problem is that there are no subtitles, even though, the movie seems nice, but my husband sometimes help me a little bit with that.

14. When someone is rude towards you how do you react or cope with that?

Chiho Muto. I don't wanna create and get involved in bad situations here especially outside of my country, so I just ignore with a nice smile. For example when somebody is talking loudly on the street I just pass by.

15. What is the first thing you do when you miss home?

Chiho Muto. Make Japanese food and write to my friends in Japan and also I talk to my sweet Latvian husband.

16. How do you react when you are unable to explain you feelings to your conversation partner?

Chiho Muto. I will try to explain in different way and with examples or.

Why these situations happen?

Chiho Muto. Mostly just language problem I think.

17. Describe your attitude towards meeting with locals and opportunity to get to know something about their culture?

Chiho Muto. I am very positive about that. I like to see and know new things so willingly to learn that.

18. What do you do when someone doesn't understand what are you trying to say?

Chiho Muto. I think I already said that before....

19. Are you able to express your thoughts and opinion without worrying to be embarrassed?

Chiho Muto. Yes, I can and no worry about that with close people, but not new people with different background. Not worried, but I need more effort to make new people understood in general.

20. How would you describe an interaction between different cultural groups in Latvia?

Chiho Muto. I think Latvian is like a fox. They don't like Russians, but they are smart and know that is good to know the Russian language. Russian people is more simple I think. They are more simple mind like they do and say whatever they want or they feel simply.

How about young Latvians who don't speak Russian at all?

Chiho Muto. They are not smart enough because here if you want to do business or it depends on the profession, you need it more or less.

21. Whom do you rely on when you need help or advice?

Chiho Muto. I think my husband would be in first place or his family.

22. How do you feel when somebody is trying to correct your pronunciation?

Chiho Muto. Honestly, it is a bit bad feeling. a bit ashamed feeling as well. But totally depends on who tell to me and how they tell to me.

23. How would you describe culture shock in your own words?

Chiho Muto. You put sour cream in the soup. mainly about those food culture stuff is more culture SHOCK for me. Sushi with cream cheese is unacceptable.

24. What could be done from the state, local council or NGO's to help you feel more comfortable here?

Chiho Muto. Immigration should give more info to live in Latvia because there is the first and only place which expats need to go to live here.

25. Have you encountered any stereotypes?

Chiho Muto. Latvians are shy, but Russians are alcoholics very curious sometimes and talkative. Partly true, but not always.

26. Are social media and smartphone more important for you since you moved to Latvia?

Chiho Muto. Definitely because in Latvia there are more WiFi spots everywhere so tend to use more. Also, I am working for tourism here that's why.

27. Last question for today. Can you describe your first contacts with locals, how would you describe the way they communicate?

Chiho Muto. They ignored me, didn't look at me even, they just talked to my husband in Latvian. But then after a while maybe they started to ask questions and talk. It takes time with Latvians.

Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar japāņu valodas skolotāju (anonīms)

2015. gada 7. maijs

1. How are you feeling in Latvia, is there anything that you are surprised with, like the way things are done?

Well, I am a school teacher so mostly I am surprised about the organisation in school I work. Maybe not so much about colleagues, but definitely about kids. I worked in Poland before so I think here they are better organised than there, but they don't like to be given tasks at all, that was a surprise for me. In Japan, it is much more easy to deal with pupils.

2. What do you think about the Latvian perception of Japanese culture?

I'm already used to it mostly. Just I can't get used to that people absorb many things from Internet. Then some things what they find out are actually not true or just half true. Especially when it is something political about Asia when they don't have any clue about those things. Then they mix up Japan with other countries and that makes me a little worried.

3. How about stereotypes have you experienced any?

Well, maybe that I get sometimes stereotypes about Chinese people.

What do you mean?

The people here often confuse and say something that is about Chinese culture or other countries near Japan.

How does it makes you feel?

Well just sad a bit, but I don't get angry about that anymore. In the end, all Europeans also look a little bit similar for Japanese maybe.

4. How would you compare Japanese culture and culture here?

Hmm, I think Japanese people are really more group thinking. Not that much as Chinese or Korean, but definitely more than here. People in Latvia have more freedom of choice to choose to do whatever they want. In Japan, it sometimes depends very much on family status and we always try to keep harmony.

What do you mean by harmony, how is it between Japanese?

Well at work boss is always right and employees have less opportunity to express their way of thinking sometimes even blindly following what the boss say. And to influence things they need to very politely imply to boss that. Then he would take the decision. Here is different I can always talk more directly to colleagues and school principal. I wasn't used to that in beginning.

Is it only at work or also between normal people?

Yes, when we talk to each other we always try to make things not so bad as they are or we would not say "No" directly. That can be bad manners. That is to make more harmony and not to make someone feel bad. It can be good and bad. I think here people can think that Japanese are lying, but we just try to not to make someone feel bad.

5. How about cultural values, are you trying to adapt something from here?

I don't really know about that. Well yes, as I said maybe more direct approach than it could be in Japan.

Is there something very different?

Hmm in Japan people tend to make groups on their status very much, but here I think more democratic, more different people sometimes come together. It is also good and bad, but it is in our history. I like to read about history sometimes. Also, I think here not enough Japanese cultural activities at school on weekends. We do that on weekends in Japan, here it is mixed up during weekdays and I think it affects time children at school spend actually for studying. Sometimes too many events during the time when should be lessons.

6. Have you had any surprising or unusual experience here?

Oh, maybe shop. The shop staff made a mistake with the price so I end up paying a higher price for some things. After I realized, I went back to ask to change or compensate, but staff denied everything. In Japan that would never happen. Customer is always right and you can get compensated for that even. He was being quite rude and didn't speak English very well. In Japan, we use Twitter for this very much, but both ways customers and shopkeepers too. Sometimes shopkeeper complains about bad customer also without saying his name. Customers mock shopkeepers if they do something wrong so they are very scared to make bad service. It is called "bakata", "baka" means stupid that is why "bakata" to fight stupid people, politicians and so.

7. Is language barrier a big problem for you whilst you are here?

I think, yes. Sometimes difficult with my colleagues other teachers because they don't speak English well and my Latvian is still, "mazliet, mazliet!". It could make easier with my pupils also. But I am still learning at the moment.

Oh, yes on survey you said you attend language classes!?

Yes, I do, but I don't think it is very good. Because teacher speaks only Latvian or Russian, very little English. All my class members are mostly Russian or Ukraine. When I am asking some things nobody can explain very well, so struggling sometimes.

8. What do you do when you miss home, Japan?

My home is here now, but I would not say that I miss Japan so much because of my experience there.

But you have friends family there, right!?

Yes, yes then of course I use Skype and chat to them. Skype is important yes.

You said you had some experience in Japan that is why you don't miss it.

Well, I don't want to go too much in details.

Oh, I am sorry.

It is ok. But sometimes in Japan there is accent discrimination sometimes depending on where you are from especially in large cities. Countryside people there are more open there for foreigners and here too in city maybe little hostile towards each other. Not even just accent but also other differences people tend to make groups and at schools there that is a big problem usually group mocks someone in class. Here I haven't noticed that much.

Do you like to go travel around Latvia?

Yes, but I have been to Sigulda only and people there are more or less the same. But maybe more easy to talk to especially young people because they like to practice languages.

Oh, I forgot, yes I use Youtube to remember home I watch videos sometimes.

How about food Japanese I know, say that is very important to remember home?

No, not really, I am really used to Latvian food.

9. How about talking just to regular people here, any differences for you?

Well yes for us it is quite different. We change our way to speak when we are at home, work or depending on status. Here it is more or less same with everyone for me. In Japan, we prefer strictly that senior is right to keep order.

10. How would you describe differences between Latvians and Russians who live in Latvia?

I don't go out that much I don't have so much time. Only language classes maybe there is mostly Russian people. I think they are shyer than Latvian. No huge differences maybe. Totally depends on language knowledge. Latvian people are very pleased that I try to speak Latvian. In Japan, it is a big surprise that someone can speak Japanese.

11. Do you like the culture here?

Yes, I like very much cultural events at my school and chorus singing in song festival.

How would you describe the culture here?

Here people have a schedule for everything and everything is mixed up private things and work life. We don't have that in Japan I am not used to that that much. From students here there is very strong confidence what they do by themselves very individualistic. Japanese are more organised here no group thinking. Also good and bad because sometimes blindly follow the opinion.

12. Are you speaking more directly here with people?

Not 100%, but more. I will still keep some information for myself.

13. How are people here in general?

Well, I think especially what I see from my students that they are very different from each other. Very individualistic maybe I can say because they do whatever they want mostly and I am surprised that 30% doesn't try at all at the classes. In Japan, there is huge pressure from parents and family to attend university after secondary school, but here the kids don't think about that too much. Well, some do, some don't.

14. What do you think about learning Russian or Latvian?

I study at language class and I meet a lot of Russian people so actually both languages are important if you live here.

15. Have you had any conflicts or misunderstandings when talking to local people?

Not really, not me personally. But at my school some students have a very bad opinion about Russian people. Maybe because of history I think. We have different students, but t daily

basis there are no conflicts because they are learning a lot of languages and our teachers are from different countries.

16. Have you noticed any similarities between the way people communicate to each other here and in Japan?

Hmm, could be similar that people are very calm, but not always sometimes seems aggressive on the street. I am scared to get involved in problems so I just keep calm in these situations and try to avoid. But people are less aggressive than in Poland or Ukraine.

17. Have you heard any stereotypes about Latvians?

Oh, not really. Ah, there is one maybe. Latvians will be very reserved and will not talk if they don't speak English. Actually sometimes people are very curious here and want to know many things, even though, their English is bad. So they will try to talk anyways.

How about Japanese?

That the eye contact is bad always. It is not like that all the time. But eye contact will mean that you are having a very, very serious conversation with someone. Like we have eye contact now it would be normal in Japan also.

18. What do you do when you have problems to explain your opinion to someone?

Well, I just leave it and become surprised a bit. If I ask directions on the street it is a problem sometimes because not everybody speaks English.

19. What would you say that many Japanese who live in Latvia say that people here don't smile much?

I am not surprised I agree with them, could be because of the weather here... People also don't greet each other so often even if they know me.

20. Anything you would like to add at last?

Now I remember. I am surprised here that people don't give money each other in hands. You sometimes just put on the table. Some kind of superstition. In Japan, it is a must and it is a nice gesture.

Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar Šotaro Hattori (Shotaro Hattori)

Ķekavas futbola klubs "Auda"

2015. gada 8. maijs

1. You are not here for too long, right?

Shotaro Hattori. No, no just a few, just 3 months or so.

2. I would like to ask when you came to Latvia was there anything that you were surprised of? Maybe with the way things are done here?

Shotaro Hattori. Yes, I was quite surprised that Latvians are very nice like they are very kind. They don't talk to me if there is nothing to talk about, but if I go to talk to them, they will definitely reply, like, if I ask people where is Maxima, 100% they will tell me, nobody, will ignore me. They will answer me nicely, kindly, this is the way you should go...

Even if they don't speak English?

Shotaro Hattori. Yes, even if they don't. So this is really good.

3. And how it is with your teammates, you have played abroad different places, how can you compare it?

Shotaro Hattori. Yes, I was in England, Uruguay, Thailand and Malaysia and now Latvia, yeah! Every country is different in England is different you must speak English, but people expect you to speak English in the local accent. I was in Leeds and I was expected to speak in West Yorkshire accent(laughing). Well it was ok because I was young I learned fast, in Uruguay nobody speaks English so you must speak Spanish, so I picked up a bit, in Thailand also you must speak Thai. But in Malaysia people do speak English so you don't really need to speak English.

4. And how about here are the guys forcing you to speak Latvian?

Shotaro Hattori. No, actually everybody speak English here in Latvia and nobody is expecting me to speak Latvian. So I just say, "labdien", they are very happy, you know, I only said hello and that's it.

So where did you learn these phrases, from your teammates?

Shotaro Hattori. Yea, and I go to a restaurant every day and there is an old woman and she teaches me every day.

So you have small talk with her?

Shotaro Hattori. Yes, I do almost every day.

5. Do you think that Latvian and Japanese cultures are very different from each other?

Shotaro Hattori. This is a funny question because Latvia and Japan is totally different countries and different part of the world, but I believe there is something in common in character or characteristics. Not the culture, but maybe the way you think, the way you feel. Because Latvians have had hard times with Russians and history. Japanese are not outgoing, quite shy and you know, I feel something similar, not aggressive. Like in Uruguay people always try to. All the thing you think about how you make somebody irritated. If you are a team boss trying to go to training and how you are going to hit somebody's head without getting noticed. So you do something stupid, but in Latvia nobody does this.

But was your teammates younger or same?

Shotaro Hattori. No, it is not about the age, it is same.

6. Alright, are there any cultural aspects from Latvia which you are trying to adapt or you would like to adapt?

Shotaro Hattori. Not really about culture, maybe just language... I am trying to learn a little Latvian because I am in Latvia so why not. Actually before coming to Latvia I was thinking to learn Russian so that I can use in many countries. So it is good for my future, for my football career I can communicate with more people. But maybe "Auda" is a Latvian club, there is no Russian.

No one at all?

Shotaro Hattori. No, never nobody speaks Russian, so I have heard things about what Russia did to Latvia and people around me there is no Russians. But maybe because of location. Just "Auda" is a Latvian club so I don't get the opportunity to speak Russian with people. So just trying speak Latvian and forget about Russian. I will learn it when I need it.

7. How about your free time how do you spend it?

Shotaro Hattori. Well maybe just once a week I go to the capital. But all I do is just training and eat and sleep, and that is good enough for me now.

8. Ok, maybe this will sound weird. Have you felt stressed out or disoriented about something whilst in Latvia?

Shotaro Hattori. Like racism?

Maybe not really racism, but just about the environment around you that it is not familiar?

Shotaro Hattori. No, not really! I always like to get something new and to stay in Latvia and Kekava is something new. So I always enjoying myself adapting to the new environment and now I am adapt, I am ok with this environment and there is nothing around here. But I am here for football I don't do anything else it is good for me and it is the main thing for me. And i have got a day off every week if I want to have a drink or go to party to see my friends I can do it once a week maybe I can go to Riga once a week so it is ok.

9. And have you had any misunderstandings when you communicate with locals?

Shotaro Hattori. Definitely yes(laughing)! Ah, like ok, one example. If I go to restaurant and I wanted to have a pork steak and I ask, but they don't understand. Then just chicken came up. That is how I learned word "vistas".

10. And as you said maybe racism or stereotypes, have you had this experience?

Shotaro Hattori. Maybe, but I don't really care about it. It is normal it is natural to have this kind of things. For me, this is nothing because I experienced racism in England and Uruguay. Sometimes people look at me here, but you know they never seen Asian people in Kekava so it is ok. Never saying anything. There is no negative feeling they are just surprised. They might be surprised, but there is nothing that someone says. No positive or negative feeling. Like in England, someone look at me and say:"Yo this guy is from China"! I don't like it, but here people surprised so that is fine with me.

11. What are the problems in general you have faced in Latvia, like getting around?

Shotaro Hattori. Nothing, no nothing. Yes, communication sometimes difficulties, but I still enjoy trying to tell or express what I need. I try to speak to them because they try to understand me. This is actually fun I like it. Trying to get understand.

12. And do you miss Japan or place you call home because you have been to many countries?

Shotaro Hattori. Yes, maybe Japan and Malaysia... I always do, but this is my life and I chose to live this way.

What are the things you do when you miss home?

Shotaro Hattori. Oh, I do nothing. Maybe I drink miso soup, nothing special for me.

13. Are you happy with the Latvian perception of Japanese culture?

Shotaro Hattori. Well, that is fine sometimes they think only about comics and “Manga”, all these things. I don’t like “Manga”, but it is one good thing about Japan. Well like yesterday one guy came up to me at the training and said:”Hey, Sho, tell me who is the best “Pokemon”?!”(laughing) So it was popular many years ago I just say “Pikachu” because “Pikachu” everybody knows he is the best and he is funny.

How about traditional culture, have you had any discussions?

Shotaro Hattori. No, not really! People talk to me about “Samurai”, some people misunderstood and think there is still “Samurai” in Japan. Obviously there is no real “Samurai” in Japan. I don’t know much about that. When people talk to me about that I am telling them t be careful... I have sword in my room!(laughing)

14. And how about the jokes here?

Shotaro Hattori. Well, we joke around every day and we understand everything most of the time.

You don’t consider Latvian jokes too sarcastic?

Shotaro Hattori. Aha, I like it! I like to joke around and I think it is one good thing to get close. It is important to joke around.

15. Have you had a situation when somebody is rude towards you here?

Shotaro Hattori. Rude?! No, not really. Well, people always smile at me because I smile. I think Latvians smiling every day. I say, “čau, sveiki”! Then they smile at me.

16. What is your attitude towards meeting local people and to get to know their culture?

Shotaro Hattori. Definitely positive, I am just waiting for the opportunity!

Don't you have enough opportunities?

Shotaro Hattori. Just enough, just enough, because my main thing is football. So it is just about enough.

17. Are you ever worried to be embarrassed when talking to locals?

Shotaro Hattori. No, not really. If it happens I prefer people telling me the right thing...

18. How would you describe the interaction between different cultural groups in Latvia, between Russians or Latvians?

Shotaro Hattori. Well, I heard bad things about Russians, but it is not from one single person. Few people say the same thing. Even from “Auda” is Latvian club and I can feel they don’t like Russians. Yes, they do respect, but Latvians think a lot different, they are different than Russians. I know that many Latvians dislike many Russians. One day we went out and one Brazilian guy was telling:”this place is ok, but there are places where Russians go...” But you know all the players don’t want to go there. I thin If they don’t like they don’t have to go there.

19. Have you had situations when somebody is trying to correct your pronunciation, how do you feel about it?

Shotaro Hattori. Yes, yes it is fine I just want to learn!

20. Have you had culture shock, maybe not here, but you have been travelling a lot?

Shotaro Hattori. Yes, it was a huge impact on me because everything was different how I grew up. And I grew up in Japan and Malaysia then moved to England and I was sixteen and I was by myself, not good English and everybody was expecting me to speak English in West Yorkshire accent... Then racism and these things. I am not sure if it was culture shock because I was so young and I didn’t know anything, I was protected by my parents so I was under their control. I knew it was obviously different environment, but I got used to it.

21. Do you think that there is anything that can be done from government or local council to make you feel better, to promote cultural activities?

Shotaro Hattori. In Latvia?! Might be good if there is I might go. I guess culture is something deep and cannot be learned in one hour. I prefer meeting people rather than going to this kind of events. I prefer this kind of way.

22. Have you heard any stereotypes about Latvians?

Shotaro Hattori. Maybe beautiful girls!(laughing)

Where did you hear this, from your teammates?(laughing)

Shotaro Hattori. No, I had a friend who played in Latvia before. He is in America now and I was talking about Latvia. He told me that Latvian girls are very beautiful. This is one thing. And after I came to Latvia someone asked me about Japanese girls and I said they are nice. But it depends on I think they are both nice. (laughing)

23. How important for you is Internet and smartphone to get in touch with your friends?

Shotaro Hattori. Yes, very important to talk to family, friends, agents in long distance. I don't have local phone card I can just use Viber, Whatsapp, maybe because I don't have so many local friends. The internet is very important.

What would you do without it?

Shotaro Hattori. No, I need it definitely!!!

24. And how about getting around, for orientation, is it necessary for you to have a smartphone?

Definitely better to have, but it is not necessary. Maybe I just take a photo with a map and then I go where I need. It was difficult at the first time, but the town itself is not that big, so even if I get lost I just speak to people then I just speak to people and tell them: "please show me the way!?" And they will do it.

25. Describe your first contacts with locals how would you describe communication?

Shotaro Hattori. Well it was, I felt it was a little different from England, Malaysia or Uruguay, or other countries. Maybe because "Auda" is not a big club so there are not many foreign players coming in and out. So there was no one coming to me in beginning, but when I started to go to them and saying:"hello, my name is Sho!" Then they say:"hey, hello, where are you from?" And you know that is how started the conversation because most of them can speak English. For me nobody came for first contact, but when I go to them it is ok we make friends quickly. You just need to shake hands and say hello! After it is easy. There is no wall between you and Latvians, I guess...

26. Maybe you have any comments what would be a difficult thing for Japanese people?

Shotaro Hattori. Definitely language, if you don't speak English at least then it wouldn't be easy. As long as you can speak English it is fine. But people are friendly. I think Latvia might not be the country for me to stay for long time, but for the short term it is a definitely nice place.

27. Would you like to stay here longer if you get your contract extended?

Shotaro Hattori. Not to stay, but to visit friends and come here would be nice.

28. What would you say about eye contact for Japanese people?

Shotaro Hattori. Well maybe I have been away from Japan for a long time, but I personally think it would be disrespectful to not to look into your eyes. But for Japanese sometimes it is normal. Like in Thailand if you are talking to someone really big like club president or politician, you should never look into your eyes. In Thailand, you definitely cannot do this.

29. And how about saying "No" directly to Japanese? I have hear that it might not be good... Or just saying things directly...

Shotaro Hattori. I think I am more on your side, but... Hmm, difficult question. Maybe you don't say yes or no, but you expect the other person to understand. Or if you are worried... But the other guy thinks no so you just expect to understand, so there is no fighting or argument. This is what you need, you need to understand without saying.

30. Is it because of group thinking you try not to create conflict?

Shotaro Hattori. Yes, you try not to be individual, more collective. When you teach kids if you are a teacher you say kids to be same as others... Maybe in Europe teacher says kids to ask what they want.

31. Is it good to be unique in Japan?

Shotaro Hattori. It is good to be unique in Europe, but people in Japan expect you to be same as others. If you are not same, if you are unique then you will have to be worried about it. You have to not to try to argue, keep harmony.

32. Oh, I wanted to ask about the team playing in Latvia and in Japan, you said it is important to keep harmony? Are there many good individual players in the team in Latvia and how about Japan is that good?

Shotaro Hattori. I have never played in Japan, but I know about Japanese football. Just like the way people the team as itself is more important than the individual so you are expected to pass the ball in the way that everybody is thinking so there is no unique players. So in Japan there is no unique players, you are expected to pass the ball then you pass the ball. If you choose to shoot or you choose to go by yourself there is a risk and head coach will not like it. In Japan there is not going to be Ronaldo or Messi, never come out of Japan I am telling you.

How about Japanese players in Europe?

Shotaro Hattori. Yes, like Uchida, Nagatomo they are not individual players. They know what they can do and they will adjust to the team. Definitely they are good and they know what to do, but they are not individual like Ronaldo or Messi.

Here you can take that responsibility and nobody will talk about it if you make a mistake it is your own risk. If you score a goal it is all yours. In Japan, you make one mistake everyone will talk about so you don't take so much risk.

33. You have any comments about all that we discussed?

Shotaro Hattori. Hmm, I think Japanese language is unique, so much different from English, where is German, Spanish or European languages they have something in common, including Latvian language. For Japanese it is very difficult to learn other languages because it is more unique.

Ok, thank you very much it was really good to find out these things.

Shotaro Hattori. My pleasure, you are welcome.

Fokusgrupas intervijas transkripts “Ohana-mi pikniks”

2015. gada 10. maijs

Joshijuki Sasaki(Yoshiyuki Sasaki) ierēdnis

Kaho Terozono(Kaho Tarrozono) LU studente

Kakuija Horikoši(Kakuya Horikoshi) RTU students

Majumi Sasaki(Majumi Sasaki) mājsaimniece

Misato Azuma(Misato Azuma) LU studente

Tatsuya Nanjo(Tatsuya Nanjo) LU students

1. My first question would be about your first impressions when coming to Latvia, was there anything surprising for you, communication or surroundings?

Kakuya Horikoshi. At first I think it was too cold. (all laughing) Yeah too cold comparing with Japan because it is about ten degree differenc between here and Japan. And I arrived at night ten or eleven. So I really think, it was really cold. This is the first one.

2. But maybe you have something about local customs?

Kakuya Horikoshi. Ah yeah, at shops, when we pay something then shop staff don't give money in hands, but give back charge on tray. At that time in Japan we take charge to customers hands, but in Latvia they put it on tray or some kind of table.

3. And maybe you have something to say about the way Latvian people speak? Like me I am very straight forward about things...

All laughing.

Kakuya Horikoshi. I think Latvian people use “ra”, “rr” sound to say letter “r”. That sounds strange for us, but now it is ok, at first I thought it was something strange.

Misato Azuma. Hmm, around “Maskavas forštate” Russian people talk to us, to me in Russian and this is, yeah... They thought I must speak Russian because I'm looking Asian, so I confused.

4. Do they think that you must speak Russian?

Misato Azuma. Ah, yeah. Must speak Russian. They may think I might speak Latvian, but I must speak Russian. I don't know the reason why...

5. How about Latvians?

Misato Azuma. Mmm....

Kakuya Horikoshi. Mmm, I think they really like Japan, just my opinion, but I think they really like Japan and they are really interested in Japanese culture like kimono, "manga(comic books)". Especially "manga".

Misato Azuma. I have heard that Latvians never smile, but it is not true, yeah. I found that.

6. But how about in shops or tram?

Misato Azuma. Ahh, yeah...some shop workers some of them don't smile.

Kaho Terrozono. I think many of them don't smile, but you just have to be nice.

Mayumi Sasaki. Yes, If we say "paldies!" then they smile

Everybody. Yeah, yeah(little laugh, they smile.

Misato Azuma. Yeah, especially when we talk Latvian then they smile.

Would you say that Latvians are a little shy?

Mayumi Sasaki. Mmm, yes I think Latvians are shy, reserved people, but I like such kind of people rather than Americans. I belong to International Women's Club it is an activity group that there are a lot, many ladies from many countries. Including USA and many European countries. Especially Americans, they are talkitive, like chatting and ask questions: "Why do you think so, why do you think so?"(laughing) I am a little bit scary.

7. It just makes you scared or makes you confused also?

Mayumi Sasaki. Yeah, sometimes they ask me difficult questions. For example about religion. It is difficult to answer for many Japanese because many Japanese don't have a particular religion. Latvian people don't ask such kind of questions of course depending on the people. Complicated, too much private questions, I think.

8. Can I mention the thing you said in the survey, Misato?

Miasato Azuma. Yes, ok.

You said you were surprised that people in Latvia show their feelings in public, how it is comparing with Japan?

Misato Azuma. Oh, yeah. I was surprised Latvian couple kissing or hugging. (Everyone laughing and agreeing)

Mayumi Sasaki. Are they Latvian?

Misato Azuma. I'm not sure, but they speak Latvian.

Kakuya Horikoshi. Oh, yeah in Japan it is impossible. (Everyone laughing and agreeing)

9. And how about students, how you compare studies in Latvia and Japan?

Tatsuya Nanjo. I think there is not so many homework comparing with the Japanese university, but the quality or difficulty of one task is so hard I think. For example when I was in Japan the hardest task was like 2000 word report or something, but in Latvia this Tuesday I wrote like ten or twelve pages essay for just like class for second graders for Bachelor programme. Comparing with Japan is so difficult. That is my first impression about the university.

Kakuya Horikoshi. I think the Latvian class is more practical, Japanese is more theory, there is a lot of theory class. In Latvia English class is so much practice, need to make conversations or something like that. That is one point

How about talking to professors?

Kakuya Horikoshi. That is, the relationship is closer. In Japan, teacher is like Teacher like a God. (everybody laughing) If the teacher says something you must obey teacher that is in Japan. (everybody agreeing)

Misato Azuma. Some professor doesn't want to be called the professor. They asked to call them by their first name.

Kaho Terrozono. I haven't studied in Japan so I cannot compare.

But for example at school?

Kaho Terrozono. I cannot say about university, but in general I think it is more flexible... If I need to attend another class which is at the same time then if I talk to professor and if they say it is ok then it is ok, but in Japan we are not allowed to change one lecture to another.

10. And how about saying things directly? How about saying, "no," directly?

All, discussing in Japanese.

Tatsuya Nanjo. Yes, not saying in direct way so others feel uncomfortable, just we say modest or in soft way. If we think definitely no we say maybe no or probably no... Something like that.

Yoshi Sasaki. For me. I think it is similar way with Japanese people. I think Latvian people read the atmosphere.

Mayumi Sasaki. Actually we don't have so many Latvian friends. You and Gatis so our image about Latvian people is like you.(laughing)

Mayumi Sasaki to Yoshiyuki Sasaki. How about you, your colleagues

Yoshiyuki Sasaki. Actually my Latvian colleagues are very cool, so...

But they can speak Japanese also, right?

Yoshiyuki Sasaki. Yes, yes, but it is rare like today that we can have a chance to spend together after work. So I think they keep more distance between colleagues, it is difficult to communicate deeply to each other.

So it is more formal communication with your colleagues?

Yes, that's correct. Business is business and private is private. I don't meet my colleagues after work so much.

Kaho Terrozono. Colleagues in Japan will join work at the same time.

Mayumi Sasaki. Colleagues who have joined work at the company at the same time in Japan will be more close relationship than with others.

Kazuya Horikoshi. In Japan even if they enter company later they have to respect the ones who enter earlier. We feel distance between them and have to respect them kind of higher generation.

Misato Azuma. Not just higher position, but just the length of working in company.

How about students is it the same with senior class students?

Tatsuya Nanjo. Yes, we also have to respect. We can still argue some things, but basically have to respect.

11. Have you made a lot of friends in Latvia?

Misato Azuma. Not so much, really.

Everybody. Agree.

And what is the main problem for that is it just the language?

Misato Azuma. Comparing with Japan there are not so many activities afterward. Everybody kind of go separate way.

Kaho Terrozono. Basically, we don't join any clubs. We have some Latvian friends and we do hang out sometimes, but basically we are on our own. As for me, I would make more friends, but with my group mates, but I don't feel to invite them somewhere or eat lunch together. In our class, there is quite a many Latvian and Russian people and they make kind of their own groups and it is quite difficult to get into them.

How about Japan?

Kaho Terrozono. It's quite the same. Just language is same.

And do you thin it would make it easier for you if you knew the local language?

Kaho Terrozono. Yes definitely.

Tatsuya Nanjo. Yes, yes.

12. Do you consider that Japanese and Latvian cultures are very different?

Misato Azuma. Not so very different, but somehow different.

Madars Ozolins. Ok, I will put it in not a comfortable way! Do you think that Latvian culture is superior to Japanese culture?

Everybody. Ahh, mmm. Not sure.(laughing)

Mayumi Sasaki. I'm sorry I am Japanese and I don't think so. It is just different.

Tatsuya Nanjo. Not like superior, just different. In some part for me it is good the Latvian culture, it is more comfortable. For example, they are not so strict about time, yeah. In Japan, we have to be very punctual. Compare to Japan is not so strict.

13. Have you had any misunderstandings when you are speaking to the locals?

Mayumi Sasaki. Maybe when my friend is joking. Because we are not good at speaking English and his joke has reality so we easily take it. It is kind of funny, but different.

Tatsuya Horikoshi. I don't know if it was a joke, but my teacher said about how to get girls in Latvia. That was so funny. My English teacher she is lady, but she said in our class how to get girls. In Japan it would not be normal. But misunderstandings, hmm. I think main problem is language I study, but it is difficult.

Mayumi Sasaki. In Riga, many people can speak English so we don't feel so many difficulties. But last year we went to Cesis, by bus. The bus driver cannot speak English so we pay 25Eur it is crazy....

Yoshiyuki Sasaki. So driver gave me five tickets. We insisted on changing it, but we could not understand. And nobody helped us. We went to the ticket office, but she could not understand English and she also didn't help. It was in Cesis.

Kazuya Horikoshi. I think we see many people who ask to give them money or one cent. Those people are near train station and old city, we don't see such kind of people in Japan basically. It was the first time to experience like that. And I think it is one of the most big problem.

Misato Azuma. The book shop staff cannot speak English and they just say to go there and she couldn't help me so I was very confused. I asked other staff so they... At that time, she searched

on internet and she helped me, but older people, in general, don't speak English. When I try to speak to them Latvian or Russian they become more kind.

14. Are you happy with the perception of Japanese culture in Latvia?

Kakyua Horikoshi. I think Latvians think that Japanese people are kind of smart and genius, they think this kind of stereotype. One Russian guy said 99% of Japanese are smart, but I don't think so.

Misato Azuma. People sometimes think that Japan is just Sushi. And some of them asked me to make, but usually we don't make sushi and Ramen(noodles) at home.

Kakuya Horikoshi. They think that there is still some samurai in Japan, but it is not true.

15. Have you felt disoriented or stressed out when you came to Latvia?

Tatsuya Nanjo. I felt disoriented, but not so much. But sometimes people staring at me when I am in bus, old people or especially children, they are always staring at me.(all laughing)

Mayumi Sasaki. They look at me and think I am alien. It is interesting...

Everybody. Agrees, shaking head.

16. Do you have opportunities to show your culture?

Yoshiyuki Sasaki. Yes, recently I had an opportunity such as tea ceremony together with other Japanese who live here.

17. Has anyone been rude towards you?

Kaho Terrozono. Yes sometimes at shops. I won't say rude, but impolite to me. I have experienced several times that mistakenly think that I am Chinese. I think it is not on purpose, but they just make fun of it. But for European might be difficult to distinguish who is Japanese, Chinese or Korean so we understand that. It is ok to make a mistake. So far, I haven't experienced rudeness in that way.

Misato Azuma. I have experienced that on tram some Russians say to me: "Ti ochen krasyyvaya!" I feel strange it is not rude, but makes me embarrassed. So I just say: "Spasibo!"

18. Do you think it is important to learn Russian or Latvian?

Misato Azuma. Both are important, but living in "Maskavas forštate" is better for me to speak Russian. Sometimes Latvians really hate Russians. I haven't heard that from Russians.

Everybody. Agree.

Kaho Terrozono. Sometimes I heard that as well. They say that they don't like Russians who live here. Maybe it is a historical problem. For me it seems that Russians don't really care about that who is who. I haven't experienced also that Russians love Latvians. I don't think they really care about these relationships.

Misato Azuma. My Latvian friend says that she doesn't like Russians because they don't want to try to learn Latvian. So she doesn't like them because they don't learn Latvian. They don't respect Latvian culture even though they live in Latvia.

Kaho Terrozono. If you are going to stay for long time of course you need to learn the language to communicate with local people. Also in government organization to get a residence permit. For us it is not obligatory, but for a long term it is necessary.

19. Do you attend some cultural events?

Tatsuya Nanjo. Yes for example 4th of May we attend some events and if I have opportunity and free time I will definitely attend some events and it is quite interesting because we don't have opportunity to see Latvian culture in other places.

Would you like to find out something more about Russian culture in Latvia?

Tatsuya Nanjo. If I had an opportunity I would like to do that, yes. Only if I have time, actually we don't have that opportunity. And I don't have time for that to search it online, not actively.

Kakuya Horikoshi. We are in Latvia now. So.

20. Do you have any suggestions for local people to get along better, what could they do?

Kakuya Horikoshi. Well actually we have the same problem with Korea and I don't think it is solvable.

Tatsuya Nanjo. I think time will solve that problem. I learned some Latvian history from the 20th century. And I thought that Latvian nationalism is very strong and still not a long time has passed from second independence. So there are many people who have such strong feeling. But I think the younger generation will not have such feeling. In Japan comparing with older people, we don't have so much nationalism feeling. I think time will solve because of nationalism weakening.

21. What do you do when you miss home?

Tatsyua Nanjo. Just eat Japanese food.

Mayumi Sasaki. Call mom, use Internet, Skype, send message to my friend. Now we can communicate through online.

What would be your life here if you could not do that?

Everybody making sound:”mmm, impossible!”

Yoshiyuki Sasaki. My colleague could not use Internet only for two days and she said it is feeling very isolated and she cannot do anything. So Internet is very important for us.

22. How about life without Internet, would you spend more time with local people?

Everybody thinking and cannot say something. (Internet is important!)

Kaho Terrozono. I don't actually miss home. I actually feel quite good here, I used to miss Denmark because I lived there before coming here. Ah, and once I was really stressed and I went back to Denmark spontaneously for one weekend to spend time with my friends. After I came back it become better here. I think I got used to surroundings and of course I learned some Latvian, that improved. Yeah, I think that is the main thing.

23. Would you like to settle here maybe?

Kaho Terrozono. I'm not sure... I have other countries I want to live in and that is my goal. I think I can live here for a while, but then I would move there.

Why don't you miss Japan?

Misato Azuma. Yeah, you often talk to your mom!?

Kaho Terrozono. No, don't really miss. When I was in Denmark I talked to mom less also. Now it is more, but because I have to worry about money and those things so I just need to take care of technical things.

Kakuya Horikoshi. I don't miss. Not really.

Sasaki couple. We don't miss, we always use Japanese at home. I hardly call to my mom, sometimes Email.

Mayumi Sasaki. Yes. I was so surprised about you(Madars), Latvian family so close. I know your cousin and your cousins family.

How about Japanese families?

Mayumi Sasaki. Depending on the family, but we don't meet our cousins so much. Maybe on New Years day...

Misato Azuma. My mother is asking me to get in touch, but I am lazy about that. Friends maybe on Facebook, Twitter, some friends send me a letter by post. But life without Internet must be very hard.

24. Are you worried to express your thoughts or opinion without worrying to be embarrassed?

Mayumi Sasaki. Yes, yes always because we are not good at speaking English and Latvian or Russian.

Is it just because of language?

Everybody. Yes, yes just because of language.

Misato Azuma. Yes of course because of language, but I feel embarrassed because of lack of knowledge at studies. Here I don't have the confidence of my ideas so I am afraid to speak out.

Kaho Terrozono. As at presentations in my class, I am always worried because I am shy. I am afraid of talking in front of people.

Tatsuya Nanjo. In my case, especially for culture class i don't have enough knowledge about Latvian or Russian or even European culture. If i say something rude towards other culture they do have some taboos about their culture, but we don't have enough knowledge about that. Maybe if I say something then I will insult someone so i have to worru about that.

Kakuya Horikoshi. I am not worried about expressing my opinion because in my class I have to express my opinion so I do. I am not afraid in these situations. Sometimes only if I am not prepared.

25. Whom do you rely on when you need help?

Yoshiyuki Sasaki. Japanese Embassy, maybe some Latvian friends who are fluent in Japanese.

Mayumi Sasaki. You(Madars).

Tatsuya Nanjo. Google sometimes. Google.

Kaho Terrozono. Google, sometimes friends, shops, Yes basically Google. I sometimes ask help to translate for local friends.

Tatsuya Nanjo. Before coming here, I already had like a friend here and I asked her.

Misato Azuma. Yes here was some Japanese boy last year and he is from the same university. He was studying in my home university as an exchange student and when I came here and he helped me with everything here.

Kaho Terrozono. I had a friend who speaks English fluently so he also helped me. And for residence permit I got help from a friend.

Kakuya Horikoshi. In my case I was almost alone, but there is buddy system in RTU who get me introduced with everything... At beginning of the program I almost did my visa alone. I asked my teachers and it wasn't a problem.

Yoshiyuki Sasaki. At the Embassy, my colleagues helped me out with everything so it was quite easy.

Kaho Terrozono. University has an office for international students and it is a great help for us.

26. How do you feel when somebody is trying correct your pronunciation?

Misato Azuma. I think it is really helpful.

Tatsuya Nanjo. Yes, mmm.

27. What could be done from governement to help you out with information maybe?

Kakuya Horikoshi. Mmm, I think for events we don't have enough information, but then Facebook is a great help for that. About today's event, I found out from Facebook.

30. Do you have any stereotypes about people in Latvia?

Kaho Terrozono. I've heard that Latvians never smile and that they are shy.

Misato Azuma. I think it is not true so much, but comparing with Germans or French they do smile less. Yes, Latvians tend to be shy, I think.

Tatsuya Nanjo. When I first got a message from you on Facebook I was very surprised because I had no connection with you. When I met you today I think you are very kind and nice person. But a message on facebook was a big surprise. In Japan, it would be very few case like that people usually make some connection to contact someone. Happens, but we don't see many cases like that.

Kazuya Horikoshi. I think you are friendly you smile a lot and we can feel relaxed, nothing to add. I think mainly people are friendly and talkative especially at university and I don't feel any bad things and I feel comfortable.

Any other surprises in Latvia?

Kakuya Horikoshi. Ahh, yeah I was very surprised in transportation. Many people using a mobile phone, in Japan it is almost prohibited. We don't use because we have to care about other people

around us. But here when I saw that in transport I was surprised especially when they use headphones. They just stare straight and talk. Then it was surprising.

31. How about some gestures in Latvia?

Kakuya Horikoshi. I think nonverbal communication is very developed. I don't know Latvian or Russian, some older women in transport they talk very quickly and talk very quickly and using gestures I think that is very developed.

32. Ok, I think I think we are all getting a little tired, but maybe just please say something that comes into your mind, any comments on all this?

Tatsuya Nanjo. Through this interview, I thought that I need more knowledge. I need to understand mind or stereotypes of Latvian or Russian people to communicate with them more comfortably. That is one thing I saw from this interview.

Kakuya Horikoshi. I thought communication, how to communicate depends on the person in everywhere. In Japan we also have persons who really like to talk with others and who really like to listen to something, just think logically, just think not logically, just feel... So person like that in Japan and also in Latvia and sometimes there is some problem because of lack of knowledge, because of stereotype so I think we need to learn some culture or traditional method of communication with other country people.

Kaho Terrozono. Well since I am interested in language itself I tend... When I think about communication I tend to think about verbal communication and language you use, but actually it is more important to set focus on nonverbal communication, such as eye contact we mentioned or how to greet each other. I think it is, really depends much on the culture and I think it is also interesting. Thank you.

Misato Azuma. I always hesitate to speak out my opinion, yeah, but yeah... I'd like to improve my English and other language skills and acquire more than one language to communicate with other people. Thank you.

Mayumi Sasaki. Yeah. The Internet, It is a big help for foreign people who live in foreign country. Mmm, (laughing, all laughing, chanting, speaking in Japanese). I'm lucky, we are lucky generation.

32. Is that because you can travel or that you have access to internet.(laughing).

Mayumi Sasaki. Yeah, we have internet, we can live, even I can't speak English fluently. Of course no Latvian, but I can live here. Yeah, because of Internet, of course friends. Thank you.
Yoshiyuki Sasaki. I'm lucky to be born as Japanese (laughing), because Latvian people likes Japanese culture, I don't know why! So it is lucky.

33. Are Latvians very interested in Japanese culture?

Yes, yes, yes! So kimono, ocha (tea), shodo (calligraphy) and other things. If I make such kind of event, then many people come, so it is lucky.

34. I asked this question on survey already, but maybe now you can think about something different, what you can say about culture shock?

Tatsuya Nanjo. I think the...hmm.... The availability of Wifi was very surprising for me, like, we can use Wifi in any place, yeah. In Japan, it doesn't happen, yeah. Even in shinkansen (bullet train) we cannot use Wifi. Maybe just only on two or three lines, even though we have ten or many other, or express lines. But in Latvia even if it is not express or many seat, we can use Wifi. And even outside we can use WiFi and it is very useful to get around. My positive culture shock in Latvia.

Kakuya Horikoshi. My opinion is similar with him. I heard in RTU university there was "Sumo robot" contest, they got first place in Japan, I was really surprised about it. I know Skype or something like this is developed in Baltic country and also in Latvia IT technology is really developing and that was my surprise.

Kaho Terrozono. I feel quite strange when people use both Latvian and Russian language daily. They suddenly change one to another and both fluently and that is what I haven't experienced. Well I have switched to English and one another language (Japanese), but it was not that often. To suddenly change the language, like today it is amazing and I'd like to be able to do that.

Misato Azuma. It might be not culture shock, but difference between "Maskavas forstate" and the other areas, yeah, surprised me, here.

Do you live in LU dormitories?

Yes, here in "Maskavas forstate"

So do you think it is not the best place for dormitories?

Yes (laughing), all students agree!

Mayumi Sasaki. Yes, same as them I was surprised Latvia is highly developed in IT, yeah I can use Wifi and I can see TV programmes on the Internet for ice hockey, it is free.

In Japan it is not free?

No, not free. We have to pay, yeah, mmm.

Yoshiyuki Sasaki. Latvian people don't use umbrella even if it is raining.(all laughing) And in my office always lady first culture, yes is nice. When I use elevator, some woman come, I have to use next elevator as a man I have to wait. So I have to wait

Can't you go on the same elevator with ladies?

No, yes! Have to respect woman so I choose stairway.

So in Japan it is opposite?

Tatsuya Nanjo. No, not opposite, we also respect women I think, but not strictly comparing to Europe.

Misato Azuma. I am surprised at cafe always guys paying for me.

In Japan they don't? No, we pay seperately. Just half and half.

I think they just want to leave a good impression on you.

Everyone. Laughing.

Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar Hisako Inoue (Japānas vēstniecības darbiniece)

un Juki (vārds mainīts)

2015. gada 16. maijs

1. Was there any surprises for you when you came here?

Yuki. Ahh, the language is written on the labels in shops. For example you buy products from the shop, like washing liquid, they don't have English, they have like Estonian, Latvian, Lithuanian, Polish many kinds of languages, but not English. I was surprised about that. Sometimes I can find English then I will definitely buy those products.

So you don't trust the products which you cannot read?

Hisako Inoue. Yes, if I don't know what it is.

Yuki. I sometimes mixed up softener with washing liquid...twice. In beginning, I didn't ask shop staff. Now it is ok.

Hisako Inoue. I just remembered the first time I came here I was surprised that a lot of people speak Russian, but actually almost everyone speaks Russian here. That surprised me the most. In Daugavpils also, but in Liepaja there are not so many Russian speaking people as in Riga or Daugavpils, but most people prefer speaking Russian that English. Not always just young people, older people prefer speak in Russian. Younger people say they understand, but they prefer to speak English.

Yuki. Many people smoke here cigarettes also in Latvia. A lot of woman smokes.

2. You mentioned that you had to get used to customer service here Yuki?

Yuki. Yes, in Japan it is more higher. In Japan, the staff is more welcoming to guests, but in Latvia I don't feel that. They are just there for their job.

How do you feel about it?

Yuki. Personally I don't feel anything wrong, but it was different from Japan so I thought this is different from Japan. I didn't feel uncomfortable or anything, actually. I think you don't have to care about this too much, some staff comes up to you and make me feel quite surprised, I feel.

3. What do you think about people's character here, about the way they talk?

Hisako Inoue. I like the way they talk I think it is quite clear just yes or no.

Is it a huge difference between Japanese people and people here?

Hisako Inoue. When we speak in English or foreign language we try to do same we become more like that.

4. Are there any cultural aspects of Latvia which you are trying to adapt for yourself?

Hisako Inoue. Hmm, I think birthday cake.

Yuki. Yes, birthday cake.

Hisako Inoue. To bring a birthday cake for our own birthday. It is kind of tradition for yourself to bring a birthday here at work.

Yuki. In Japan, your friend or family will prepare birthday cake. Here at the office we bring it ourselves. My colleagues told me that I have to bring my own cake. I thought they are just joking(laughing), but it was true. I think actually is quite good because you can prepare your own cake or the things you want to eat. No one forgets your birthday(laughing).

5. Do you consider Latvian and Japanese cultures very different from each other or just the way people are?

Hisako Inoue. Latvian people respect women more or ladies than Japanese people. They open doors, they wait for ladies to come into an elevator. Just people help women more automatically. We have four elevators in embassy building, but this week is very bad and sometimes we have to wait for 2 to 3 minutes at the entrance. Then men would wait until all the ladies get inside. We are surprised that they do that. Hard to be a man during rush hour(laughing).

Yuki. In Japan, men tend not to eat cakes or sweets. They are ashamed, but in Latvia everyone just do that I think.

6. With whom do you prefer to spend more free time with locals or with Japanese?

Hisako Inoue. With local people.

Yuki. Sometimes half, half. Sometimes you want to speak Japanese, but sometimes you just don't want to do that.

Do you miss speaking Japanese with the people around you?

Hisako Inoue. We do speak Japanese at work all the time.

Yuki. I don't go out so often as in Japan. When I was a student I just went out with my friends after school and meet many new people. But in Latvia I just go straight back to the house so just meet people on the weekends or through someone. I just like staying at home. I think it is quite difficult to make foreign friends even in Japan because I can't express my feeling in English well so it is easier to hang out with Japanese.

7. What do you think about people in Latvia, interaction between Latvians and Russians here?

Hisako Inoue. Depends on the people very much. I mean sometimes people say that Latvians gather in their community and Russians do the same. But a lot of cases also many different nationalities come together it really depends on people. But when speaking about politics then they have completely different opinions I mean Russian and Latvian speaking people. Recently I had a big, big quarrel with Roma(boyfriend) about politics and our opinion are totally different and whatever I say he thinks the opposite way. For example politics in Russia or Ukrainian crisis. They think about it completely differently and we were really in the worst mood ever. We talked about for 3 hours and I understood that even though I speak Russian we cannot understand each other very well so we decided not to speak about politics.

Yuki. So Roma has more Russian opinion and you like Latvian opinion or Japanese opinion?

Hisako Inoue. Yes, Roma says that I have Latvian opinion or American opinion. Yes, American, so it is complicated. If we speak about other things like sport or movies then everything is fine. Better not to speak about politics.

8. Ok, then this question is to you Yuki. Have you had any misunderstandings with local people?

Yuki. Misunderstandings, a lot. We speak in English and I think I am correct, but the other person didn't get it. For example I make a reservation and I would say something, but people misunderstand me about dates or times... I have to repeat a lot and they say that it is ok. But when the reservation comes it is not there. Especially on te phone I have a lot of problems. Personally I think I say them in a really simple way and I think I am good at making reservation, but Latvian people tend to say, yes, yes even though they don't understand.

9. Have you felt stressed out or disoriented when you came Latvia?

Hisako Inoue. Yes, in the beginning I was quite depressed and disappointed about myself. I was living abroad and then I was contacting only with office staff and not local people. So I started to use Couchsurfing(application for travelers) I was inviting a lot of people from different countries. Then I went to these meetings a lot and then I met Roma also.

10. How do you imagine your life without internet?

Yuki. Wow! Cannot imagine. I would not get much information from Japan among friends or family so I might feel a little more lonely.

Hisako Inoue. I would think that I am gonna lose my friends then.

Yuki. Yes, yes, that is true.

11. But are you interested what is going on in Latvia at all?

Hisako Inoue. For me, it is different because it is my job to know what is going on here.

Yuki. I just check the news sometimes in mornings, but that's it. Maybe I check Live Riga homepage in English, but that's it.

12. How about cultural events you both said that you attend more since you came here?

Hisako Inoue. Yes I have never been to opera house in Japan, but since I am here I have been for four times already.

Yuki. Sometimes you have events in park here. In Riga you have a lot of events comparing to Japan I think. Or you just have to go out, take train and it takes time to change trains. Maybe where we live in Riga it is just very comfortable.

13. Are you happy with perception with Japanese culture between Latvian nationals?

Hisako Inoue. Many people here think that everything in Japan is very expensive, but it is not true. I am shocked that restaurant or cafes here are sometimes more expensive than Japan, but it is a good perception. Sounds that Japan is a very rich country and people are saying good things about Japanese technologies. It is good to hear that.

Yuki. My colleague told me that Japanese people do not look at your eyes when you speak. I think it is quite true. I was told that also.

14. How about local people looking at you, do you have that feeling?

Hisako Inoue. Actually I didn't feel that. I am used to living abroad may be in Uzbekistan it was like that for me, but not here, maybe I am just used to it, but Roma sometimes have said that people are looking at me.

Yuki. I think that is opposite because in Japan everybody thinks that I am a foreigner, my daddy is English so a lot of people in Japan look at me and ask me where I come from. In Latvia, nobody looks at me or cares about that. That is very different from Japan for me.

Hisako Inoue. I also don't look at people. In Japan people just look where they go, but here people sometimes look at each other. Ladies are comparing fashion. But I don't care.

15. Has anyone been rude towards you in Latvia?

Yuki. Mmm, sometimes in Rimi people just go in front of me in line. I was wondering why. Maybe they just misunderstood.

16. What is the first thing you do when you miss home, miss Japan?

Yuki. I don't miss home.

Hisako Inoue. Me neither. But probably I make Japanese food, but I don't miss. It is comfortable to live here. In Japan, we have to ride train for one or two hours to get to work and work very late. So just work and sleep. Here everything is close by.

Yuki. Yes, you just fit in.

17. What is your attitude towards meeting locals?

Hisako Inoue. I am open about that.

Yuki. I am really interested in meeting people. I want to listen a lot of stories about them about their lives. If I meet new person I want to listen their story.

18. Are you able to express your thoughts without being afraid to get embarrassed?

Yuki. Depends with whom do you speak with. Maybe at work when I meet someone from outside they are very good at English and you cannot express yourself properly.

Hisako Inoue. I am not worried.

19. Whom do you rely on when you need help or advice?

Yuki. Ahh, Internet. Google. When I go around by bicycle I always use Google maps. I trust my smartphone, more that people sometimes. (laughing)

Hisako Inoue. Google.

20. How about relationship between your colleagues?

Yuki. Aaa, I think they are quite cool try to keep distance. Nobody try to speak, but after you speak up it becomes normal.

21. What could be done from government in Latvia to make you feel better here?

Yuki. Hmm, we have an ID card, but Latvian people do not know what they are. There is no date of birth or anything so eventually we have to show passport. It is different that normal ID cards. In Lithuania is same card, but they have information about birthdate and so on. I could not make a contract with phone company here because of that. Useless card.

And how about public transport?

Yuki. Yes in Japan we have stops in many languages and it is easy to get around for foreigners, but here it can be very difficult. Here mostly just Latvian. I am really interested in Powder tower(war museum), but there is very less information in English so it is not so good.

Hisako Inoue. I wish there was just a title in English, but there isn't.

Yuki. I think there are many things to be done, but that is one thing.

22. Ok, maybe some comments at the end?

Hisako Inoue. I feel very comfortable to live here.

Yuki. Yes I was surprised about that because Latvia and Japan is far apart. And I thought it is completely different and it is actually. But when I came here I just feel that I fit into the Latvia. Maybe it is good for foreigners when you get to know how the things are done.

Daļēji strukturētas intervijas transkripts ar Jukako Vītolu Hiratu (Yukako Vitols Hirata)

2015. gada 18. maijs

1. My first question would be, so is there anything in Latvia with what you were surprised of when you came here?

Oh, yeah as I already wrote on your interview online. Firstly, the inconvenience of transportation, like compare with Japan less, trains on schedule, less frequently, like once an hour. Or not so many people can speak English and especially in Ozolnieki where I live, except Riga. Not so many kinds of signs translated in English, of course, Russian language. Russian people are everywhere, but not friendly to English speakers. Maybe the bus driver cannot speak English. If I ask: "Is this bus going to Jelgava or Ozolnieki?" he cannot answer.

Is he ignoring you or being rude about that when you speak English?

I don't understand the rudeness even if he would be rude. He tries to say something to me or help me, but the way that I cannot understand. So luckily some passengers can speak English so they would translate to me. Yes, so such inconvenience! And to check bus schedule or train schedule. If I don't have my husband as the first step, would be so difficult to navigate myself.

2. If we talk about this then have you felt stressed out or disoriented when you are alone in a city?

Yes, first few months I even could not travel alone to Riga by train. Maybe I was not confident and buying the ticket, the system is different. You know in Japan there is machine and you buy the ticket, right. But here just some kind of receipt is the ticket and it is different, so everytime you buy the ticket the reception you need to talk. So I learned: "Uz Rīgu, turp un atpaka!" She also asking me something so I just picked up: "Šodien!" I didn't expect such a question so I just said: "Šodien, šodien!" and it was ok. Of course, she is old so speaks only Russian or Latvian. If you don't buy the ticket on the counter on weekdays and except the weekdays the ticket costs more. It costs more and if you are not local you don't know these things.

And even I talk about just Ozolnieki situation, just suburb, but even though in Riga to get on the bus in Riga you need to get the ticket like e-card at a kiosk. And it is not rechargeable at least the

paper one. As a traveler, you buy just paper one like 5 times and each time you have to remember otherwise you need to get the ticket on the bus which is more expensive. I don't know 2 times or 4 times more expensive, maybe for local people it doesn't matter, but it creates problems.

3. What is the reaction from Latvians when you try to speak Latvian, how do they react?

Oh, actually they are really happy that I can speak some words in Latvian. They are all ready to speak Latvian, but their mind is you know. Oh, foreigner so just try to speak English, but once I speak out some Latvian words... Yeah, they are pretty happy, even though, my Latvian is crappy. They try to pick it up. Same as Japanese if foreigner tries to speak Japanese to me I am also happy that this person tries to understand the culture here. Not like oh I speak English so you must speak English. Such attitude. Not arrogant attitude.

4. Do you think that there are big differences between Latvian, Japanese or Russians who live in Latvia? Are these cultures very different from each other?

Different, yes of course because Japan is very far from Latvia. Close to Russia, but the race is different. So the culture as itself the climate and the environment is different, but the also historically different. Ah, but if similarities then I think that Latvians are relatively shy. Maybe except you!(laughing) And Japanese are also shy they cannot dance or karaoke unless they are drunk.(laughing) We both like Wasabi I came here the first time, maybe 2009. and I tasted horseradish I was so surprised it was almost the same. Yes, yes, same! Was surprising because we are so apart from, but we also enjoy a similar taste. And I also saw the similarities with Latvian and Japanese and also regarding the taste my husband family like Sushi, they really enjoy. And Soba(buckwheat noodles) they also like Soya sauce and specific Japanese kind of vinegar taste, but maybe if I go travel to America I don't the people will enjoy that much maybe we have some common similarities on the taste. I like the dill and my family like dill, but in Japan we don't have it at all and it is very expensive like 3 Euro. We also use some mountain spices, not like pepper. You know American taste it is like very kind of simple like pepper, salt ketchup, mustard and kind of that. But Latvians and Japanese still use more things from nature. I can feel more nature here and appreciate nature here. In Japan, we also try to be close to nature and also value gift from nature. So there can be spiritual similarities between Latvian and Japanese.

5. Is there any cultural things in Latvia which you are trying to adapt or would like to adapt?

Actually I really like Latvian traditional festivities like Līgo, Solstice. Such idea is also reading attention to the nature. Yeah, yeah, but these days as far as I've heard from my husband is that Latvians kind of neglect or ignore their own traditional festivities, more like Valentines day or other festivals which came from Western culture or Americanized celebrations. Even my mother in law or father in law kind of don't know about traditional Latvian celebrations or festivals. So if it is possible I want to know about traditional festivals or celebrations, like ancient Latvian. It is kind of responsibility of older people to pass them down to younger.

Do you think it is a problem, that you don't see cultural things from Latvia?

Yes, because if I cannot see some traditional like some Japanese festival "Matsuri" now. If it would disappear in Japan then I would be so sad. Same thing as the tribe, as a nation. If you are ancient Latvian or Japanese then hold it, there is some kind of meaning. If it is overtaken by Western culture or something I don't want that to be overtaken.

Do you feel it as a threat American culture?

Somehow, especially the young people, but it is a natural thing when I was also teenager that you look for American culture. You are more outgoing. I also went to America. It is not a bad thing, it is natural. Same time it is important to pass such a custom from generation to generation and I guess it is the responsibility of older generation.

6. Do you have enough opportunities to express your culture?

Yes, I do the tea ceremony. When I am given such a chance as tea ceremony, yes I think. But I see that Latvian oriented people, more like Russian oriented people seem to be interested in tea ceremony or Japanese culture. As far as I see from participants.

7. Are you happy with the perception of Japanese culture between Latvian or Russian who live here?

I am actually not happy who just say Manga or Anime or is Geisha wearing something still or is there still Samurai walking around in Japan, but I never see such people. Because Japan has a lot more things other than Anime and Manga. And sometimes Anime influence is pretty, too much. Maybe created an illusion that yeah which is different from Japanese reality. So I am not too happy with that. Well, I am happy for interest, but it is only Otaku(nerd).

8. Have you had any misunderstandings whilst you are in Latvia in terms of communication with locals?

Ah yes, I think so. Latvians tend to ask suddenly talking about money directly. In Japan maybe to your mother in law or father in law you need to adjust, you tend to use a polite expression. So I, after learning little Latvian when I used, “jūs” to my husband's mother in law. She said that I don't need to use it. But in Japan we tend to use a very polite expression that is different. Even if you are older you must use to older, if that person is older than you.

Maybe sometimes an older man who are drunk approach to me, but they don't shout they just are curious. But I never received threat or something in Latvia.

9. How would you describe people in general on the street or in shops, are they loud?

I think they are pretty quiet. Hmm oh, but in Japan the shop staff. To put things in the bag, the way to put things in the bag is more polite or more delicate to treat your products, but here just.”Pam, pam!” Putting things away. More like not so much smile, yeah, a bit rough. More in Maxima shopping mall.

10. When you have some kind of situation which you don't really understand how do you react?

Ahh, maybe in English I ask to speak English or I try to express that I don't understand with body language. And, or gesture, I ask other people to help me with translation or writing some signs, or you know I show the map. Then I ask to point with a finger. I use various ways to communicate I think. If you travel alone as a stranger it is better to know some basic words.

11. To get around what is easier for you, is it the Google maps or to ask someone on the street?

You know whenever I go to Riga, when I meet up friends then at home I check in advance. In Riga I am using Google map then I feel more confident rather than asking people on the street. If I still not confident if it is the right direction then I will ask, yeah.

Would you say you rely on these applications to get around?

Yes in advance I usually, I always check, but I don't have a mobile application or a smartphone. So on the spot if I feel that I get lost I will ask people on the street.

12. What do you do when you miss Japan, just small things?

I talk with mom through Skype and check NHK World(Japanese news), and check Facebook. Or check pictures with Japan and cherry blossom(Sakura) or Niponica(Embassy magazine). But basically online you can communicate so I don't miss so much.

What would you do if you didn't have a chance to communicate online with your family back in Japan?

Oh my God, that is so tough actually! That would be tough. I would write letters then and read Japanese literature or just see family pictures.(laughing)

13. What do you think about the opportunity to meet local people and to get to know their culture?

Oh, that is great to meet local people because Latvia is still very mysterious and not just for me, but for most of Japanese. I believe each culture and each spot don't have so much information online. So I am excited to meet local people and their customs.

14. How would you describe the interaction between different cultural groups in Latvia?

I don't know if this is the answer you want to hear, but an interaction between Latvians and Russians. I feel Russian language is more stronger than the power of Latvian even though they are born in Latvia and maybe the citizen of Latvia. But some of them still don't know Latvian, even less than me, but Latvians can speak Russian so they kind of give way to Russians to speak Russian. Latvians don't force Latvian language to Russian speakers so I think Russian attitude is more arrogant. They kind of don't feel any shame or something, they just keep speaking Russian, they have such attitude to learning Latvian. But maybe these days it is becoming changed because generation is passing when Russians ruled here and when the younger generation is coming I feel it is getting changed. But maybe some regions Russian language is stronger than Latvian.

How do you think what is the reason why Latvians don't force Russians to speak Latvian?

Ah, maybe it is historical elements also. Because Latvia has been ruled by Russians. So their mentality is that to follow Russians. Or something, of course, younger generation, is different I think, I believe. Still such mind to be ruled in the head, unconsciously, to feel weaker. Less confidence.

How about younger Latvians who don't speak Russian at all that they don't have opportunities to get better jobs?

Ah, that I think. Language is just a tool. If you have a job that you want to get and it needs Russian language then you should learn it. But I don't like the **attitude that** some just speak Latvian or some just speak Russian or just English. It is not harmonized and it is not nice, right. So it is good when You are Latvian and you also know Russian, but Russian also know Latvian, or Japanese also know Latvian, English or else. Such a mind or attitude is important to get to know to get in harmony between cultures.

15. Have you experienced anything like stereotypes from the locals or racism?

Maybe for first few months when I built my confidence here and I got more comfortable here. I felt that people are staring. I was thinking because I am Asian. I just think they are curious, but I feel that they are gazing at me. Such negative feeling so when I went alone somewhere I was very shy so tried to pass by quickly or hide my face and appearance. Maybe at that time I was too sensitive at that time. When I went to Rimi everybody was looking at me because appearance is totally different. If you are somewhere from Europe then they don't recognize you from others. But it is easy to spot me because I am different. Maybe at that time people were just looking at vegetables, but not me, I still thought they are looking at me. Depends on someone's mind to take the environment. I wasn't confident to be here, I didn't know the language or anyone and whole system to live here so my mind was like that. But now I feel ok I am alright.

For how long it was like that when you had this sensation?

I think it was three to four months. Yeah, then I started to ride the train myself and then I could navigate myself, I started to feel confident, but then it passed.

Why do you think, why the local people stare at you like that, the reason?

Maybe just such a rare creature.(laughing) We are rare creatures, that is fine. In Japan also if you walk around then somebody stare at you. Especially at countryside the older people will look at you like that.

But isn't it a bad manner to look at others in Japan, or the eye contact?

Yeah, right! But they are still curious and something not similar to them. So I understand that too. I also look at a foreigner, westerner in Japan so same thing. Even if I live with westerner.(laughing)

16. Whom do you rely on when you need help or advice?

Oh, definitely my husband. Usually, my husband helps me so he is the major person to whom I can rely on. Maybe husband dad he can speak only Latvian, because of the language barrier it is hard. Of course mom and father in law, they try to support me.

So do you call your mother in law – mom?

Yes, yes it is normal now.(laughing)

17. So you go to the language class and how do you think is there anything that can be done from government or local council to make you feel more comfortable here?

Ah, I think that the contact person should speak English more.

At classes?

No, no! Organizer from the government. Maybe one lady who is the contact person from this region here about foreigners. She cannot speak English so it is hard for me to communicate with her, but even though I email her, but she never reply or never call back. I have my husband, but those who don't have any local people. If the government should take care then it would be troublesome. Very hard. Those who take care of foreigners should be more responsible and have to speak English, not fluently, but at least at daily conversation level. The procedure should be more simple for residence permit because people there doesn't know the procedures and then just say: "varbūt, varbūt!" About different documents so each such a thing makes you feel uncomfortable and worried. Maybe Latvian government if they want to encourage foreigners to come here or something then they should change people's mind. Training, right.

18. How do you feel when somebody is trying to correct your pronunciation?

I really appreciate, every time I feel that my pronunciation is wrong then I really like to learn to make me feel more confident. Because otherwise it is hard to understand for native speakers. I appreciate when mom corrects me or teacher from language school.

19. Have you built some stereotypes about Latvian people, or you had before you came here like an image?

Shy and more adventurous. Like they often change jobs or have a baby without marriage or not being afraid of some social status or "society's eye". In Japan "society's eye" takes a big role, because you are afraid of it, you don't take this. Maybe people are more individualistic here adventurous. Maybe they should care more sometimes, I think.(laughing). But you know some of them, no, not all of them, but some are easier going, easy living. They don't worry about future

so much. In Japan, people are more worried about these things. It is also too much to worry about everything. Latvians are not worried maybe more whining. Like taxes are high or government is not good and so on. Whining also part of characteristics.

20. And how about saying “no”? I had the survey and there was mentioned about feeling “no” and actually saying “no”, how do you describe that if you know what I mean?

Ah yeah, right, right! In Japan saying directly “no” is rude and unacceptable. I like it, but especially in business you cannot do that. Yeah, so like we will think about it means “no”!(laughing) This is also knowledge that Japanese society have created, we are island and we don’t travel around like a tribe, once you decided to live somewhere you stay there. So we respect the harmony and if you say something like “no” or something negative directly to others you break the harmony and at the same time you cannot run away to anywhere. You just need to stay there and then it is going to be trouble, because once you break the harmony it stays forever, forever. Even if you die it stays and that ruins the community, that is the knowledge the Japanese created to live happily and peacefully. At the same time, you have to sense, how, what this person is trying to say.

How about Latvian people, how it is, is it the same?

I don’t know because I never talk because of my language level I haven’t talked such a things.

But even when you use just English to someone?

Maybe Latvians also ake things unclear. Oh, “varbūt, varbūt”! Mmm, so compare with America, America is more direct. This is black, this is white. Maybe this point is a little similar to Japan also, very soft approach, very unclear at the same time and make people irritated. Yes, I think.(laughing)

21. Maybe something to add from your side?

I think I couldn’t answer one thing about cultural differences between Latvians and Russians. Latvians tend to be neater rather than Russians, tidy, clean. Russians more like throwing cigarettes and spitting. Ok also you see Latvians do the same thing on the street, but I think Latvians respect nature more. And why would they have to do such things, like pet bottle or cans or candy wrapping. Kind of bad image about Russians I also have.

22. Could you stay in Latvia forever, or you would like to go back to Japan someday?

I don't feel like going back to Japan. I like the lifestyle here more than Japanese. Nature is beautiful here and the weather is good. The lifestyle here I like better. If someone throw a cigarette on the street then I pick up, that is right.

Seriously, really?

Yes, I do of course and I join the "talkas" you know! When I walk on the street I carry a plastic bag and when I notice junk I also pick up when I see it. You should appreciate nature, why do these things. So I really want everyone to appreciate their own culture and nature, whilst they have it, yeah. I want them to notice, that there is high value.

Bakalaura darbs

„Japāņu iekļaušanās Latvijā: interpersonālā komunikācija un mediju lietojums” izstrādāts
LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotās
informācijas avotu sarakstu, pielikumus, dokumentāro lapu un zemspītras atsaucis) ir
..... rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: _____ Madars Ozoliņš

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Ilze Šulmane, Mg.sc.soc.

(personiskais paraksts) dd.mm.gggg.

Recenzents: Skaidrīte Lasmane, Dr.Phil.

(personiskais paraksts) dd.mm.gggg.

Darbs iesniegts Komunikācijas studiju nodaļā 09.06.2015

Dekāna pilnvarotā persona:

(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē ____ .06.2015. prot.

Nr. _____

Komisijas sekretāre: Mg.sc.soc. Ilze Šulmane _____